

**NBP**

Narodowy Bank Polski

Listopad 2017 r.

# Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r.



Listopad 2017 r.

---

# Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r.

---

Opracował: DSP

---

# Spis treści

Streszczenie	6
Informacje wstępne	10
1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie	11
2. Systemy płatności	14
2.1.1. System SORBNET2	14
2.1.2. System TARGET2-NBP	21
2.2. Systemy płatności detalicznych	27
2.2.1. System Elixir	27
2.2.2. System Euro Elixir	30
2.2.3. System Express Elixir	34
2.2.4. System BlueCash	38
2.2.5. System BLIK	43
2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia	49
3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	52
3.1. Grupa KDPW	52
3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW_CCP S.A.	52
3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych	53
3.2. System SKARBNET4	56
3.3. IRGIT SRF	58
4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	60
4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	60
4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek	61
4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe	62
4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych	64
4.2. Bankomaty	67
4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	72
4.4. Punkty <i>cash back</i>	79
5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	82
5.1. Rachunki bankowe	82
5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	84
5.2.1. Polecenie przelewu	85
5.2.2. Polecenie zapłaty	85
5.2.3. Karty płatnicze	86
5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze	97
5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych	99
5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	99
6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	107

7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	111
7.1. Zagadnienia prawne	111
7.1.1. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997)	111
7.1.2. Rozporządzenia ministra właściwego ds. instytucji finansowych do ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997) w zakresie sprawozdawczości podmiotów infrastruktury systemu płatniczego	113
7.1.3. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym	114
7.1.4. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców (D. U. z 2017 r. poz. 1360)	115
7.1.5. Prace nad regulacyjnymi standardami technicznymi do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2	116
7.1.6. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw	117
7.1.7. Prezydencki projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw	118
7.1.8. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)	119
7.1.9. Planowane zmiany w regulacjach unijnych dotyczących kontrahentów centralnych (ang. <i>central counterparties</i> , CCP)	120
7.1.10. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)	122
7.1.11. Zarządzenie nr 7/2017 Prezesa NBP z dnia 20 lutego 2017 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych (Dz. Urz. NBP z 2017 r. poz. 3)	123
7.1.12. Zmiana podstawy prawnej do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych	123
7.1.13. Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1027)	124
7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	125
7.2.1. Realizacja rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”	125
7.2.1.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych mandatów	125
7.2.1.2. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji	126
7.2.1.3. Program Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego	127
7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA	127

7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)	127
7.3.2. Działania związane z wprowadzeniem paneuropejskiego polecenia zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)	128
7.4. Działania w zakresie upowszechniania rozwoju systemów płatności natychmiastowych	128
8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	130
8.1. Przyjęcie „Polityki sprawowania przez NBP nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”	130
8.2. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	130
8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	131
8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych	132
8.4.1. Wydawanie opinii	132
8.4.2. Prace związane z przygotowaniem do oceny systemu rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonego przez NBP	132
8.5. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi	132
9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	134
9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	134
9.2. Badanie pt. „Płać kartą i wypłacaj”	134
9.3. Badanie pt. „Finansowy Barometr ING: Społeczeństwo Bezgotówkowe”	136
9.4. Badanie pt. „Portfel Polaka”	137
9.5. Badanie pt. „Masterindex – ogólnoeuropejskie trendy w handlu elektronicznym i nowych metodach płatności”	138
Wykaz stosowanych skrótów	140
Spis schematów	142
Spis wykresów	143
Spis tabel	147



## Streszczenie

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r.”, zwana dalej „Oceną”, jest cyklicznym materiałem, przygotowanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

W Ocenie przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I połowie 2017 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec czerwca 2017 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w Polsce w I połowie 2017 r. zdarzeń należy wymienić:

1. wejście w życie, z dniem 8 lutego 2017 r., części przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, której celem było:
  - wprowadzenie do prawa polskiego przepisów uzupełniających do postanowień rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, zgodnie z którymi Prezes NBP stał się organem właściwym w rozumieniu tego rozporządzenia w odniesieniu do systemów kart płatniczych. Ustawa powierzyła Prezesowi NBP ponadto nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych w zakresie dotyczącym nie tylko schematów kartowych, ale również schematów opartych o inne bezgotówkowe instrumenty płatnicze. Ustawa doprecyzowała również zakres nadzoru sprawowanego przez Prezesa NBP nad systemami płatności.
  - implementacja Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. Zgodnie z założeniami ustawy, wprowadzone rozwiązania powinny spowodować wzrost ubankowienia w Polsce, poprzez zapewnienie wszystkim konsumentom możliwości dostępu do podstawowego rachunku realizującego funkcje płatnicze, a w efekcie ograniczenie wykluczenia finansowego w Polsce.
2. przyjęcie przez Zarząd NBP dokumentu pt. „Polityka sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”, który w stosunku do poprzednio obowiązującego dokumentu uwzględnił zwiększony zakres podmiotowy i przedmiotowy nadzoru systemowego, w szczególności o schematy płatnicze oraz najbardziej aktualne standardy międzynarodowe dotyczące problematyki cyberbezpieczeństwa.
3. wejście w życie, z dniem 1 stycznia 2017 r., ustawy z dnia 13 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o swobodzie działalności gospodarczej obniżającej m.in. maksymalną kwotę płatności gotówkowej pomiędzy przedsiębiorcami z 15.000 euro do 15.000 zł, co powinno się przełożyć na zwiększenie obrotu bezgotówkowego w segmencie B2B jak również przyczynić się do zmniejszenia szarej strefy w Polsce,



- rozpoczęcie od 1 kwietnia 2017 r. realizacji Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej oraz powstanie w I półroczu 2017 r. Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego i Fundacji Polska Bezgotówkowa, których celem jest znaczące upowszechnienie sieci akceptacji bezgotówkowych instrumentów płatniczych i tym samym zrównanie dostępności płatności bezgotówkowych i gotówkowych.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r. w stosunku do poprzedniego półrocza i jego poziom na koniec czerwca 2017 r. są następujące:

- w systemach płatności wysokokwotowych – w systemie SORBNET2 odnotowano spadek liczby zrealizowanych zleceń o 0,3% przy jednoczesnym nieznacznym wzroście ich wartości o 0,1%. Z kolei w systemie TARGET2-NBP odnotowano wzrost zarówno liczby, jak i wartości realizowanych zleceń odpowiednio o 2% i 6,5%.
- w systemach płatności detalicznych:
  - w systemach Elixir i Euro Elixir odnotowano wzrost liczby zrealizowanych zleceń odpowiednio o 4% i 9%, przy jednoczesnym wzroście odpowiednio o 1% i 15% ich wartości. Ponadto, w systemie Euro Elixir odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby, jak i wartości poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT) odpowiednio o 8,4% i 15,4%.
  - w systemach Express Elixir i BlueCash, oferujących realizację płatności natychmiastowych, odnotowano wzrost liczby zrealizowanych zleceń odpowiednio o 27% i 6% przy jednoczesnym wzroście odpowiednio o 25% i 10% ich wartości,
  - w systemie BLIK odnotowano kolejny dynamiczny wzrost liczby i wartości realizowanych zleceń, odpowiednio o 110% i 68%.
- w systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:
  - w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. odnotowano wzrost zarówno liczby, jak i wartości operacji odpowiednio o 16,7% i 5,9%.
  - w systemach rozliczeń transakcji w KDPW\_CCP S.A. odnotowano wzrost liczby rozliczanych transakcji o 18,6% przy jednoczesnym znacznym wzroście o 50,5% ich wartości,
- w zakresie dotyczącym obrotu gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano niewielki spadek udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 21,4% w grudniu 2016 r. do 21,3% w czerwcu 2017 r. Ponadto, odnotowano wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 49,3% w grudniu 2016 r. do poziomu 51,4% w czerwcu 2017 r.
- najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych była karta płatnicza, za pośrednictwem której zrealizowano ok. 59% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 6,2% w stosunku do II półrocza 2016 r. Odnotowano wzrost (odpowiednio o 4,6% i o 3,3% w stosunku do poprzedniego półrocza) liczby transakcji poleceniem przelewu i poleceniem zapłaty.
- odnotowano wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2,4% (do poziomu 37,8 mln), przy czym odnotowano spadek liczby wydanych kart kredytowych o 0,2% w porównaniu do II półrocza 2016 r. W omawianym okresie wzrosła liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 8,5% oraz bankomatów o 0,4%.
- w minionym półroczu, według danych przekazanych przez banki, nastąpił wzrost liczby operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi o 27,7% przy jednoczesnym spadku ich wartości o 3,4%.

Warto podkreślić, iż ostatnie półrocze to także dynamiczny rozwój rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne, mające na celu zastąpić płatności gotówkowe głównie w niskokwotowych transakcjach detalicznych. Polska należy do grona krajów o najwyższym użyciu kart zbliżeniowych na świecie. Według szacunków NBP na koniec czerwca 2017 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 29,6 mln, tj. o 1,1 mln więcej niż w grudniu 2016 r. Karty zbliżeniowe stanowią blisko 78,3% wszystkich kart płatniczych w Polsce, jak również mają one coraz wyższy udział w liczbie i wartości transakcji kartowych. W I półroczu 2017 r. udział transakcji kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych osiągnął poziom 65,7%. Oprócz kart zbliżeniowych bardzo dynamicznie oraz stale rozwijają się płatności mobilne (np. BLIK), stając się coraz bardziej powszechne, głównie za sprawą łatwej dostępności do telefonów komórkowych typu smartfon.

Biorąc pod uwagę powyższe dane statystyczne oraz szczegółowe informacje i opinie zawarte w całym opracowaniu, można sformułować następujące najważniejsze oceny dotyczące funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r.:

1. systemy płatności (SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash i BLIK) funkcjonowały prawidłowo, zapewniając bezpieczne i sprawne przeprowadzanie rozliczeń i rozrachunków.
2. systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych (w tym system prowadzony przez KDPW S.A., system SKARBNET4 prowadzony przez NBP, systemy rozliczeń prowadzone przez KDPW\_CCP S.A.) funkcjonowały stabilnie, podobnie jak w poprzednim półroczu.
3. rozwijała się infrastruktura umożliwiająca dokonywanie przez użytkowników płatności detalicznych, w szczególności:
  - dynamicznie rosła sieć akceptacji kart płatniczych, w szczególności punktów akceptujących karty z funkcją zbliżeniową, pozwalające na szybkie płatności zwłaszcza przy kwotach do 50 zł,
  - rósł stopień wykorzystania płatności mobilnych pomiędzy osobami fizycznymi (P2P) w ramach systemu BLIK.
4. zwiększyła się liczba punktów umożliwiających dostęp do gotówki (bankomatów i punktów *cash back*), ale przy spadku liczby i wartości wypłat gotówki z bankomatów rosły wypłaty sklepowe (kartą płatniczą w punktach oferujących usługę *cash back*).
5. rósł stopień wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w szczególności kart płatniczych z funkcją zbliżeniową. Świadczy to o coraz większej transakcyjności w ramach posiadanych kart płatniczych w grupie konsumentów aktywnych w zakresie obrotu bezgotówkowego.
6. odnotowano spadek liczby rachunków bankowych (o 4,6% w stosunku do poprzedniego półrocza).
7. niepokojącym zjawiskiem wydaje się wzrost liczby oszustw dokonywanych kartami płatniczymi według danych uzyskanych od banków, ale biorąc pod uwagę równoległy dynamiczny wzrost wszystkich transakcji kartowych i stosunkowo niski, utrzymujący się od kilku lat, udział procentowy oszustw w liczbie i wartości transakcji kartowych, również na tle innych krajów UE, wzrost ten nie powinien być oceniony jako generujący ryzyko.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów (wskazanie najważniejszych z nich zawarto w rozdziale 1). Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która

przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane decyzje i działania podmiotów w zakresie systemu płatniczego ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r. należy ocenić pozytywnie.

# Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w I półroczu 2017 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. podmiotach funkcjonujących w systemie płatniczym lub mających wpływ na jego funkcjonowanie,
2. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A. oraz systemu BLIK prowadzonego przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.,
3. systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., systemach rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A., systemach rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzonych przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. oraz systemie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonym przez NBP,
4. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
5. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
6. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
8. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
9. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

# 1. Podmioty funkcjonujące w systemie płatniczym lub mające wpływ na jego funkcjonowanie

Uczestnicy systemu płatniczego w rozumieniu obejmującym zarówno systemy płatności, jak również systemy rozliczeń i rozrachunków papierów wartościowych są jednym z podstawowych elementów systemu płatniczego.

Uczestników systemu płatniczego można podzielić na:

1. Uczestników pierwszego poziomu – osoby fizyczne (konsumenci), przedsiębiorstwa lub inne podmioty, które są stronami dokonywanych w ramach tego systemu transakcji mających za przedmiot środki pieniężne (transakcji płatniczych) lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe (transakcji dotyczących instrumentów finansowych) (przykładowo płatnicy, beneficjenci, inwestorzy),
2. Uczestników drugiego poziomu – podmioty zaangażowane w bezpośrednią obsługę realizacji transakcji pomiędzy uczestnikami pierwszego poziomu, tj. dostawcy usług płatniczych (np. banki, instytucje płatnicze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe) w odniesieniu do transakcji płatniczych, zaś w odniesieniu do transakcji dotyczących instrumentów finansowych firmy inwestycyjne (przykładowo domy maklerskie oraz banki prowadzące działalność maklerską),
3. Uczestników trzeciego poziomu – podmioty pośredniczące w rozliczeniu transakcji pomiędzy uczestnikami drugiego poziomu lub – w przypadku transakcji płatniczych - ich dostawcami usług płatniczych, zwane niekiedy pośrednikami rozliczeniowymi. Przykładami takich uczestników w Polsce w przypadku transakcji płatniczych jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. i inne podmioty prowadzące systemy płatności z funkcją rozliczeń (zwani również operatorami systemów płatności), tj. Blue Media S.A. i Polski Standard Płatności Sp. z o.o., oraz agenci rozliczeniowi. Do kategorii takich uczestników zaliczyć można również tzw. podmioty zarządzające systemami zewnętrznymi, uczestniczące w systemach rozrachunku, w tym – w przypadku transakcji dotyczących instrumentów finansowych - m.in. podmioty prowadzące systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych (przykładami ich w Polsce są odpowiednio m.in. KDPW\_CCP S.A., KDPW S.A. oraz IRGiT S.A.).
4. Uczestników czwartego poziomu – podmioty przechowujące środki pieniężne dostawców usług płatniczych lub papiery wartościowe bądź inne instrumenty finansowe firm inwestycyjnych oraz przeprowadzające finalny rozrachunek między nimi w sposób bezpośredni (na podstawie zleceń dostawców usług płatniczych/firm inwestycyjnych) lub pośredni (na podstawie zleceń uczestników trzeciego poziomu), a więc podmioty prowadzące systemy płatności lub systemy rozrachunku papierów wartościowych z funkcją rozrachunku, zwane również agentami rozrachunkowymi, np. banki centralne przeprowadzające rozrachunek międzybankowy oraz podmioty prowadzące depozyty papierów wartościowych przeprowadzające rozrachunek na papierach wartościowych. W Polsce przykładami takich uczestników są Narodowy Bank Polski oraz Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

Graficzny podział uczestników systemu płatniczego przedstawia schemat nr 1.

**Schemat nr 1.** Podział uczestników systemu płatniczego

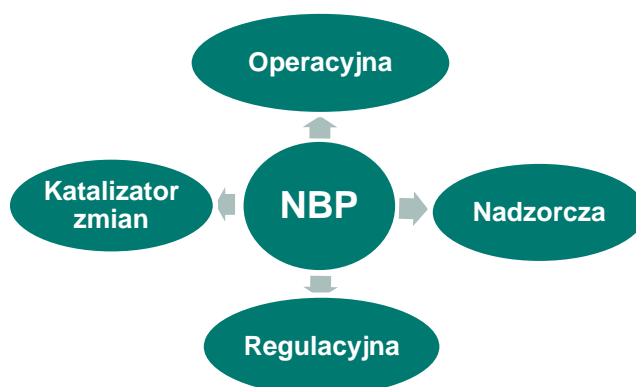


Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wyżej wymienione podmioty systemu płatniczego to uczestnicy bezpośrednio zaangażowani w obsługę transakcji mających za przedmiot środki pieniężne lub instrumenty finansowe, ale ważne znaczenie dla systemu płatniczego mają często jeszcze inne podmioty lub te już wcześniej wskazane, ale występujące w innej roli, w tym zwłaszcza:

- banki centralne, pełniące obok roli dostawcy usług płatniczych dla wybranych klientów, np. rządu i instytucji publicznych, i roli agenta rozrachunkowego dla banków i operatorów systemów płatności, również rolę emitenta pieniądza (poprzez emisję pieniądza gotówkowego, będącego powszechnie wykorzystywanym i akceptowanym instrumentem płatniczym, oraz kreację pieniądza bezgotówkowego na prowadzonych przez siebie rachunkach bankowych), rolę regulatora (wydawanie regulacji ograniczonych najczęściej do banków), rolę nadzorca systemowego, tj. w zakresie nadzoru *oversight* m.in. nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych oraz rolę katalizatora zmian (np. poprzez działalność Rady ds. Systemu Płatniczego); wszystkie z tych ról pełni NBP (schemat nr 2);

**Schemat nr 2.** Rola NBP w systemie płatniczym



Źródło: Opracowanie własne, DSP

- rząd i parlament, jako regulatorzy w zakresie ogólnych zasad dotyczących systemu płatniczego;
- organa nadzoru sprawujące nadzór typu ostrożnościowego, tj. nadzór *supervision*, nad dostawcami usług płatniczych, tj. głównie bankami, spółkami i instytucjami płatniczymi oraz podmiotami rynku kapitałowego; w Polsce rolę tę pełni Komisja Nadzoru Finansowego (KNF);
- związki i stowarzyszenia zrzeszające dostawców usług płatniczych, np. izby samorządowe banków, które reprezentują dany sektor w dyskusjach nad systemem płatniczym, a w wielu przypadkach prowadzą aktywną działalność w zakresie systemu płatniczego, np. działalność standaryzacyjną; przykładem takich związków w Polsce jest przede wszystkim Związek Banków Polskich (ZBP), jak również Krajowy Związek Banków Spółdzielczych;
- globalne lub krajowe organizacje płatnicze (np. kartowe) prowadzące schematy płatnicze; w przypadku Polski są to organizacje: VISA, MasterCard, American Express, Diners Club oraz PSP;
- instytucje lub gremia odpowiedzialne za normalizację i standaryzację; w przypadku Polski jest to m.in. Polski Komitet Normalizacyjny i jego komitety techniczne;
- inne organizacje lub gremia pozarządowe, mające na celu reprezentowanie określonych uczestników systemu płatniczego, np. konsumentów, akceptantów lub innych przedsiębiorców, bądź skupiające różne podmioty, ale podejmujące działania w określonym celu w zakresie systemu płatniczego, np. Koalicja na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

## 2. Systemy płatności

Na koniec I półrocza 2017 r. w Polsce funkcjonowało 7 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 5 systemów płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.,
- system BLIK, prowadzony przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o.

### 2.1.1. System SORBNET2

W I półroczu 2017 r. działania prowadzone w obszarze systemu SORBNET2 koncentrowały się głównie na przygotowaniu systemu SORBNET2 (i powiązanych z nim systemów) do realizacji wymagań określonych w ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji<sup>1</sup> (ustawie o BFG), która weszła w życie w dniu 8 października 2016 r. Równoległe kontynuowane były, rozpoczęte jesienią 2016 r., prace analityczne dotyczące wdrożenia w systemie SORBNET2 zmian zaproponowanych przez SWIFT w ramach *SWIFT Standards Release 2017*, corocznej edycji standardów SWIFT, której uruchomienie planowane jest na dzień 19 listopada 2017 r.

#### Zmiany w systemie SORBNET2

W I półroczu 2017 r. kontynuowano prace umożliwiające realizację w systemie SORBNET2 określonego w ustawie o BFG wymagania dotyczącego nowego sposobu wpłacania przez banki składek na rzecz Funduszu, dopuszczającego możliwość ich wnoszenia w formie zobowiązania do zapłaty. Przyjęcie takiego rozwiązania oznaczało konieczność wprowadzenia w systemie SORBNET2 nieodwołalnej blokady na rzecz Funduszu, tj. funkcjonalności umożliwiającej blokowanie (i odblokowywanie) na rachunku bieżącym banku środków pochodzących z wykupu aktywów (papierów wartościowych) stanowiących zabezpieczenie zobowiązania do zapłaty (oraz środków z ich wykupu) do czasu nabycia przez bank kolejnych aktywów. Przyjęto, że w początkowym okresie implementacja ww. wymagań w systemie SORBNET2 będzie realizowana manualnie (przez operatorów systemu w DSP NBP) w ramach obecnie funkcjonujących mechanizmów blokad (blokady NBP). W związku z tym, zostały opracowane i przetestowane wewnętrznie (bez udziału uczestników systemu) odpowiednie procedury operacyjne określające zasady współpracy między NBP, BFG i KDPW S.A. w tym obszarze. Nowa funkcjonalność dostępna jest od II kwartału 2017 r. W kolejnym etapie, w przypadku

---

<sup>1</sup> Dz. U. 2016 r., poz. 996.



dużego zainteresowania banków nowym rozwiązaniem, rozważone zostanie wprowadzenie w systemie SORBNET2 bardziej zautomatyzowanych mechanizmów.

W I półroczu 2017 r. kontynuowane były również, rozpoczęte jesienią 2016 r., prace związane z analizą zmian zaproponowanych przez SWIFT w ramach *SWIFT Standards Release 2017*, którego uruchomienie planowane jest na dzień 19 listopada 2017 r. W związku ze stanowiskiem KGU SORBNET2 podjęta została decyzja o niewprowadzaniu w systemie SORBNET2 zmian wspierających, w sposób bardziej zautomatyzowany, przestrzeganie przez banki wprowadzanej nowej zasady użytkowania (*usage role*) pola 72 w określonych komunikatach MT. W dniu 5 kwietnia 2017 r. do KGU SORBNET2 zostało wystosowane pismo informujące o podjętej przez DSP NBP decyzji oraz została przekazana uczestnikom (oraz zamieszczona na stronie internetowej [www.nbp.pl](http://www.nbp.pl) w zakładce dedykowanej systemowi SORBNET2<sup>2</sup>) zaktualizowana dokumentacja systemu SORBNET2, tj. „Specyfikacja funkcjonalna systemu SORBNET2 dla uczestników” wraz z załącznikami.

#### Zmiany w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2

W I półroczu 2017 r. wprowadzone zostały zmiany w obowiązujących umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2, zawartych między NBP a uczestnikami systemu SORBNET2, tj. w dniu 19 marca 2017 r. weszły w życie zmiany do umowy w sprawie warunków otwarcia i prowadzenia rachunku powierniczego dla Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A., natomiast w dniu 29 marca 2017 r. weszły w życie zmiany do umowy w sprawie otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2 zawartej z bankami oraz z Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych S.A. i KDPW\_CCP S.A.

Konieczność wprowadzenia zmian w ww. umowach uczestnictwa w systemie SORBNET2 wynikała z następujących dwóch przesłanek:

1. potrzeby ogólniejszego odwołania się do zarządzenia nr 15/2010 Prezesa NBP z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych i uniezależnienia postanowień umowy, powołujących się na przedmiotowe zarządzenie, od zmian jego numerów i tym samym uniknięcie konieczności ponownego jej aneksowania w związku z planowanym wejściem w życie nowego zarządzenia zastępującego zarządzenie nr 15/2010,
2. uwzględnienia zmian wprowadzonych w nowej ustawie o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej<sup>3</sup>, dostosowującej krajowe przepisy o usługach zaufania do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)<sup>4</sup> w przedmiotowej sprawie; wprowadzenie nowych przepisów o usługach zaufania skutkowało zmianą dotychczas stosowanego w umowie nazewnictwa, tj. wprowadzone zostało określenie „kwalifikowany podpis elektroniczny” w miejsce „bezpieczny podpis elek-

---

<sup>2</sup> System płatniczy > Infrastruktura systemu płatniczego > Systemy płatności wysokokwotowych > SORBNET2, link do strony: [http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/informacja\\_sorbn2.html](http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/informacja_sorbn2.html)

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U. poz. 1579) uchylająca ustawę z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

<sup>4</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014, str. 73.).

troniczny weryfikowany za pomocą certyfikatu kwalifikowanego”; zmiana nie wpłynęła na możliwość wykorzystywania przez uczestników systemu SORBNET2 obecnie posiadanych zestawów do składania podpisu elektronicznego.

Dodatkowo, w umowach zawartych z bankami, oprócz ww. zmian został dodany nowy rozdział szczegółowo regulujący kwestię funkcjonowania w systemie SORBNET2 blokady na rzecz BFG. Natomiast w umowie w sprawie warunków otwarcia i prowadzenia rachunku powierniczego dla Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. w systemie SORBNET2 z KIR S.A. wprowadzono dodatkowo uregulowania wynikające z przystąpienia NBP do uczestnictwa w prowadzonym przez KIR S.A. systemie płatności natychmiastowych Express Elixir.

#### Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 49 podmiotów, w tym 45 banków, tj. tyle samo, co w II półroczu 2016 r.<sup>5</sup>, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW\_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski.

W I półroczu 2017 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 2.006.447 zleceń (średnio dziennie 16.052 zleceń) o łącznej wartości 36.184,3 mld zł. W porównaniu do II półroczu 2016 r., w którym zrealizowano 2.012.805 zleceń (średnio dziennie 15.849 zleceń) o łącznej wartości 36.144,9 mld zł, liczba zrealizowanych zleceń spadła o 0,3%. Jednak biorąc pod uwagę mniejszą liczbę dni operacyjnych w I półroczu 2017 r. (w którym było 125 dni operacyjnych, tj. o 2 dni operacyjne mniej niż w II półroczu 2016 r.) i jej wpływ na liczbę zrealizowanych zleceń, tj. analizując średnią dzienną liczbę zleceń, należy odnotować, że miał miejsce wzrost wolumenu rozliczonych transakcji, na co wskazuje wzrost o 1,3% średniej dziennej liczby zleceń.

Spadek liczby zrealizowanych zleceń (o 0,3%) oraz nieznaczny wzrost ich wartości (o 0,1%) skutkowałam wzrostem średniej wartości jednego zlecenia o 0,4%. Dla średniej dziennej liczby zleceń zaobserwowano w analizowanym okresie wzrost o 1,3%, natomiast dla średniej dziennej obrotów odnotowano wzrost o 1,7%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 24.391 zleceń i odnotowany został w dniu 30 czerwca 2017 r.<sup>6</sup>

W I półroczu 2017 r. w systemie SORBNET2 wystąpił spadek liczby i wartości zrealizowanych zleceń międzybankowych, o odpowiednio 3,1% i 0,5% oraz spadek liczby zleceń klientowskich o 0,1%, przy równoczesnym wzroście ich wartości o 1%.

Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2017 zaprezentowano na wykresach nr 1 i 2, średnie dzienne wartości, tj. średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET/SORBNET2 w latach 2003 – 2017 przedstawia wykres nr 3, średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w ww. systemach w latach 2003 – 2017 przedstawia wykres nr 4. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych

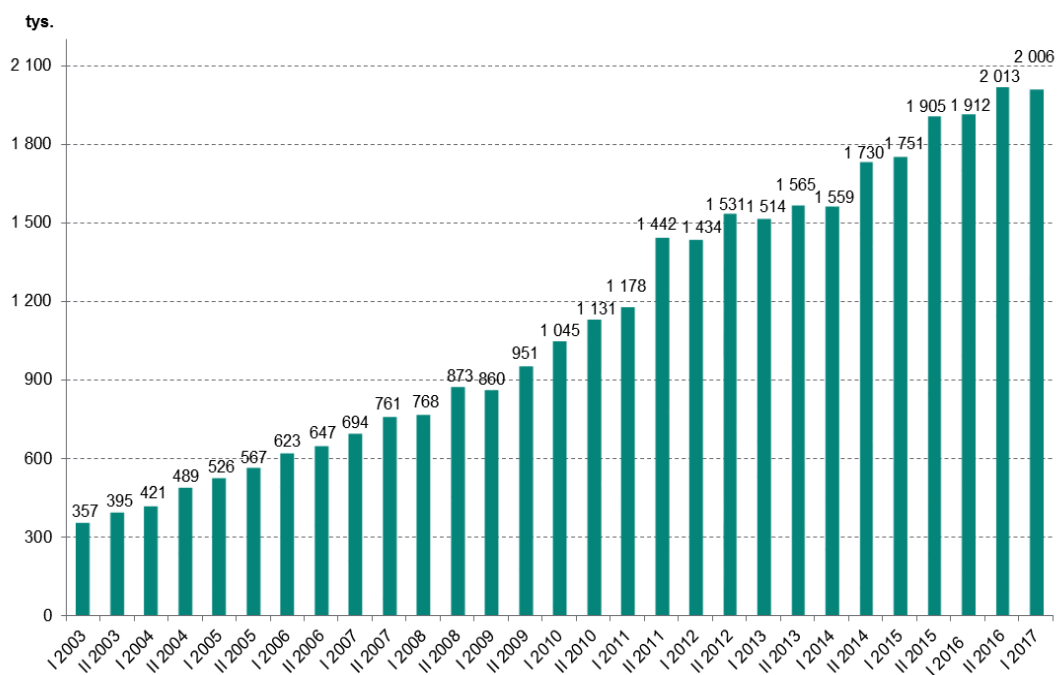
---

<sup>5</sup> W dniu 1 maja 2017 r. miała miejsce fuzja prawna banku Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Polska) S.A., będącego uczestnikiem systemu SORBNET2, z bankiem MUFG Bank (Europe) N.V. S.A. Oddział w Polsce, niebędącym wcześniej uczestnikiem systemu SORBNET2, w wyniku której MUFG Bank (Europe) N.V. S.A. Oddział w Polsce przejął z dniem 2 maja 2017 r. działalność operacyjną banku Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ (Polska) S.A. i stał się uczestnikiem systemu SORBNET2.

<sup>6</sup> W dniu 16 stycznia 2017 r. w systemie miała miejsce wyjątkowa sytuacja, kiedy to został odnotowany bardzo wysoki wolumen zleceń w liczbie 46.963, wynikał on z problemów po stronie banku i w niniejszym opracowaniu nie jest brany pod uwagę.

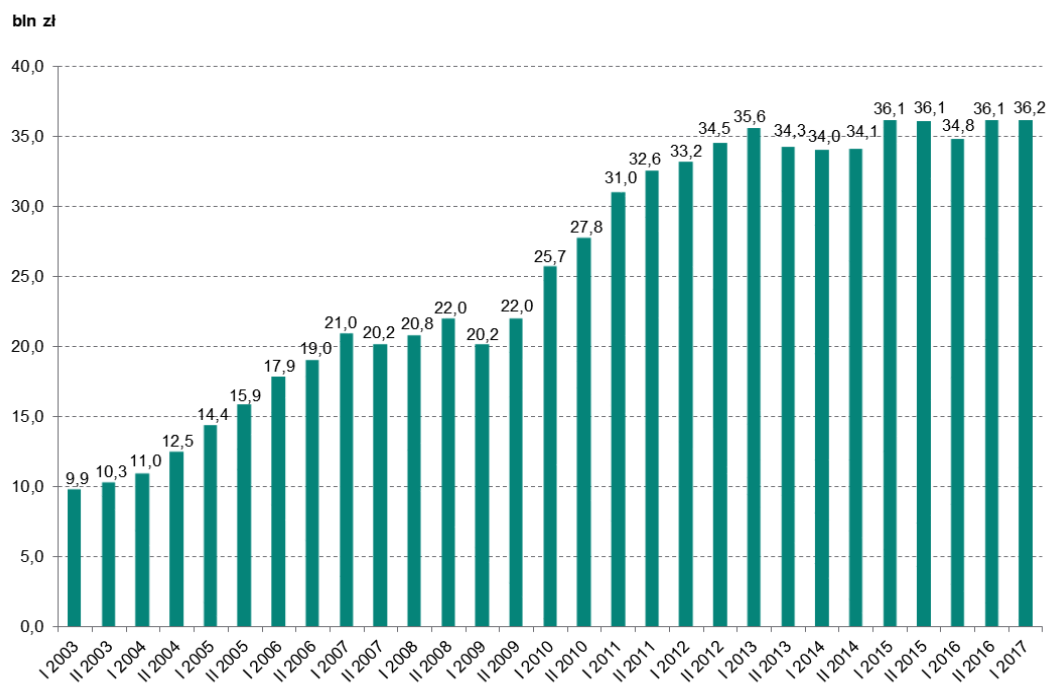
zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. w porównaniu do II półrocza 2016 r., przedstawiono w tabelach nr 1 i 2.

**Wykres nr 1.** Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w tys. sztuk)



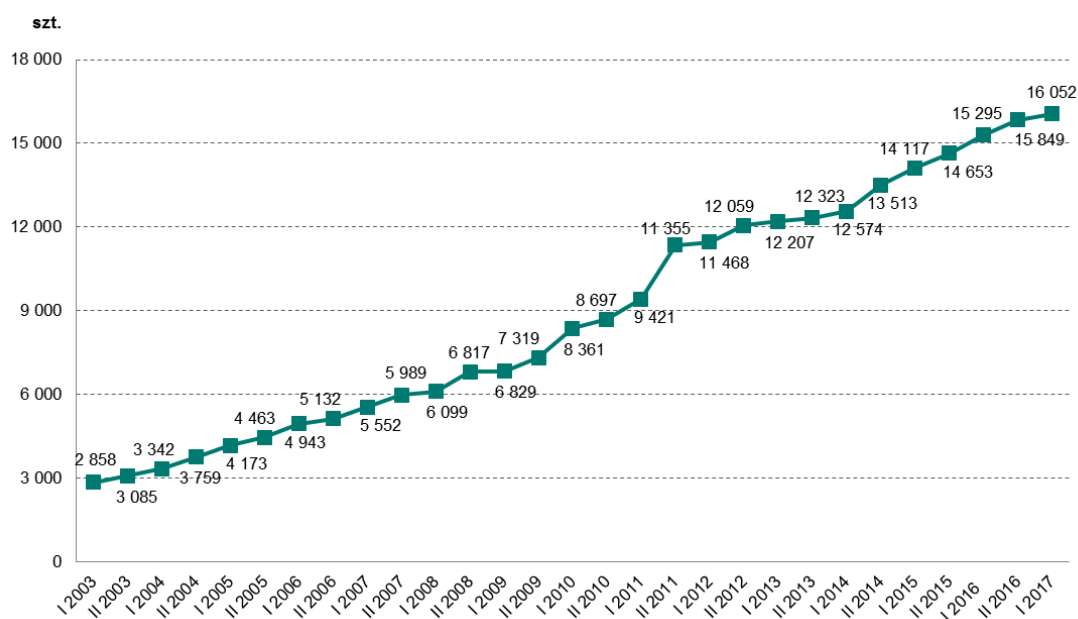
Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 2.** Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w bln zł)



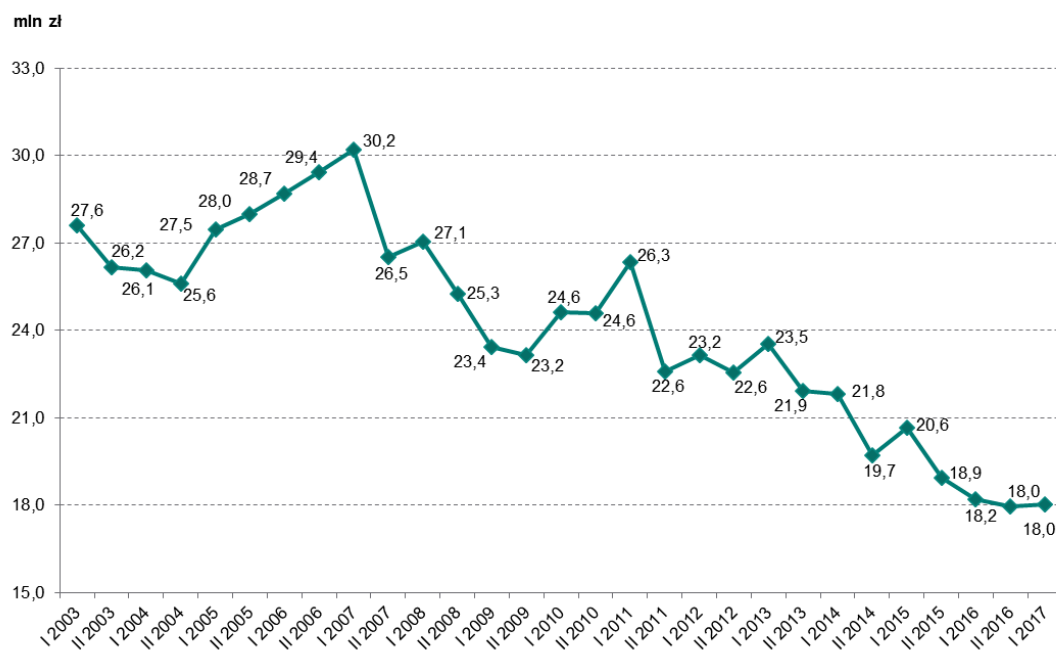
Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 3.** Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 4.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w mln zł)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Tabela nr 1.** Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2017 r. i II półroczu 2016 r.

	II połowa 2016 r.		I połowa 2017 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
<b>OGÓŁEM</b>	<b>2.012.805</b>	<b>100%</b>	<b>2.006.447</b>	<b>100%</b>	↓ -0,3%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	134.008	6,7%	129.875	6,5%	↓ -3,1%
▪ klientowskie	1.878.797	93,3%	1.876.572	93,5%	↓ -0,1%
2/ W tym:					
▪ zlecenia banków	1.892.024	94,0%	1.890.563	94,2%	↓ -0,1%
▪ zlecenia KIR	15.301	0,8%	15.371	0,8%	↑ 0,5%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	35.835	1,8%	32.874	1,6%	↓ -8,3%
▪ zlecenia NBP	69.645	3,5%	67.639	3,4%	↓ -2,9%
Średnia dzienna liczba zleceń	15.849	-	16.052	-	↑ 1,3%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Tabela nr 2.** Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2017 r. i II półroczu 2016 r.<sup>7</sup>

	II połowa 2016 r.		I połowa 2017 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział	Wartość zleceń (w mld zł)	Udział		
<b>OGÓŁEM</b>	<b>36.144,9</b>	<b>100%</b>	<b>36.184,3</b>	<b>100%</b>	↑	0,1%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	21.783,3	60,3%	21.676,1	59,9%	↓	-0,5%
▪ klientowskie	14.361,6	39,7%	14.508,2	40,1%	↑	1,0%
2/ W tym:						
▪ zlecenia banków	14.652,6	40,5%	14.469,0	40,0%	↓	-1,3%
▪ zlecenia KIR	933,4	2,6%	949,7	2,6%	↑	1,7%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2.746,8	7,6%	3.249,8	9,0%	↑	18,3%
▪ zlecenia NBP	17.812,1	49,3%	17.515,7	48,4%	↓	-1,7%
Średnie dzienne obroty	284,6	-	289,5	-	↑	1,7%
Średnia wartość jednego zlecenia	18,0 mln zł	-	18,0 mln zł	-	↑	0,4%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

### **Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w I półroczu 2017 r.**

W I półroczu 2017 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie nie odnotowano żadnej dłuższej przerwy w dostępności systemu dla jego uczestników.

Analizując rozwój systemu, należy wskazać na kontynuowaną w I półroczu 2017 r. tendencję wzrostową liczby zleceń zrealizowanych w systemie – o ile nominalna liczba zleceń spadła (o 0,3%), to średnia dzienna liczba zleceń wzrosła o 1,3%, tj. nieco mniej w porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego (w II półroczu 2016 r. w porównaniu do I półrocza 2016 r. wzrost ten wyniósł 3,6%). Liczba zrealizowanych zleceń międzybankowych utrzymywała się na poziomie niższym w porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego (spadła o 3,1%), podobnie jak ich wartość (spadek o 0,5%) w przeciwieństwie do wartości zrealizowanych zleceń klientowskich, która w tym okresie wzrosła o 1%. Wskazuje to na utrzymującą się tendencję wzrostową dotyczącą realizacji w systemie SORBNET2 zleceń klientów banków.

Jest to zjawisko analogiczne do zmian obserwowanych w latach poprzednich (I połowa 2016 r., 2014 r. i 2013 r.) wskazujące na mniejsze obroty na rynku międzybankowym w pierwszym półroczu roku. Biorąc pod uwagę przedstawione informacje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w I półroczu 2017 r. należy ocenić pozytywnie.

<sup>7</sup> Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Ewentualne niesumowanie się danych szczegółowych w poszczególnych kolumnach do wartości z wiersza „Ogółem” wynika z prezentacji danych w postaci zaokrąglonej.

### 2.1.2. System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadały 22 podmioty (18 banków oraz NBP, KIR S.A., KDPW S.A. i KDPW\_CCP S.A.), tj. o jeden podmiot mniej niż na koniec 2016 r.<sup>8</sup>

#### Działania dotyczące platformy T2S

W I półroczu 2017 r. kontynuowane były w NBP prace mające związek z uruchomieniem w dniu 22 czerwca 2015 r. paneuropejskiej platformy rozrachunku papierów wartościowych – platformy TARGET2-Securities (T2S). Pomimo, iż żaden polski depozyt papierów wartościowych nie zdecydował się na przystąpienie do platformy T2S, NBP zobowiązany został, z uwagi na podpisane umowy uczestnictwa w systemie TARGET2, do przygotowania własnej infrastruktury, tj. komponentu TARGET2-NBP, do współpracy z platformą T2S w celu umożliwienia wykorzystania Dedykowanych Rachunków Pieniężnych (*DCA – Dedicated Cash Accounts*) oraz udostępnienia podmiotom, którym udziela kredytu w ciągu dnia, wykorzystania usługi autokolateralizacji, która jest rodzajem zabezpieczonego papierami wartościowymi kredytu intraday, udzielanego automatycznie na platformie T2S. Zgodnie z dokumentacją prawną systemu TARGET2, obowiązek gotowości do świadczenia usługi autokolateralizacji przez banki centralne powstaje z dniem 18 września 2017 r. W dniu 18 lutego 2016 r. Zarząd NBP wyraził zgodę na uruchomienie Projektu T2S-NBP mającego na celu realizację ww. zobowiązań prawnych. W ramach prac projektowych w I półroczu 2017 r. kontynuowane były prace wykonawcze mające głównie na celu dostosowanie, zgodnie z przyjętymi założeniami, aplikacji i procedur w NBP oraz rozpoczął się etap rejestracji i testów.

Dodatkowo, w I półroczu 2017 r. przedstawiciele NBP kontynuowali prace w grupach roboczych dedykowanych platformie T2S mające w szczególności na celu umożliwienie NBP migracji na platformę T2S w ostatniej fali migracyjnej, która planowana jest na dzień 18 września 2017 r. Podjęte starania wynikały z otrzymanego przez NBP wniosku KDPW S.A. o otwarcie rachunku DCA w systemie TARGET2-NBP.

#### Planowane zmiany w systemie TARGET2

Innym znaczącym kierunkiem rozwoju, w obszarze którego toczyły się w I półroczu 2017 r. intensywne prace, to Vision 2020 - strategiczna wizja dotycząca kierunku rozwoju infrastruktury rynkowej w Europie, której ważnym elementem jest rozwój systemu TARGET2. EBC przedstawił założenia Vision 2020 w czasie konferencji Sibos w Singapurze w dniu 14 października 2015 r. Celem tej strategii jest stworzenie nowoczesnej i efektywnej infrastruktury rynków finansowych, w możliwie największym stopniu odpowiadającej potrzebom uczestników rynku. W ramach Vision 2020 wyróżnia się następujące trzy główne elementy:

- ściślejszą współpracę między platformą T2S a systemem TARGET2, tak aby system TARGET2 mógł korzystać z wybranych rozwiązań platformy T2S, np. w zakresie komunikatów ISO20022,
- wsparcie paneuropejskich rozwiązań w zakresie płatności natychmiastowych, których rozrachunek jest planowany w systemie TARGET2,
- harmonizację w obszarze zarządzania zabezpieczeniami w Eurosystemie oraz zwiększenie efektywności ich wykorzystywania w operacjach kredytowych Eurosystemu.

---

<sup>8</sup> W dniu 31 marca 2017 r. został zamknięty rachunek dla RBS Banku (Polska) S.A.



Prace nad Vision 2020 zostały mocno zintensyfikowane w I półroczu 2017 r., m.in. poprzez szeroko zakrojone analizy przeprowadzane w ramach dedykowanych grup roboczych, mające na celu opracowanie wymagań dla każdego z trzech ww. elementów nowej infrastruktury. Przedstawiciele NBP na bieżąco śledzili postęp prac w każdym z określonych obszarów. W szczególności, ze względu na wagę poruszanej tematyki, reprezentant NBP brał aktywny udział w pracach grupy *Task force on future RTGS services*, która analizowała możliwości konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S oraz starała się zdefiniować optymalne funkcjonalności systemu TARGET2. Do dnia 30 czerwca 2017 r. przeprowadzane były konsultacje rynkowe dotyczące dokumentu *User requirement documents on the future RTGS services* przygotowanego w ramach projektu konsolidacji systemu TARGET2 i platformy T2S. Etap prac analitycznych tego projektu będzie trwał jeszcze do końca 2017 r. Decyzja o realizacji projektu ma zapadnąć w grudniu 2017 r. Podstawową ideą konsolidacji jest scentralizowanie i harmonizacja tych funkcji, które są wykorzystywane w różnych usługach i dzięki temu m.in. ograniczenie kosztów, zwiększenie wydajności, ujednoczenie i usprawnienie wielu obszarów np. obsługi kosztów. Planuje się także wdrożenie elastycznego i efektywnego modelu zarządzania płynnością. W przyszłym systemie rozrachunek płatności będzie otwarty na inne waluty niż euro, oraz uczestnicy będą mogli wykorzystywać różnych dostawców usług sieciowych. Dodatkowo, rozrachunek płatności będzie oparty na komunikatach w standardzie ISO20022.

Również w kontekście rozrachunku płatności natychmiastowych w systemie TARGET2, w I półroczu 2017 r. prowadzone były intensywne prace mające na celu doprecyzowanie wymagań dla usługi TIPS (*TARGET Instant Payment Settlement*). Zgodnie z założeniami, TIPS będzie modulem połączonym technicznie z systemem TARGET2, w którym przeprowadzany będzie rozrachunek płatności natychmiastowych w walucie euro w pieniądzu banku centralnego w trybie 24/7/365. Rozrachunek płatności natychmiastowych będzie oparty o wymianę komunikatów w standardzie ISO20022, zgodnych ze schematem SCT Inst. TIPS będzie również technicznie przygotowany do przeprowadzania rozrachunku płatności natychmiastowych w innych walutach niż euro. Konsultacje rynkowe w tym obszarze trwały do dnia 24 lutego 2017 r., natomiast w dniu 22 czerwca 2017 r. ogłoszona została decyzja Rady Prezesów EBC o planowanym na listopad 2018 r. wdrożeniu usługi TIPS. W kontekście płatności natychmiastowych w euro należy zwrócić uwagę na zaangażowanie KIR S.A., która przedstawiła w dniu 19 czerwca 2017 r. na forum Rady ds. Systemu Płatniczego materiał omawiający plany KIR S.A. w tym zakresie.

Warto również wspomnieć, iż w dniu 20 czerwca 2017 r. miało miejsce spotkanie Krajowej Grupy Użytkowników TARGET2 na którym oba ww. obszary, tj. konsolidacja systemu TARGET2 i platformy T2S oraz TIPS, były szczegółowo omawiane i dyskutowane.

#### Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

W I półroczu 2017 r., w stosunku do poprzedniego półrocza, w systemie TARGET2-NBP odnotowano<sup>9</sup>:

- wzrost ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro o 2,0% (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2<sup>10</sup> wzrosła o 0,7%),

---

<sup>9</sup> Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC.

<sup>10</sup> Podane wartości dotyczące systemu TARGET2 nie dotyczą transakcji przeprowadzonych na rachunkach DCA.

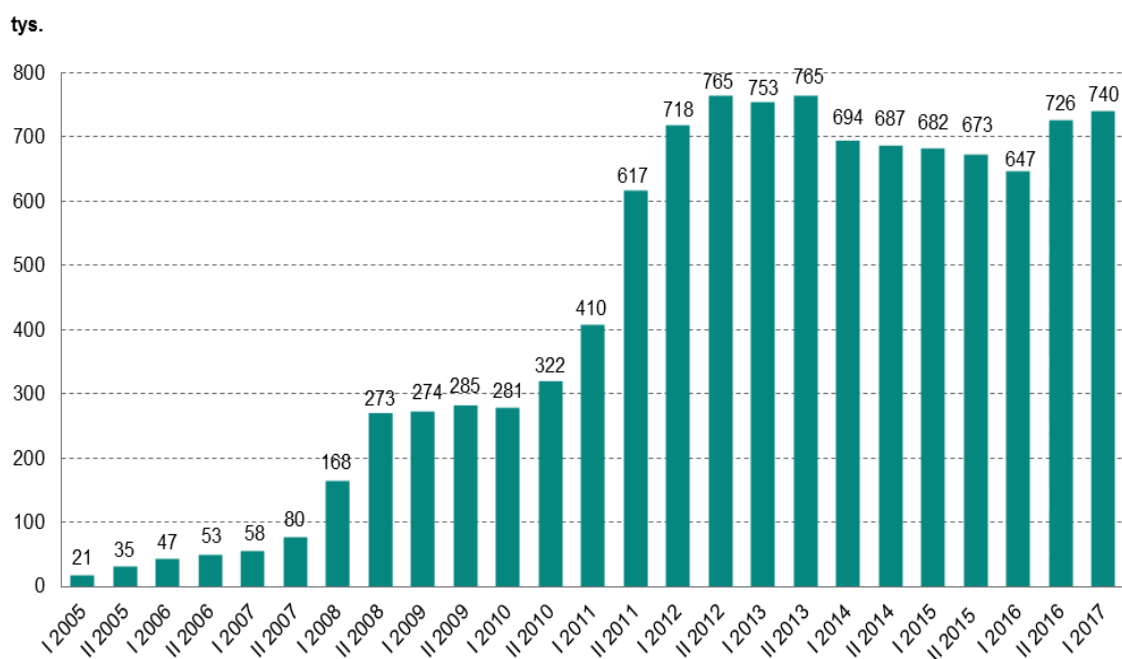


- wzrost ich wartości o 6,5% (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 wzrosła o 1,5%).

W I półroczu 2017 r. w systemie TARGET2 było 127 dni operacyjnych, tj. o 3 dni mniej niż w II półroczu 2016 r. W analizowanym okresie zaobserwowano wzrost średniej dziennej liczby zleceń (o 4,4%), przy czym średnie dzienne obroty wzrosły o 9,0%. W porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił wzrost średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 4,4%, tj. do poziomu 647 tys. euro.

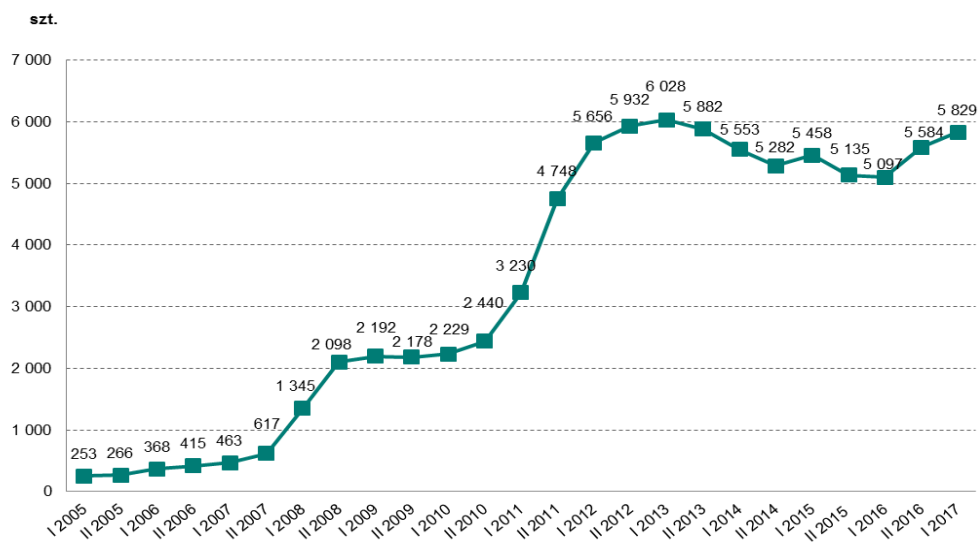
Liczbę, wartość, średnią dzienną liczbę oraz średnią wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2017 prezentują wykresy nr 5, 6, 7 i 8. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. w porównaniu do II półrocza 2016 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

**Wykres nr 5.** Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)



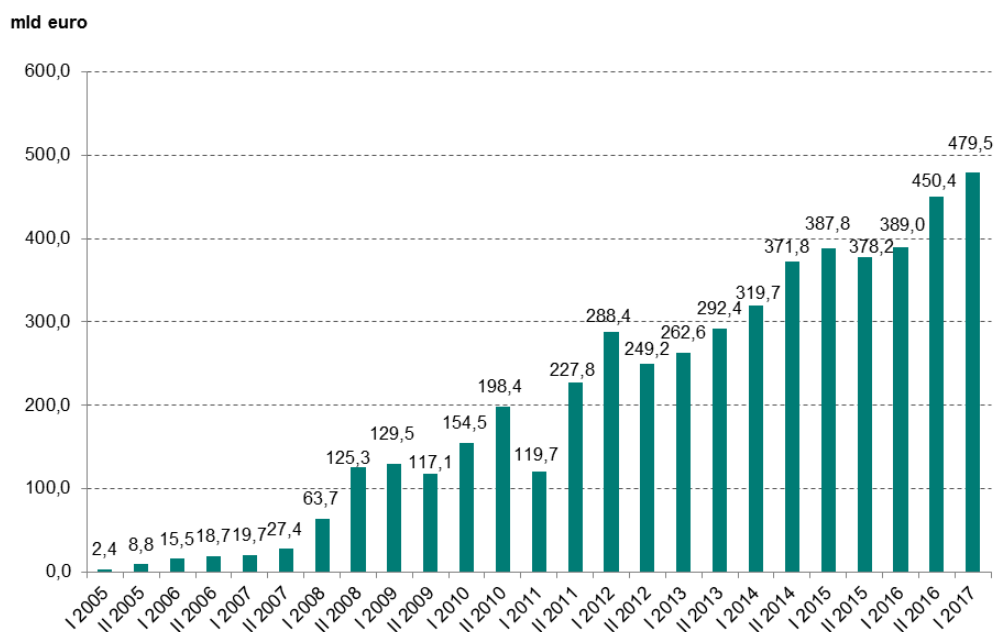
Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 6.** Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)



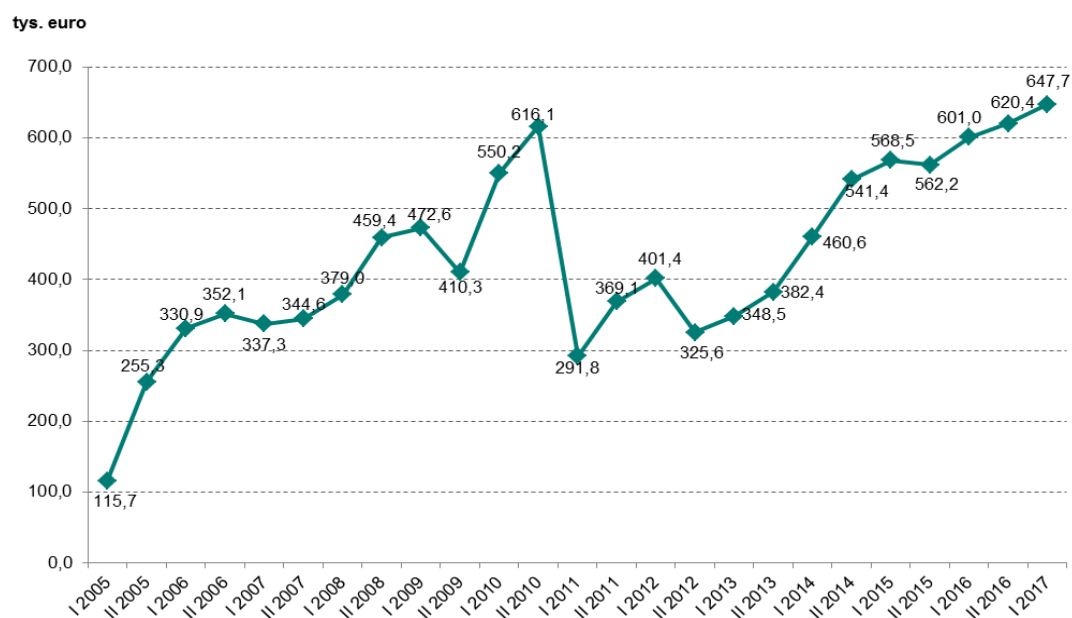
Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 7.** Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 8.** Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Tabela nr 3.** Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r.<sup>11</sup>

	II połowa 2016 r.		I połowa 2017 r.		Zmiana	
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział		
<b>OGÓŁEM</b>	<b>725.960</b>	<b>100%</b>	<b>740.225</b>	<b>100%</b>	↑	2,0%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	125.882	17,3%	126.926	17,1%	↑	0,8%
▪ klientowskie	600.078	82,7%	613.299	82,9%	↑	2,2%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	93.811	12,9%	97.533	13,2%	↑	4,0%
▪ zlecenia transgraniczne	632.149	87,1%	642.692	86,8%	↑	1,7%
▪ wysłane	339.496	46,8%	355.122	48,0%	↑	4,6%
▪ otrzymane	292.653	40,3%	287.570	38,8%	↓	-1,7%
Średnia dzienna liczba zleceń	5.584	–	5.829	–	↑	4,4%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

<sup>11</sup> Wartości w kolumnach „Udział” mogą nie sumować się dla poszczególnych pozycji ze względu na zaokrąglenia.

**Tabela nr 4.** Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r.<sup>12</sup>

	II połowa 2016 r.		I połowa 2017 r.		Zmiana	
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział		
<b>OGÓLEM</b>	<b>450.387,0</b>	<b>100%</b>	<b>479.469,0</b>	<b>100%</b>	↑	6,5%
1/ W tym:						
▪ międzybankowe	416.162,3	92,4%	448.712,8	93,6%	↑	7,8%
▪ klientowskie	34.224,7	7,6%	30.756,2	6,4%	↓	-10,1%
2/ W tym:						
▪ zlecenia krajowe	65.755,9	14,6%	66.579,8	13,9%	↑	1,3%
▪ zlecenia transgraniczne	384.631,1	85,4%	412.889,2	86,1%	↑	7,3%
▪ wysłane	195.239,2	43,3%	209.500,4	43,7%	↑	7,3%
▪ otrzymane	189.391,9	42,1%	203.388,8	42,4%	↑	7,4%
Średnie dzienne obroty	3.464,5	-	3.775,3	-	↑	9,0%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,62	-	0,65	-	↑	4,4%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowano 740.225 zleceń, co oznaczało wzrost o 2% w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowano 725.960 zleceń. W analizowanym okresie liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 0,8%, zaś liczba zleceń klientowskich wzrosła o 2,2%.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w I półroczu 2017 r. odnotowano w dniu 18 kwietnia 2017 r. Wyniósł on 9.417 zleceń i był wyższy o 15,7% w stosunku do 8.138 zleceń zrealizowanych w dniu 19 lipca 2016 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2016 r.

W I półroczu 2017 r. w porównaniu do II półrocza 2016 r. odnotowany został wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 4 %) oraz wzrost zleceń transgranicznych (o 1,7%), na który składało się zwiększenie liczby zleceń transgranicznych wysłanych (o 4,6%) oraz spadek liczby zleceń transgranicznych otrzymanych (o 1,7%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I półroczu 2017 r. wyniosła 479.469,0 mln euro i wzrosła o 6,5% w porównaniu do II półrocza 2016 r., w którym wynosiła 450.387,0 mln euro. W obszarze wartości płatności klientowskich odnotowano spadek o 10,1%, natomiast wartość zrealizowanych płatności międzybankowych wzrosła o 7,8%. Ponadto w systemie zwiększyła się wartość zrealizowanych zleceń krajowych (o 1,3%) oraz transgranicznych, zarówno w obszarze zleceń wysłanych, jak i otrzymanych, łącznie o 7,3%.

<sup>12</sup> Wartości w kolumnach „Udział” oraz „Zmiana” zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych. Z uwagi na zaokrąglenia dane szczegółowe mogą nie sumować się w poszczególnych kolumnach.

## **Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w I półroczu 2017 r.**

W I półroczu 2017 r. prace w obszarze systemu TARGET2 koncentrowały się głównie wokół trwającej migracji na platformę T2S oraz analiz związanych z Vision 2020. Należy bardzo pozytywnie ocenić zaangażowanie NBP w obu tych obszarach, zarówno w kontekście wewnętrznych prac projektowych oraz współpracy z krajowym środowiskiem bankowym, jak również w ramach aktywnych prac w dedykowanych grupach roboczych na poziomie europejskim. Jeżeli chodzi o prace przygotowawcze do migracji NBP na platformę T2S, to należy zaznaczyć, że przeprowadzona w I półroczu 2017 r. rejestracja oraz wykonane testy we wszystkich środowiskach platformy T2S przebiegły pomyślnie.

Pozytywnie także należy ocenić wzrost (o 2%) liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP. Stanowi on potwierdzenie, zaobserwowanego w poprzednim półroczu, przerwania kilkuletniego trendu spadkowego. Mimo, iż na opisywaną zmianę na pewno miało wpływ wiele czynników, warto w tym kontekście zwrócić uwagę na wzrost liczby zleceń klientowskich (o 2,2%), które stanowią 82,9% wszystkich zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP. Pozytywnym elementem jest również wzrost wartości zrealizowanych zleceń w systemie TARGET2-NBP (o 6,5%). Dodatkowo, warto zwrócić uwagę, że liczba i wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 również zwiększyły się, aczkolwiek w mniejszym stopniu niż w polskim komponentcie tego systemu.

## **2.2. Systemy płatności detalicznych**

### **2.2.1. System Elixir**

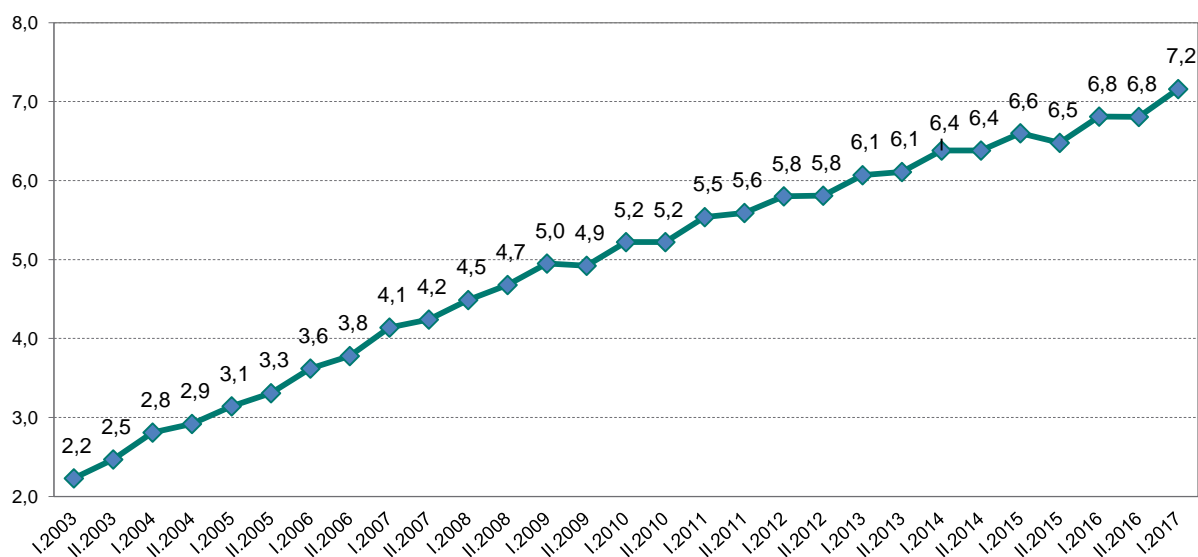
Według stanu na koniec czerwca 2017 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir było 41 banków (w tym NBP). Liczba uczestników od grudnia 2016 r. nie uległa zmianie.

W I półroczu 2017 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany zarówno wzrost liczby zrealizowanych zleceń o 4%, jak i wzrost obrotów o 1%.

#### Dane statystyczne – system Elixir

W I półroczu 2017 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2,3 bln zł (w poprzednim półroczu 2,27 bln zł), co oznacza wzrost o 1%. Liczba zleceń wyniosła 895,2 mln szt. (w poprzednim półroczu 864,4 mln), co oznacza wzrost o 4%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Elixir w omawianym okresie wyniosła 7,2, czyli w porównaniu do półrocza poprzedniego wzrosła o 5%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. przedstawia wykres nr 9.

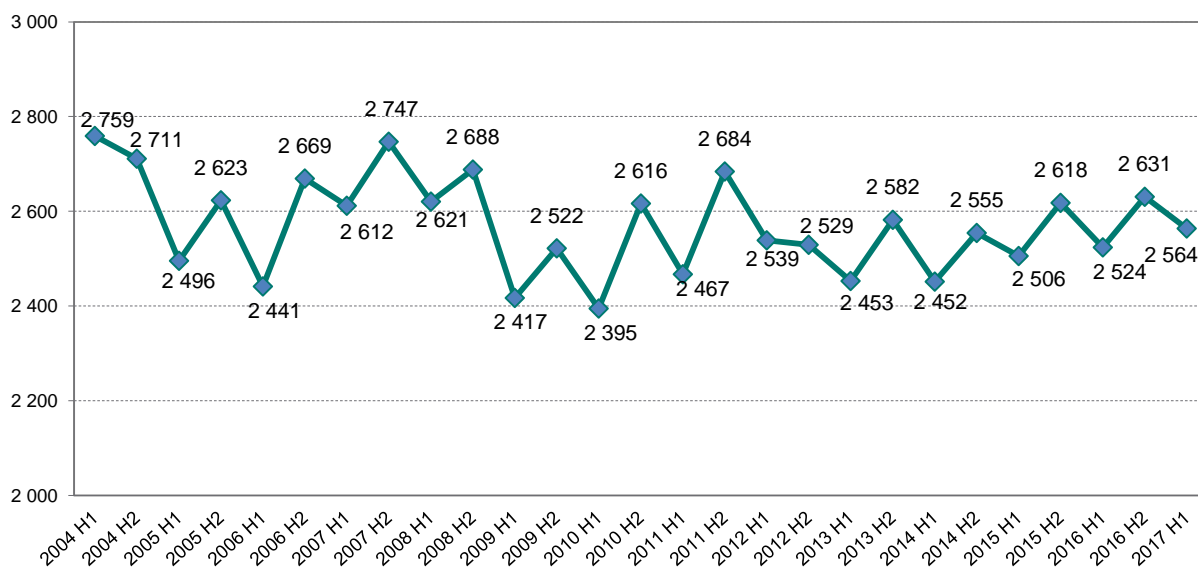
**Wykres nr 9.** Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk)



Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir przedstawia wykres nr 10.

**Wykres nr 10.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2004 r. (w zł)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był marzec 2017 r., w którym rozliczono 159,4 mln transakcji (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa

w grudniu 2016 r. i wyniosła 152,2 mln transakcji). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni całego półrocza była najwyższa w kwietniu 2017 r. i wyniosła 7,7 mln zleceń (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w listopadzie 2016 r. i wyniosła 7,2 mln zleceń).

W I półroczu 2017 r. pojedyncza transakcja w systemie Elixir wyniosła średnio 2.564 zł (w poprzednim półroczu 2.631 zł). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w porównaniu do poprzedzającego półrocza była mniejsza o 3%. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. i II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 5.

**Tabela nr 5.** Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r.

System Elixir	II półrocze 2016 r.	ZMIANA	I półrocze 2017 r.
<b>Liczba dni roboczych:</b>	127 dni		125 dni
<b>Wartość zleceń (zł)</b>			
Ogółem	2.274,2 mld	↗+ 1%	2.295,1 mld
Średnia miesięczna	379,03 mld	↗+ 1%	382,52 mld
Średnia dzienna	17,91 mld	↗+ 3%	18,36 mld
<b>Liczba zleceń</b>			
Ogółem	864,4 mln	↗+ 4%	895,2 mln
Średnia miesięczna	144,1 mln	↗+ 4%	149,2 mln
Średnia dzienna	6,81 mln	↗+ 5%	7,16 mln
<b>Średnia kwota zlecenia (zł)</b>	2 631	↘ -3%	2 564
<b>Transakcje uznaniowe</b>			
Wartość transakcji (w zł)	2.265,7 mld	↗+ 1%	2.286,4 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	→	99,6%
Liczba transakcji	853,6 mln	↗+ 4%	884,29 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,8%	→	98,8%
<b>Transakcje obciążeniowe</b>			
Wartość transakcji (w zł)	8,42 mld	↗+ 3%	8,67 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	→	0,4%
Liczba transakcji	10,8 mln	↗+ 1%	10,9 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,2%	→	1,2%

Źródło: Dane KIR S.A.

### **Ocena funkcjonowania systemu Elixir w I półroczu 2017 r.**

W I półroczu 2017 r. system Elixir funkcjonował poprawnie. Jest to najważniejszy system płatności detalicznych w Polsce. Obecnie system Elixir przetwarza dziennie średnio około 7,2 mln transakcji o łącznej wartości 2,3 bln zł. W analizowanym okresie odnotowano, w porównaniu do poprzedniego okresu, wzrost liczby rozliczanych transakcji (wzrost o 4%) przy równoczesnym wzroście wartości obrotów o 1%. Pojedyncze zlecenie średnio opiewało na kwotę 2.564 zł, czyli nieznacznie mniejszą wartość niż w poprzednim półroczu.

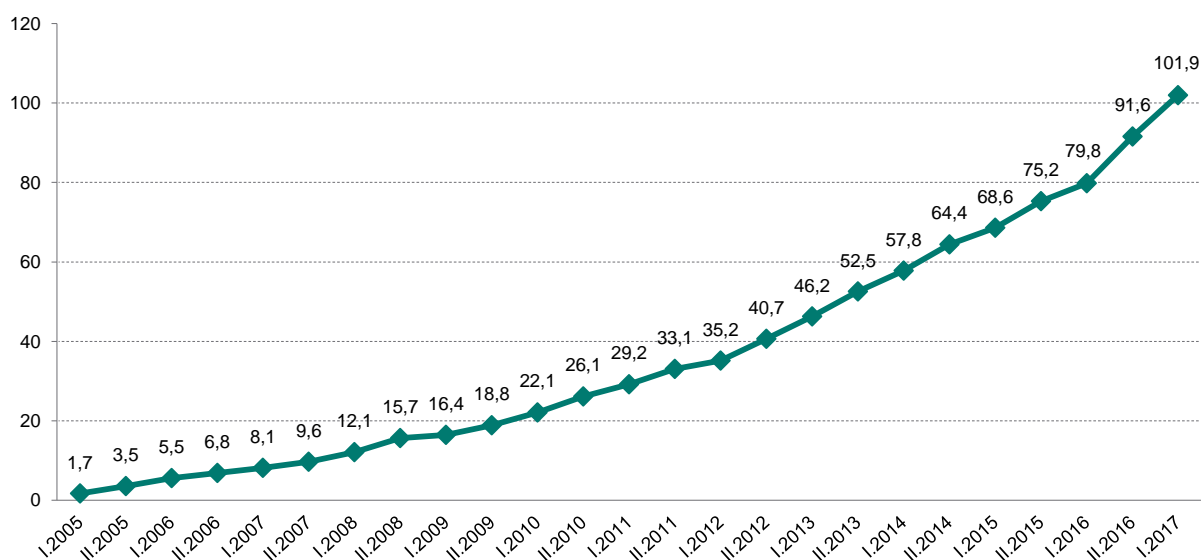
#### **2.2.2. System Euro Elixir**

Według stanu na koniec czerwca 2017 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir było 20 banków (w tym NBP).

#### **Dane statystyczne – system Euro Elixir**

W I półroczu 2017 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 72,6 mld euro (w poprzednim półroczu 63,3 mld euro), co stanowiło wzrost o 15%. Natomiast liczba transakcji wyniosła 12,9 mln szt. (w poprzednim półroczu 11,9 mln), co oznacza wzrost o 9%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie po raz pierwszy przekroczyła 100 tys. i wyniosła 101,9 tys., czyli w stosunku do II półrocza 2016 r. (91,6 tys.) nastąpił wzrost o 11%. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. przedstawia wykres nr 11.

**Wykres nr 11.** Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk)

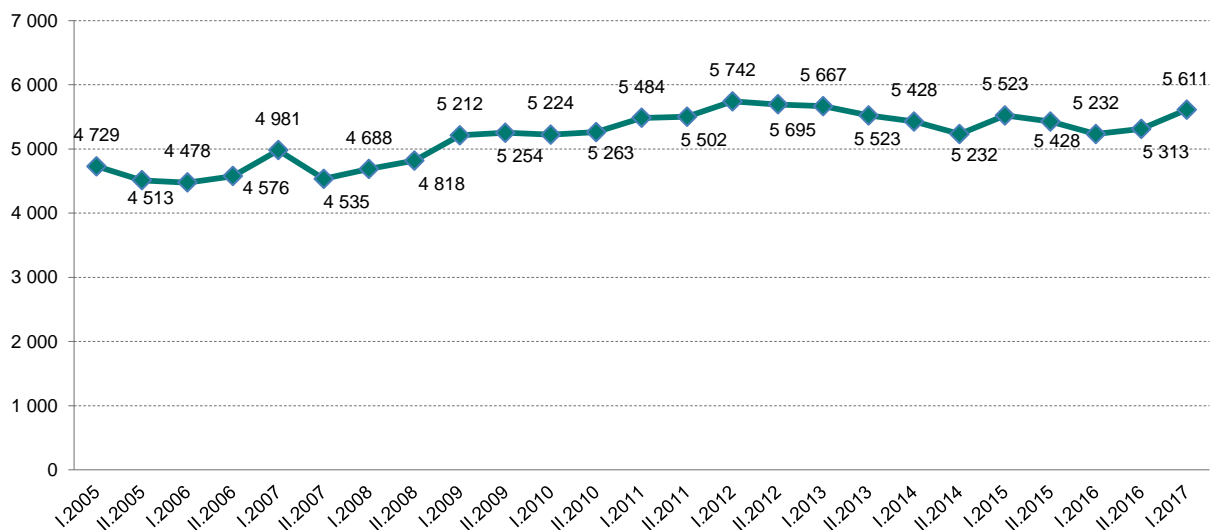


Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir przedstawia wykres nr 12.



**Wykres nr 12.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w euro)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej zleceń płatniczych, był maj 2017 r. Rozliczono w nim 2,4 mln zleceń, czyli o 10% więcej niż w dominującym miesiącu w poprzednim półroczu, tj. w grudniu 2016 r. (2,1 mln zleceń). Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. w porównaniu do II półrocza 2016 r., przedstawia tabela nr 6.

**Tabela nr 6.** Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r.

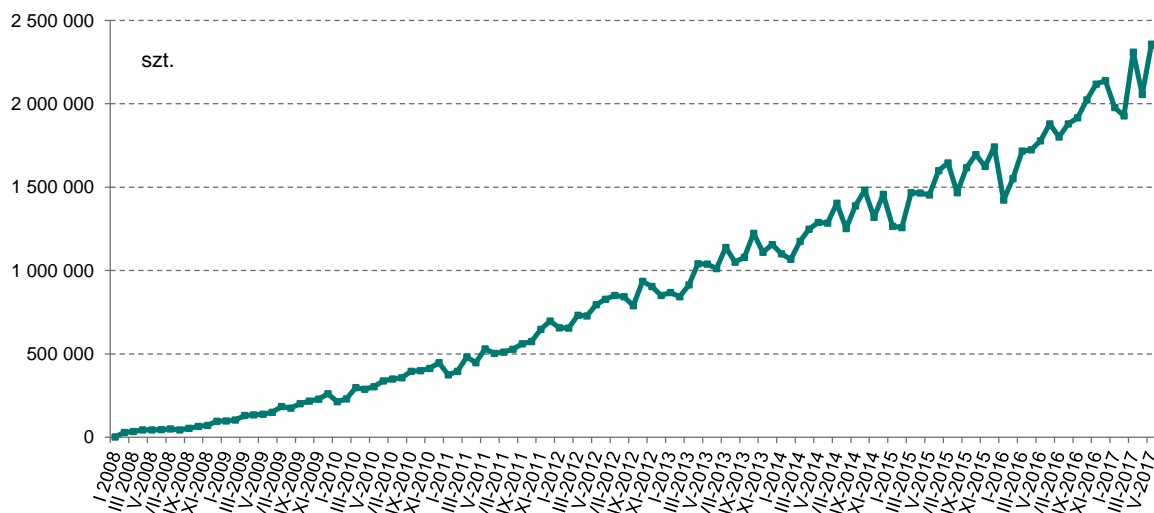
System Euro Elixir	II półrocze 2016 r.	ZMIANA	I półrocze 2017 r.
<b>Liczba dni roboczych:</b>	130 dni		127 dni
<b>Wartość zleceń (euro)</b>			
Ogółem	63,3 mld	↗+15%	72,6 mld
Średnia miesięczna	10,55 mld	↗+15%	12,11 mld
Średnia dzienna	486,9 mln	↗+18%	571,9 mln
<b>Liczba zleceń</b>			
Ogółem	11 907 503	↗+9%	12 945 664
Średnia miesięczna	1 984 584	↗+9%	2 157 611
Średnia dzienna	91 596	↗+11%	101 934
<b>Średnia kwota zlecenia (euro)</b>	5 316	↗+6%	5 611
<b>Transakcje transgraniczne</b>			
Wartość transakcji (euro)	57 mld	↗+14%	65 mld
Udział w Euro Elixir	90%	↗	90%
Liczba transakcji	10 795 462	↗+8%	11 630 364
Udział w Euro Elixir	90,7%	↘	89,8%
Średnia dzienna liczba transakcji	83 042	↗+10%	91 578
Średnia wartość transakcji (euro)	5 280	↗+7%	5 626
<b>Transakcje krajowe</b>			
Wartość transakcji (euro)	6,263 mld	↗+15%	7,207 mld
Udział w Euro Elixir	9,9%	↘	9,9%
Liczba transakcji	1 112 041	↗+18%	1 315 300
Udział w Euro Elixir	9,3%	↗	10,2%
Średnia dzienna liczba transakcji	8 554	↗+21%	10 357
Średnia wartość transakcji (euro)	5 632	↘-3%	5 479

Źródło: Dane KIR S.A.

W okresie od uruchomienia obsługi SCT w Polsce, tj. od stycznia 2008 r., w systemie Euro Elixir zrealizowano w sumie 103,6 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 558,9 euro, w tym w I półroczu 2017 r. zrealizowano 12,9 mln przelewów o łącznej wartości 72,6 mld euro, co, w zakresie liczby transakcji, stanowi wzrost w stosunku do poprzedniego półrocza o 8,4%, natomiast w odniesieniu do wartości transakcji stanowi wzrost o 15,4%. W czerwcu 2017 r. zrealizowano ponad 2,3 mln poleceń przelewu SEPA, co stanowi najwyższą miesięczną liczbę transakcji w systemie Euro Elixir od momentu uruchomienia obsługi tego instrumentu.

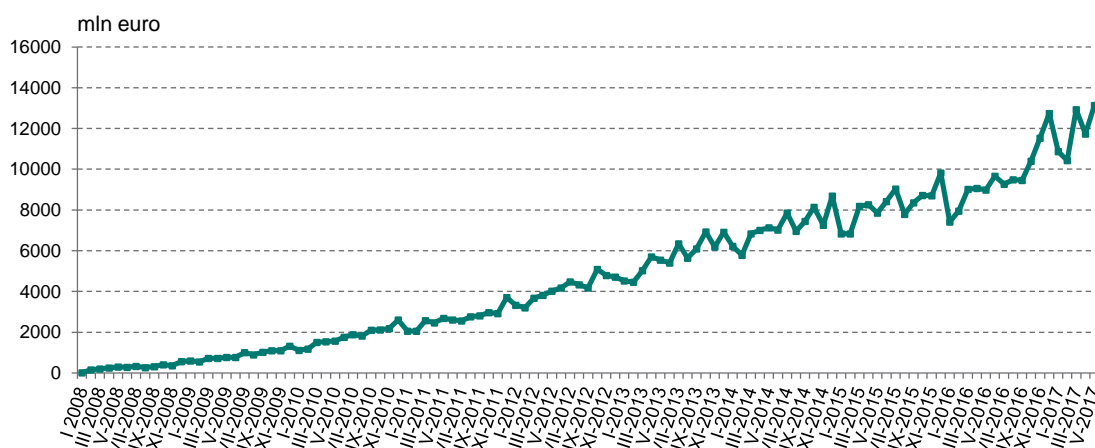
Wielkości dotyczące liczby i wartości transakcji SCT odzwierciedlają odpowiednio wykresy nr 13 i 14, przedstawiające miesięczne dane na temat tych transakcji w systemie Euro Elixir.

**Wykres nr 13.** Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir



Źródło: Dane KIR S.A.

**Wykres nr 14.** Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir



Źródło: Dane KIR S.A.

### **Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w I półroczu 2017 r.**

W I półroczu 2017 r. system Euro Elixir funkcjonował prawidłowo. System przetwarzał w I półroczu 2017 r. średnio około 101,9 tys. transakcji dziennie o łącznej wartości 572 mln euro. Warto zauważyć, iż od 2005 roku odnotowywany jest stale utrzymujący się trend wzrostu średniej liczby transakcji rozliczanych dziennie przez system Euro Elixir. Pozytywnym symptomem rozwoju systemu jest utrzymująca się tendencja wzrostowa w odniesieniu do liczby realizowanych transakcji. Odnotowany w analizowanym okresie wzrost liczby transakcji na poziomie 9% oraz równie znaczący wzrost wartości rozliczanych transakcji na poziomie 15% świadczy o dobrych rokowaniach dla dalszego rozwoju tego systemu.

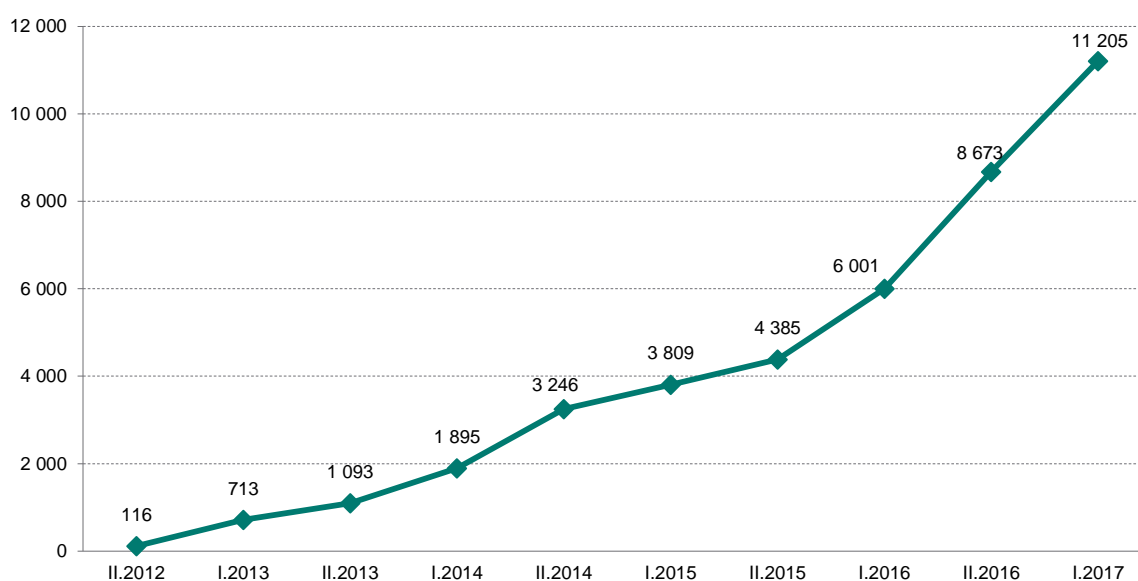
W zakresie dotyczącym transakcji SEPA można zauważyć wzrost liczby i wartości transakcji polecenia przelewu SEPA w stosunku do II półrocza 2016 r.

#### **2.2.3. System Express Elixir**

System płatności o nazwie Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

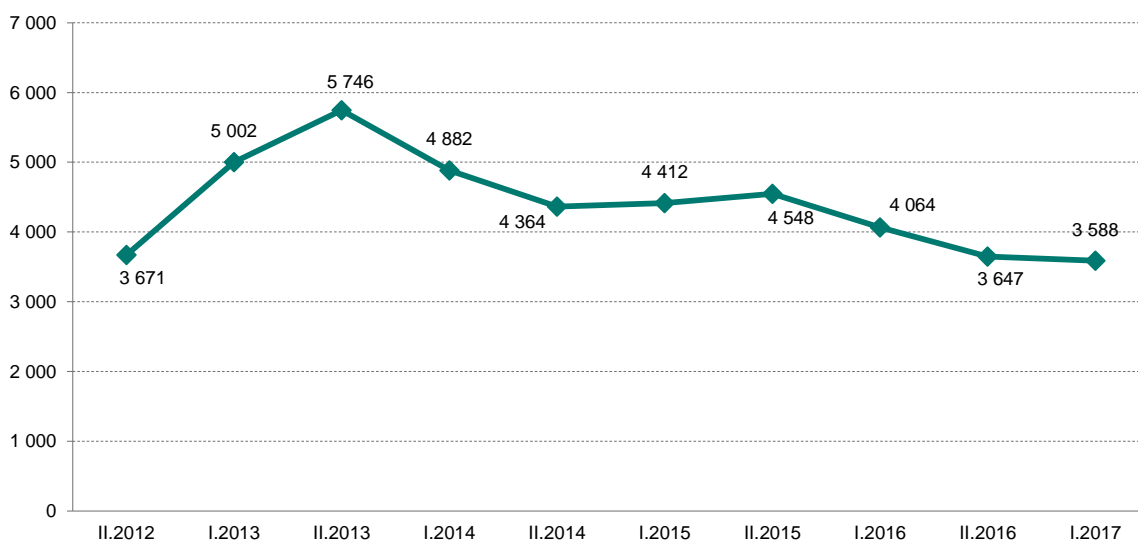
Według stanu na koniec czerwca 2017 r. bezpośrednimi uczestnikami systemu Express Elixir było 12 banków. Na przestrzeni I półrocza 2017 r. lista uczestników uległa zwiększeniu po przystąpieniu do grona uczestników Narodowego Banku Polskiego.

W I półroczu 2017 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 7,3 mld zł, czyli odnotowano znaczący wzrost o 25% w porównaniu do I półrocza 2016 r. (5,8 mld zł). W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 2,03 mln szt., co stanowiło wzrost o 27% w porównaniu do II półrocza 2016 r. (1,6 mln). Zwiększyła się także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń, która na przestrzeni I półrocza 2017 r. wyniosła 11.205, gdy w poprzedzającym okresie wynosiła 8.673, co stanowiło wzrost o 29% (co prezentuje wykres nr 15).

**Wykres nr 15.** Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

Źródło: Dane KIR S.A.

Średnią wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir przedstawia wykres nr 16.

**Wykres nr 16.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł)

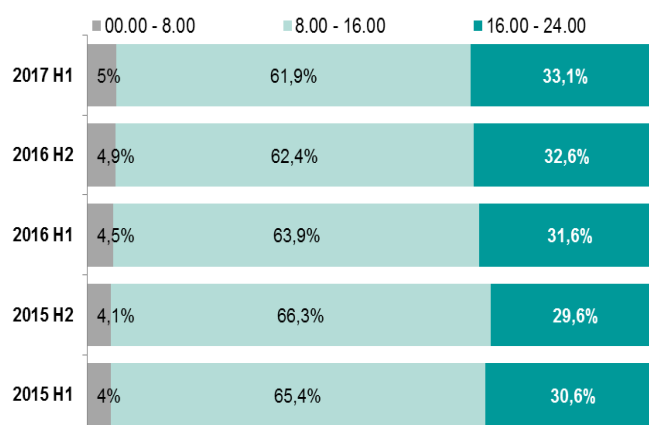
Źródło: Opracowanie własne, DSP

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od stycznia do czerwca 2017 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00.

W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 61,9% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 62,4%). W porównaniu do poprzedniego półrocza zwiększyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w porach wieczornych i wczesnorannych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 33,1% (w poprzednim półroczu 32,6%), a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 5% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 4,9%). Porównując dane z trzech ostatnich półroczy, można dostrzec, że klienci coraz częściej - bo aż w 38,1% - realizują transakcje w porach: wczesnorannej i późnowieczornej, czyli dotychczas postrzeganych jako „nietypowych” poza godzinami 8.00- 16.00. Można przypuszczać, że udostępnienie klientom płatności bez ograniczeń czasowych w warunkach dostępności 24 h na dobę okazało się potrzebnym i wygodnym rozwiązaniem, z którego coraz powszechniej oni korzystają.

Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w kolejnych trzech ubiegłych półroczach od 2015 r. przedstawiono na wykresie nr 17.

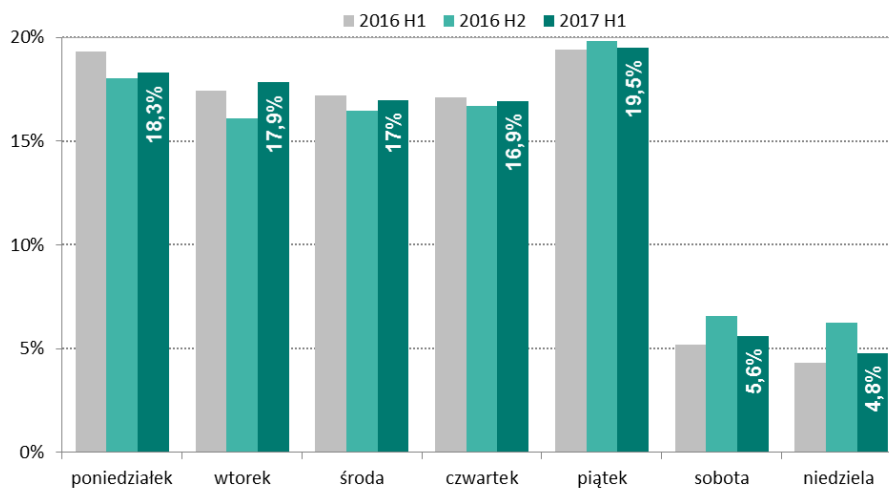
**Wykres nr 17.** Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od 2015 r.



Źródło: Dane KIR S.A.

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2017 r. najwięcej zleceń zostało rozliczonych w piątki (19,5% tygodniowych obrotów), a nieco mniej w poniedziałki (18,3%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,9% do 17,9%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych natomiast w dni wolne, tj. 5,6% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 4,8% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia na przestrzeni trzech ostatnich półroczy przedstawia wykres nr 18.

**Wykres nr 18.** Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2016 r.



Źródło: Dane KIR S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 7.

**Tabela nr 7.** Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r.

System Express Elixir	II półrocze 2016 r.	ZMIANA	I półrocze 2017 r.
<b>Liczba dni roboczych:</b>	184 dni		181 dni
<b>Wartość zleceń (zł)</b>			
Ogółem	5,82 mld	↗ + 25%	7,28 mld
Średnia miesięczna	970 mln	↗ + 25%	1,21 mld
Średnia dzienna	31,63 mln	↗ + 27%	40,2 mln
<b>Liczba zleceń</b>			
Ogółem	1 595 743	↗ + 27%	2 028 165
Średnia miesięczna	265 957	↗ + 27%	338 028
Średnia dzienna	8 673	↗ + 29%	11 205
<b>Średnia kwota zlecenia (zł)</b>	3 647	↘ -2%	3 588
<b>Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji</b>			
w godz. 0.00 – 8.00	4,9%	↗	5%
w godz. 8.00 – 16.00	62,4%	↘	61,9%
w godz. 16.00 – 24.00	32,6%	↗	33,1%
<b>Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia</b>			

poniedziałek	18%	↗	18,3%
wtorek	16,1%	↗	17,9%
środa	16,5%	↗	17%
czwartek	16,7%	↗	16,9%
piątek	19,8%	↘	19,5%
sobota	6,6%	↘	5,6%
niedziela	6,2%	↘	4,8%

Źródło: Dane KIR S.A.

### **Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir**

System Express Elixir jest systemem obecnym na rynku usług płatniczych od czerwca 2012 r. System ten, podobnie jak system BlueCash, oferuje jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365. Liczba bezpośrednich uczestników systemu powoli lecz systematycznie zwiększa się. Na koniec czerwca 2017 r. uczestnikami systemu Express Elixir było 12 banków. W I półroczu 2017 r. liczba transakcji przetwarzanych w systemie Express Elixir wyniosła 2,03 mln (wzrosła o 27%). Wartość łącznych obrotów w systemie wyniosła 7,3 mld zł (wzrosła o 25%). W systemie realizowano średnio dziennie 11.205 transakcji o łącznej wartości 40,2 mln zł (co w stosunku do poprzedniego okresu stanowi wzrost o 27%). Możliwości dalszego rozwoju systemu obejmują także wykorzystywanie przez klientów rozliczeń w dni weekendowe.

#### **2.2.4. System BlueCash**

System o nazwie BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego.

Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec czerwca 2017 r. aktywnymi uczestnikami systemu BlueCash były 94 banki (na koniec grudnia 2016 r. było ich 92). W gronie uczestników systemu BlueCash znajduje się 6 banków komercyjnych, czyli bez zmian w stosunku do grudnia 2016 r. Pozostałymi uczestnikami systemu jest 82 banków spółdzielczych, które stanowią 87% wszystkich uczestników.

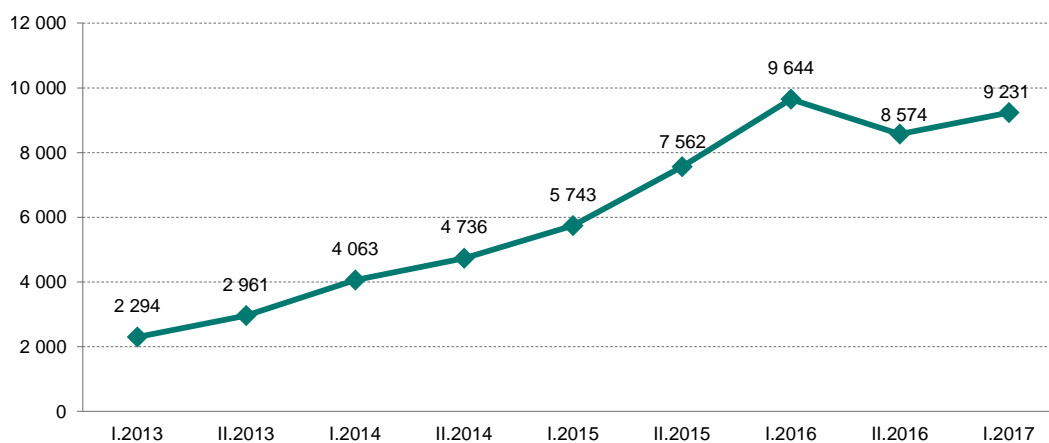
Należy zauważyć, iż tylko 65,3% wszystkich transakcji jest wymienianych pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez bezpośrednich uczestników), natomiast pozostała część, a więc odpowiednio 34,7% wszystkich transakcji, jest wysyłana przez bezpośrednich uczestników systemu, ale otrzymywana przez banki współpracujące, które nie są uczestnikami systemu, a



jedynie mają status banków współpracujących (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki uczestniczące w systemie BlueCash).

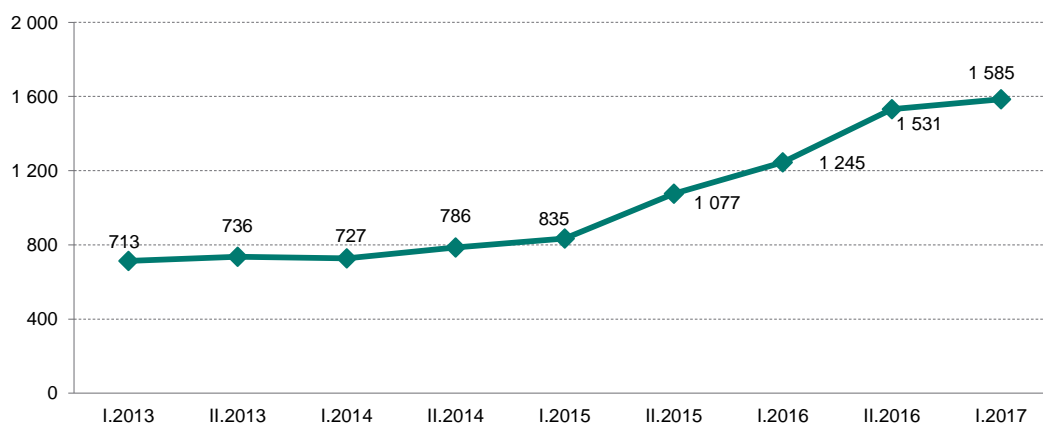
W I półroczu 2017 r. w systemie płatności natychmiastowych BlueCash obroty wyniosły 2,6 mld zł, czyli w porównaniu do II półrocza 2016 r. (2,4 mld zł) nastąpił wzrost o 10%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 1,67 mln szt., co stanowi wzrost o 6% w porównaniu do II półrocza 2016 r. (1,58 mln szt.). Zwiększeniu uległa także średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń. Wskaźnik ten odnotowano na poziomie 9.231 zleceń dziennie (w poprzednim okresie 8.574), co prezentuje wykres nr 19. Średnia wartość pojedynczego zlecenia w I półroczu 2017 r. wyniosła 1.585 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 1.531 zł).

**Wykres nr 19.** Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.



Źródło: Dane Blue Media S.A.

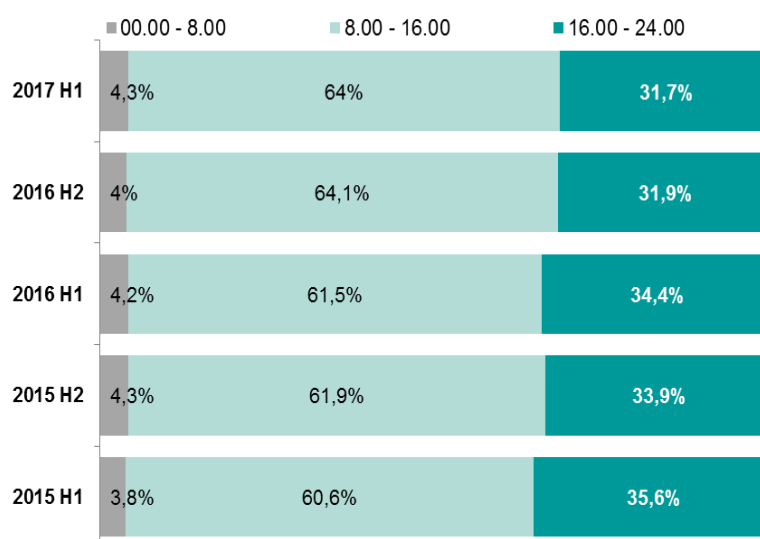
**Wykres nr 20.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.



Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych 24 godziny na dobę. Na przestrzeni I półrocza 2017 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 64% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 64,1%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 31,7%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 4,3% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu odnotowano bardzo zbliżone wielkości, tj. odpowiednio 31,9% i 4%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w okresach pięciu ostatnich półroczy przedstawiono na wykresie nr 21.

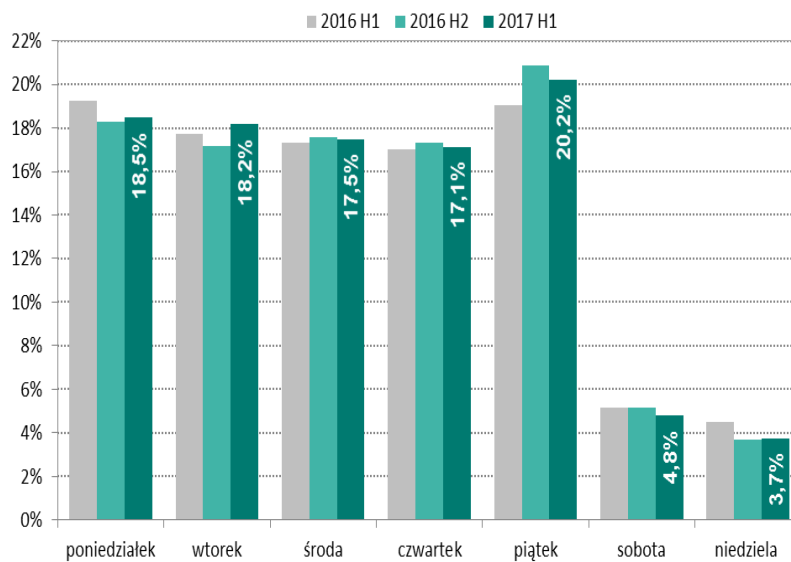
**Wykres nr 21.** Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2015 r.



Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W I półroczu 2017 r. w piątki zostało rozliczonych najwięcej zleceń (20,2%). Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 17,1% do 18,5%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne, tj. 4,8% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty (w poprzednim okresie było to 5,2%) oraz 3,7% w niedziele (analogicznie jak miało to miejsce w poprzednim półroczu). Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 22.

**Wykres nr 22.** Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od 2016 r.



Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r., przedstawia tabela nr 8.

**Tabela nr 8.** Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r.

System BlueCash	II półrocze 2016 r.	ZMIANA	I półrocze 2017 r.
<b>Liczba dni roboczych:</b>	184 dni		181 dni
<b>Wartość zleceń (zł)</b>			
Ogółem	2,416 mld	↗+10%	2,648 mld
Średnia miesięczna	402,7 mln	↗+ 10%	441,3 mln
Średnia dzienna	13,1 mln	↗+11%	14,6 mln
<b>Liczba zleceń</b>			
Ogółem	1 577 526	↗+6%	1 670 728
Średnia miesięczna	262 921	↗+ 6%	278 455
Średnia dzienna	8 574	↗+8%	9 231
<b>Średnia kwota zlecenia (zł)</b>	1 531	↗+ 4%	1 585
<b>Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji</b>			
w godz. 0.00 – 8.00	4%	↗	4,3%
w godz. 8.00 – 16.00	64,1%	↘	64%
w godz. 16.00 – 24.00	31,9%	↘	31,7%
<b>Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia</b>			
poniedziałek	18,3%	↗	18,5%
wtorek	17,2%	↗	18,2%
środa	17,5%	→	17,5%
czwartek	17,3%	↘	17,1%
piątek	20,9%	↘	20,2%
sobota	5,2%	↘	4,8%
niedziela	3,7%	→	3,7%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

### **Ocena funkcjonowania systemu BlueCash**

System BlueCash jest systemem – podobnie jak system Express Elixir - obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od listopada 2012 r. Obydwa wspomniane systemy oferują jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365.

W I półroczu 2017 r. w systemie BlueCash w porównaniu do półrocza poprzedniego odnotowano wzrost obrotów o 10% przy jednoczesnym wzroście liczby transakcji o 6%. Dzienna liczba transakcji zwiększyła się o 8% do poziomu 9.231 zleceń (z poziomu 8.574 zleceń w poprzednim półroczu), a wartość pojedynczej transakcji wyniosła 1.585 zł. Obroty realizowane łącznie w soboty i niedziele stanowią obecnie 8,5% wszystkich obrotów odnotowanych w systemie BlueCash. Możliwości dalszego rozwoju systemu obejmują także wykorzystywanie przez klientów rozliczeń w dni weekendowe.

### 2.2.5. System BLIK

W ramach systemu BLIK można wyodrębnić system płatności BLIK, jak również usługi płatnicze powiązane z tym schematem płatniczym. W dniu 12 listopada 2014 roku Prezes NBP wydał zgodę na prowadzenie przez Polski Standard Płatności Sp. z o.o. systemu płatności mobilnych BLIK. W poniższym rozdziale przedstawiono również informacje o usługach płatniczych oferowanych klientom przez banki uczestniczące w systemie BLIK.

System umożliwia dokonywanie płatności przy wykorzystaniu urządzeń przenośnych. W praktyce oznacza to możliwość wykorzystania przez klientów urządzeń typu telefony komórkowe oraz tablety. Wykorzystanie urządzeń przenośnych pozwala na dokonanie płatności zarówno przez internet, jak i w tradycyjnych sklepach i punktach usługowych, w komunikacji miejskiej, urzędach publicznych oraz pomiędzy użytkownikami (P2P). Polski Standard Płatności pod koniec 2015 r. wprowadził w ramach systemu BLIK usługę P2P, tj. mobilnych płatności pomiędzy użytkownikami telefonów komórkowych. Usługa pozwala na błyskawiczne przesłanie środków pieniężnych drugiej osobie bez konieczności podawania numeru rachunku bankowego, a jedynie poprzez wpisanie jej numeru telefonu. W celu aktywowania usługi, użytkownik systemu BLIK musi jedynie powiązać w aplikacji numer swojego telefonu z numerem rachunku bankowego.

Wykonywanie transakcji przy pomocy przenośnego urządzenia możliwe jest od dnia 9 lutego 2015 r. Korzystanie z usług możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej jednego z uczestników systemu BLIK. Na koniec czerwca 2017 r. w gronie tym były Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., ING Bank Śląski S.A., mBank S.A., Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna, Getin Noble Bank S.A.

Na koniec czerwca 2017 r. system BLIK obejmował swoim zasięgiem:

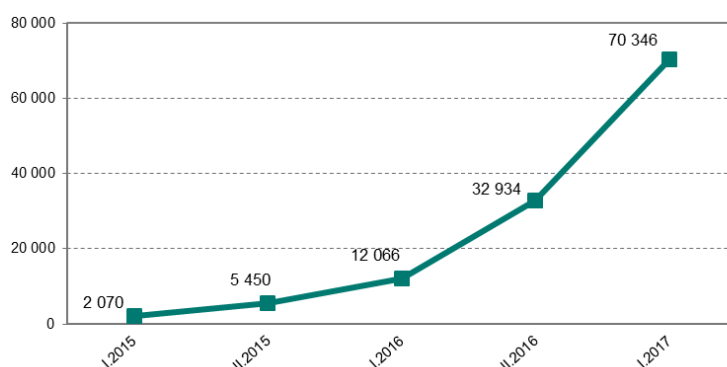
- 7 banków,
- 4,5 mln użytkowników (liczba zarejestrowanych aplikacji mobilnych BLIK),
- 230.741 punktów handlowo-usługowych,
- 203.203 terminali płatniczych,
- 70.649 sklepów internetowych,
- 16.089 bankomatów.

W okresie I półrocza 2017 r. w systemie BLIK:

- wykonano łącznie 12,7 mln zleceń o łącznej wartości 1,8 mld złotych,
- średnio dziennie wykonano 70,3 tys. zleceń o łącznej wartości 10 mln złotych,
- średnia wartość zlecenia wyniosła 142 zł.

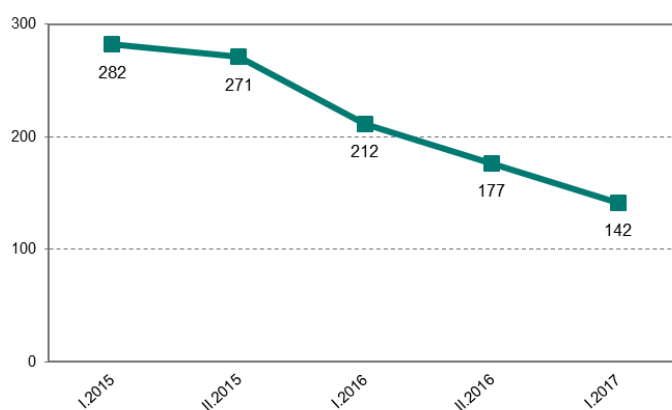
W I półroczu 2017 r. wartość zrealizowanych transakcji w systemie płatności BLIK wyniosła 1,8 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza (1,1 mln zł) nastąpił znaczący wzrost o 68%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BLIK wyniosła 12,7 mln szt., czyli w porównaniu do poprzedzającego półrocza wzrosła o 110% (z poziomu 6,1 mln). W ślad za wzrostem łącznej liczby transakcji przetwarzanych przez system, odnotowano podwojenie dziennej liczby transakcji. Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni I półrocza 2017 r. wyniosła 70,3 tys. (w poprzednim okresie wynosiła 32,9 tys.), co prezentuje wykres nr 23. Średnia wartość pojedynczego zlecenia uległa zmniejszeniu i w I półroczu 2017 r. wyniosła 142 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 177 zł), co prezentuje wykres nr 24.

**Wykres 23.** Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)



Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

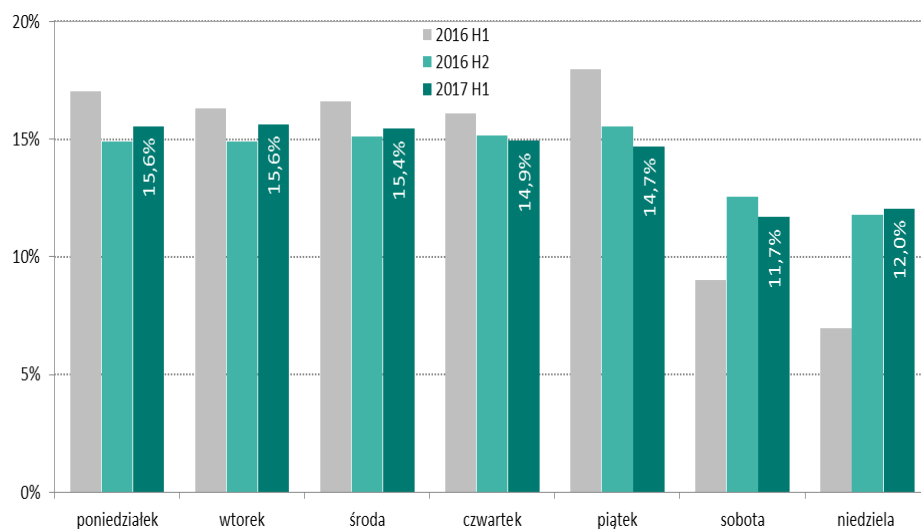
**Wykres 24.** Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.)



Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W I półroczu 2017 r. najwięcej transakcji rozliczono w poniedziałki i wtorki (15,6%). Pozostałe dni tygodnia były obciążone na poziomie od 14,7% do 15,4%. Na uwagę zasługuje fakt, iż odnotowana w 2017 r. liczba zleceń realizowanych w soboty (11,7%) czy w niedziele (12%) była nieznacznie niższa od liczby zleceń realizowanych w dni robocze. Rozkład liczby zleceń w poszczególne dni tygodnia przedstawiono na wykresie nr 25.

**Wykres nr 25.** Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w okresie trzech kolejnych półroczy od I półrocza 2016 r.



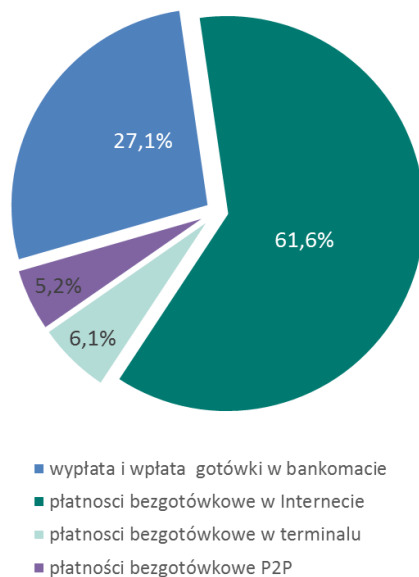
Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

W I półroczu 2017 r. klienci korzystający z systemu BLIK dokonali następujących typów transakcji:

- płatności bezgotówkowe w Internecie – 7,8 mln płatności (stanowiły one 61,6% wszystkich transakcji mobilnych),
- wypłaty i wpłaty gotówki w bankomacie – 3,5 mln operacji (stanowiły one 27,1% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności bezgotówkowe w terminalu – 772 tys. płatności (stanowiły one 6,1% wszystkich transakcji mobilnych),
- płatności typu P2P– 663 tys. (stanowiły one 5,2% wszystkich transakcji mobilnych).

Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2017 r. przedstawiono na wykresie nr 26.

**Wykres nr 26.** Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2017 r.



---

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Na koniec czerwca 2017 r. liczba zarejestrowanych użytkowników w systemie przekroczyła poziom 4,5 mln. Użytkownicy aplikacji mobilnych mogą dokonywać transakcji w bankomatach, terminalach płatniczych typu POS, w sklepach internetowych, jak również transakcji typu P2P.

Na koniec czerwca 2017 r. sieć akceptacji płatności mobilnych obejmowała 289,9 tys. urządzeń i na przestrzeni II półrocza 2016 r. wzrosła o 54 tys. urządzeń, co stanowiło wzrost o 23%.

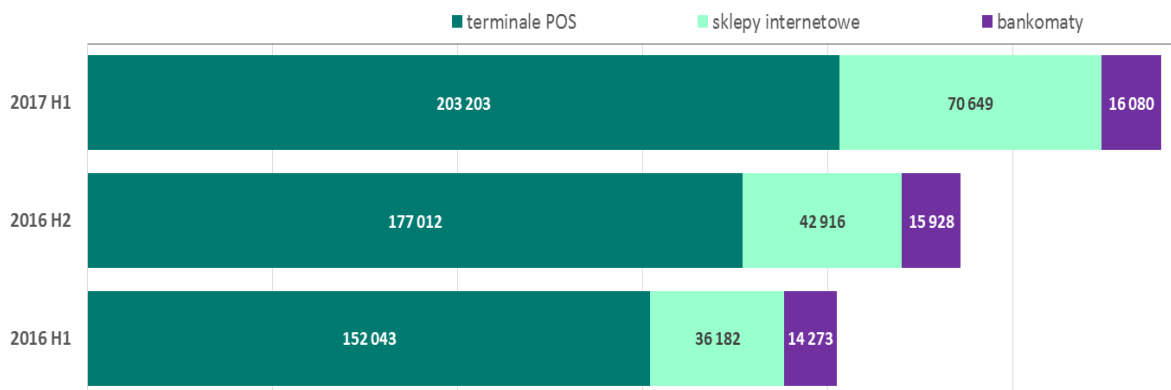
Na koniec czerwca 2017 r. sieć akceptacji systemu stanowiły:

- terminale POS – 203 tys. urządzeń akceptujących,
- sklepy internetowe – 70,6 tys. podmiotów,
- bankomaty – 16,1 tys. sztuk.



Liczbę urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec czerwca 2017 r. przedstawiono na wykresie nr 27.

**Wykres nr 27.** Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy



Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o.

Szczegółowe dane dotyczące wartości i liczby transakcji w systemie BLIK, jakie miały miejsce w II półroczu 2016 r. oraz w I półroczu 2017 r., przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2016 r. oraz w I półroczu 2017 r.

System BLIK	II półrocze 2016	ZMIANA	I półrocze 2017
<b>Liczba dni roboczych:</b>	184 dni		181 dni
<b>Wartość płatności (zł)</b>			
Ogółem	1,07 mld	↗+68%	1,8 mld
Średnia miesięczna	178 mln	↗+69%	301 mln
Średnia dzienna	5,8 mln	↗+72%	10 mln
<b>Liczba płatności</b>			
Ogółem	6 059 924	↗+110%	12 732 680
Średnia miesięczna	1 009 987	↗+110%	2 122 113
Średnia dzienna	32 934	↗+114%	70 346
Średnia kwota transakcji (zł)	177	↘-20%	142
<b>Poszczególne typy płatności:</b>			
<b>1) Płatności bezgotówkowe w INTERNECIE</b>			
Wartość (zł)	263 mln	↗+141%	633 mln
Udział % w systemie BLIK	24,6%	↗	35,1%
Liczba	3 203 218	↗+145%	7 841 936
Udział % w systemie BLIK	52,9%	↗	61,6%
Średnia dzienna liczba płatności	17 409	↗+149%	43 326
Średnia wartość płatności	82	↘-2%	81
<b>2) Wypłaty i wpłaty gotówkowe w bankomacie:</b>			
Wartość (zł)	749 mln	↗+41%	1,058 mld
Udział % w systemie BLIK	70,0%	↘	58,6%
Liczba	1 980 903	↗+74%	3 455 184
Udział % w systemie BLIK	32,7%	↘	27,1%
Średnia dzienna liczba wypłat	10 766	↗+77%	19 089
Średnia wartość wypłaty w bankomacie	378	↘-19%	306
<b>3) Płatności bezgotówkowe w terminalach POS</b>			
Wartość (zł)	40 mln	↘-8%	36,9 mln
Udział % w systemie BLIK	3,7%	↘	2,0%
Liczba	639 455	↗+21%	772 690
Udział % w systemie BLIK	10,6%	↘	6,1%
Średnia dzienna liczba płatności	3 475	↗+23%	4 269
Średnia wartość płatności	62	↘-23%	48
<b>4) Płatności typu P2P</b>			
Wartość (zł)	18,4 mln	↗+312%	75,8 mln
Udział % w systemie BLIK	1,7%	↗	4,2%
Liczba	236 348	↗+181%	662 870
Udział % w systemie BLIK	3,9%	↗	5,2%
Średnia dzienna liczba płatności	1 285	↗+185%	3 662
Średnia wartość płatności	78	↗+46%	114

Źródło: Dane Polski Standard Płatności Sp. z o. o. oraz NBP

### Ocena funkcjonowania systemu BLIK

System BLIK rozpoczął przeprowadzanie rozliczeń od dnia 9 lutego 2015 r. Liczba uczestników systemu wynosi obecnie 7 banków. W systemie BLIK odnotowano bardzo dynamiczny wzrost zarówno liczby przeprowadzanych transakcji (wzrost o 110%), jak i wartości (wzrost o 68%). Średnio dziennie w I półroczu 2017 r. wykonywanych było 70,3 tys. zleceń o łącznej wartości 10 mln zł. Użytkownicy systemu BLIK najczęściej

dokonują transakcji w internecie (62%). Zarejestrowano ponad 7,8 mln takich transakcji (dla porównania w poprzednim okresie było ich 3,2 mln) na łączną kwotę 633 mln zł. Średnia wartość pojedynczej transakcji w internecie wyniosła 81 zł.

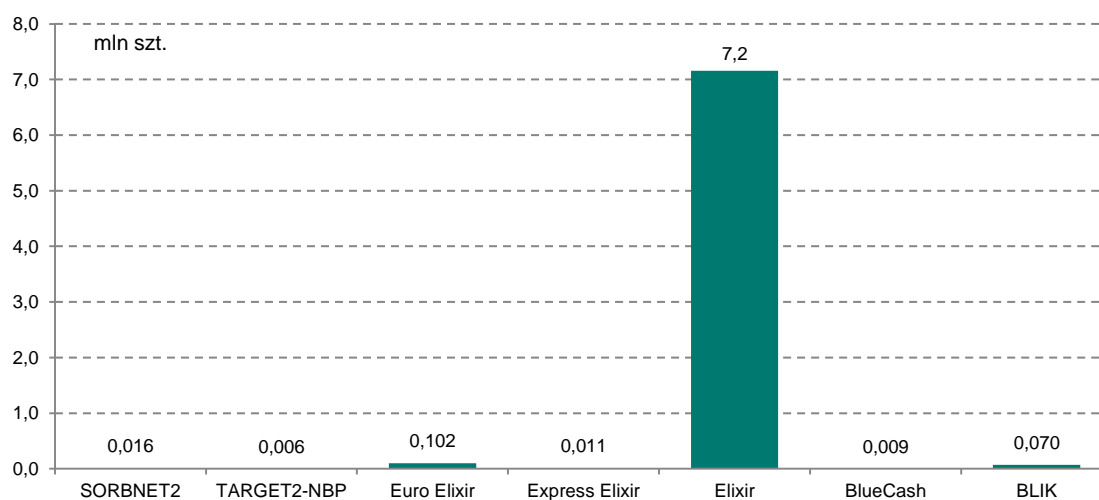
Transakcje wypłaty oraz wpłat w bankomatach znajdują się na drugim miejscu pod względem powszechności (27,1%). Zarejestrowano ich 3,5 mln na łączną kwotę 1,1 mld zł. Wzrosła także liczba transakcji w terminalach, których odnotowano 772 tys. (w poprzednim okresie było ich 639 tys.). Od kwietnia 2016 r. w systemie są przeprowadzane transakcje typu P2P, które zyskują coraz większą popularność. Na przestrzeni I półrocza 2017 r. przeprowadzono ich 663 tys., czyli blisko trzykrotnie więcej niż w poprzednim półroczu. Średnia wartość tego typu zleceń wyniosła średnio 114 zł.

Funkcjonowanie systemu BLIK w I półroczu 2017 r. można ocenić pozytywnie, biorąc pod uwagę dynamiczny wzrost obrotów oraz wysoki wzrost sieci akceptacji na poziomie 23% (289,9 tys. urządzeń), która na przestrzeni opisywanego półrocza została rozbudowana o 54 tys. kolejnych urządzeń.

### 2.3. Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Na wykresie nr 28 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w I półroczu 2017 r.

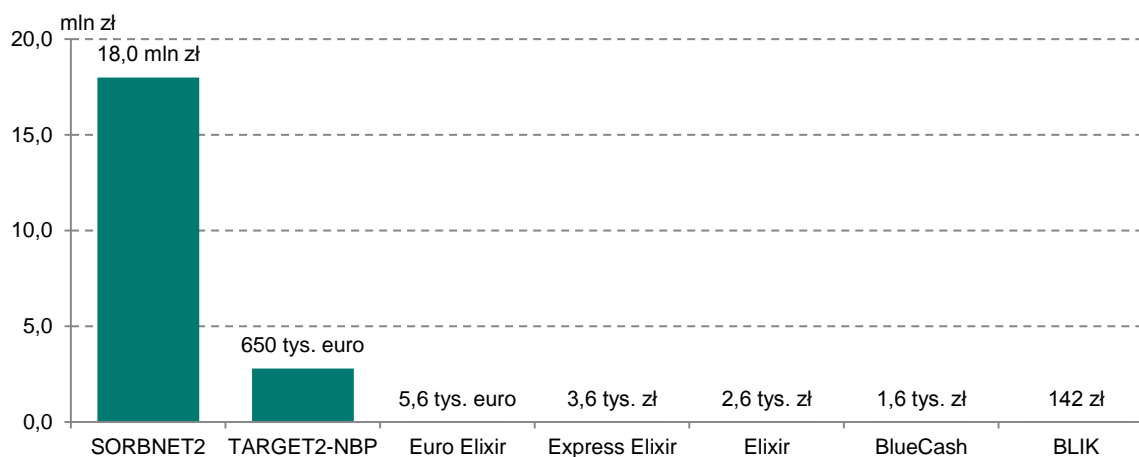
**Wykres nr 28.** Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnią wartość zlecenia płatniczego rozliczanego w systemach w I półroczu 2017 r. przedstawiono na wykresie nr 29.

**Wykres nr 29.** Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2017 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

### **Podsumowanie**

W I półroczu na rynku polskim funkcjonowało siedem głównych systemów płatności. Największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odnotowano w systemie BLIK, w którym realizowane są płatności przy wykorzystywaniu urządzeń mobilnych (np. telefonów komórkowych typu smartfon, tabletów). W I półroczu 2017 r., w stosunku do II półrocza 2016 r., w systemie BLIK średnia dzienna liczba realizowanych zleceń płatniczych wzrosła o 114%.

W I półroczu 2017 r. w systemie Euro Elixir (prowadzącym rozliczenia w euro) oraz w systemie Elixir (prowadzącym rozliczenia w złotych), odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń odpowiednio o 11% i 5%.

W systemie Express Elixir, oferującym realizację płatności natychmiastowych, w I półroczu 2017 r., w stosunku do II półrocza 2016 r., odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 29%. Podobnie było w systemie BlueCash, po ostatnim spadku średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w II półroczu 2016 r., odnotowano wzrost średniej dziennej liczby realizowanych o 8%.

Analizując dane dotyczące polskich systemów RTGS w minionym półroczu, w systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, należy zwrócić uwagę na utrzymujący się od lat trend wzrostowy średniej dziennej liczby realizowanych zleceń (wykres nr 3). W I półroczu 2017 r., w stosunku do II półrocza 2016 r., zanotowano kolejny wzrost średniej dziennej liczby realizowanych zleceń o 1,3%, pomimo rosnącej dostępności do systemów płatności umożliwiających realizację zleceń natychmiastowych. W systemie TARGET2-NBP, prowadzącym rozliczenia w euro, wystąpił wzrost średniej dziennej liczby o 4,4%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r. przedstawiono w tabeli nr 10.

**Tabela nr 10.** Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r.

Systemy płatności	II połowa 2016 r.	ZMIANA	I połowa 2017 r.
Elixir	6,8 mln	↑ 5%	7,2 mln
Euro Elixir	91.596	↑ 11%	101.934
BLIK	32.934	↑ 114%	70.346
SORBNET2	15.849	↑ 1,3%	16.052
Express Elixir	8.673	↑ 29%	11.205
BlueCash	8.574	↑ 8%	9.231
TARGET2-NBP	5.584	↑ 4,4%	5.829

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Największe wzrosty średniej wartości realizowanego zlecenia odnotowano w systemach Euro Elixir i BlueCash. W I półroczu 2017 r., w stosunku do II półroczu 2016 r., w systemach Euro Elixir i BlueCash średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 6% i 4%. Natomiast w systemach Elixir, Express Elixir i BLIK w I półroczu 2017 r. średnia wartość realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do poprzedniego półroczu zmalała odpowiednio o 3%, 2% i 20%.

W zakresie danych statystycznych dotyczących polskich systemów RTGS, w minionym półroczu w systemie SORBNET2 oraz w systemie TARGET2-NBP średnia wartość realizowanego zlecenia wzrosła odpowiednio o 0,4% i 4,4%.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r. przedstawiono w tabeli nr 11.

**Tabela nr 11.** Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r.

Systemy płatności	II połowa 2016 r.	ZMIANA	I połowa 2017 r.
SORBNET2 (zł)	18,0 mln	↑ 0,4%	18,0 mln
TARGET2-NBP (euro)	620 tys.	↑ 4,4%	650 tys.
Euro Elixir (euro)	5.316	↑ 6%	5.611
Express Elixir (zł)	3.647	↓ -2%	3.588
Elixir (zł)	2.631	↓ -3%	2.564
BlueCash (zł)	1.531	↑ 4%	1.585
BLIK (zł)	177	↓ -20%	142

Źródło: Opracowanie własne, DSP

## 3. Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec I półrocza 2017 r. w Polsce istniało 5 systemów rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

1. systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW\_CCP S.A.:
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowanego),
  - system rozliczeń na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu niezorganizowanego);
2. system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez KDPW S.A.,
3. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzony przez NBP,
4. system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych IRGiT SRF prowadzony przez Izbę Rozliczeniową Giełd Towarowych S.A. (IRGiT S.A.), który w ocenianym okresie nie rozpoczął jeszcze działalności operacyjnej.

### 3.1. Grupa KDPW

#### 3.1.1. Systemy rozliczeń papierów wartościowych prowadzone przez KDPW\_CCP S.A.

W I półroczu 2017 roku najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemów rozliczeń prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A. dotyczyły:

- 1) rozpoczęcia rozliczania z dniem 24 kwietnia 2017 r. transakcji zawieranych w euro w obrocie zorganizowanym oraz prowadzenia funduszy zabezpieczających te rozliczenia. Zmiana ta oznacza rozszerzenie katalogu transakcji, których rozrachunek zabezpieczony jest mechanizmem CCP.
- 2) zmiany w zakresie zarządzania ryzykiem mające na celu optymalizację tego procesu zarówno na poziomie podmiotów korzystających z infrastruktury systemu, jak i samego KDPW\_CCP S.A.

#### Dane statystyczne

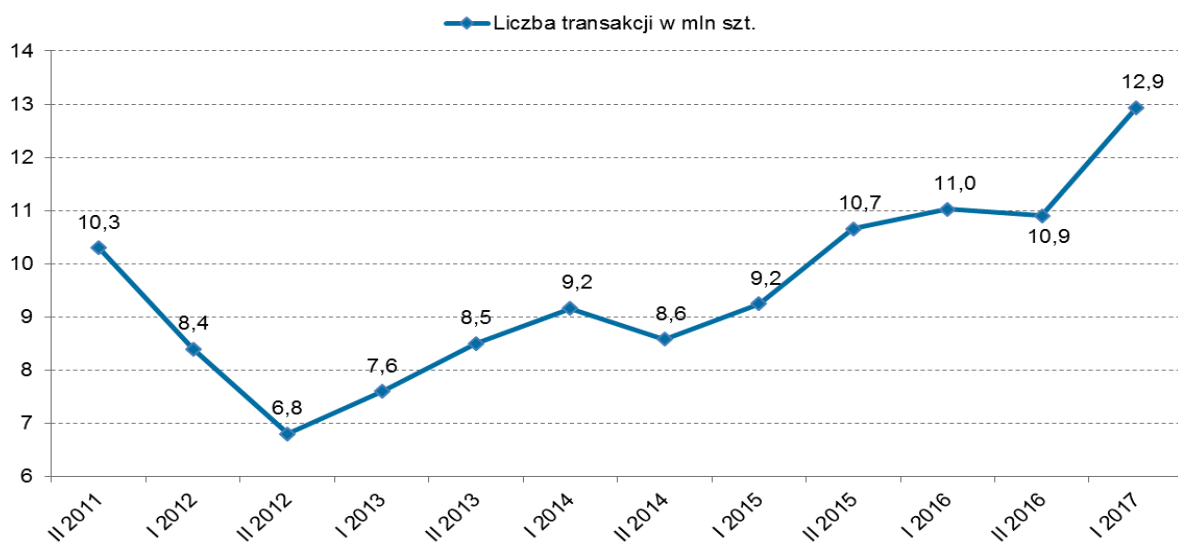
Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. w systemach rozliczeń, prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A., uczestniczyły:

- 33 podmioty operujące na rynku zorganizowanym, tj. o 2 podmioty mniej niż na koniec 2016 r., oraz
- 16 podmiotów działających na rynku OTC.

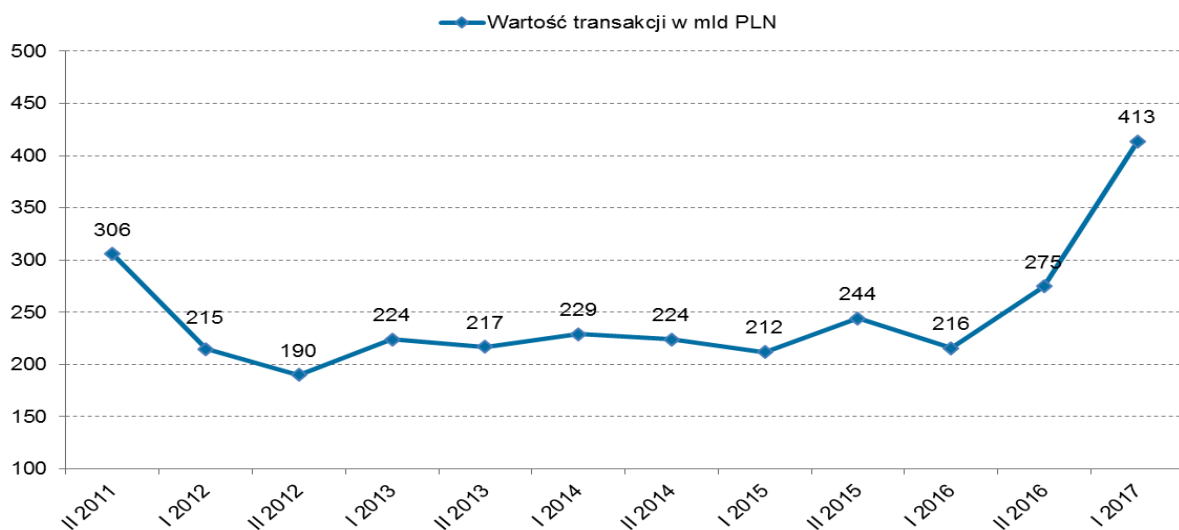
W omawianym okresie w systemach rozliczeń prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A. przetworzono 12.938 tys. transakcji o wartości 413,4 mld zł (w II półroczu 2016 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 10.905 tys. transakcji oraz 274,7 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza oznacza to wzrost liczby transakcji o 18,6% przy jednoczesnym znaczącym wzroście wartości transakcji o 50,5%.

Analizując powyższe dane, należy zauważyć utrzymujący się trend systematycznego wzrostu liczby i wartości rozliczonych transakcji. Jednocześnie, w odniesieniu do wcześniejszych okresów, nastąpił znaczny wzrost dynamiki.

Na wykresie nr 30 i 31 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych przez KDPW\_CCP S.A. transakcji w podziale na okresy półroczne.

**Wykres nr 30.** Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A. w latach 2011 – 2017

Źródło: Dane KDPW\_CCP S.A.

**Wykres nr 31.** Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW\_CCP S.A. w latach 2011 – 2017

Źródło: Dane KDPW\_CCP S.A.

### 3.1.2. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

W I półroczu 2017 r. najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. dotyczyły:

- 1) zaprzestania z dniem 24 kwietnia 2017 r. rozliczania transakcji zawieranych w euro w obrocie zorganizowanym;
- 2) wdrożenia od 24 kwietnia 2017 r. I etapu zmian, mających na celu implementację przepisów CSDR (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych, zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012), w tym m.in.:
  - wprowadzenia obowiązku posiadania przez uczestników bezpośrednich i emitentów kodów LEI (Legal Entity Identifier);
  - wprowadzenia nowego ujęcia rodzajów działalności i typów uczestnictwa w systemie KDPW związanych z posiadaniem rachunku papierów wartościowych lub rachunku zbiorczego;
  - zniesienia formy pośredniego uczestnictwa w systemie KDPW;
  - ujednoczenia zasad dostępu do systemu KDPW dla izb rozliczeniowych;
  - wprowadzenia obowiązku zestawiania wszystkich zleceń rozrachunku uczestników systemu (z wyjątkiem instrukcji: izb rozliczeniowych, NBP i instrukcji związanych z transferem (FoP) pomiędzy kontami prowadzonymi dla tego samego uczestnika);
  - ujednoczenia zasad obsługi operacji warunkowych *repo* i *sell/buy-back*;
  - rozszerzenia mechanizmu recydingu na wszystkie rodzaje instrukcji, w szczególności objęcie nim instrukcji FoP (wszystkie operacje, których rozrachunek nie nastąpił w dacie planowanego rozrachunku, podlegają przetwarzaniu w kolejnym dniu księgowym);
- 3) wprowadzenia od 23 marca 2017 r. możliwości ustanawiania blokady na skarbowych papierach wartościowych na potrzeby wnoszenia składek do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG) w formie zobowiązań do zapłaty;
- 4) wprowadzenia od 28 czerwca 2017 r. możliwości ustanawiania blokady na papierach wartościowych zapisanych w systemie przez uczestnika systemu KDPW na rzecz innego uczestnika (nie obejmuje ona blokad ustanawianych na rzecz NBP, BFG oraz Skarbu Państwa, których sposób obsługi określają odrębnie właściwe umowy z KDPW S.A.);
- 5) uruchomienia w dniu 30 stycznia 2017 r. połączenia operacyjnego z Clearstream Banking Luxembourg (CBL) do KDPW umożliwiającego przeprowadzanie dystrybucji hipotecznych listów zastawnych w euro emitowanych przez polskie banki hipoteczne na rzecz inwestorów zagranicznych, bezpośrednio podczas rejestracji tych papierów w systemie KDPW. W celu uruchomienia ww. połączenia, KDPW S.A. uprosił swój model obsługi podatkowej dla papierów dłużnych i udziałowych.

#### Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. uczestniczyły 63 podmioty (w tym 38 banków), tj. o 3 podmioty więcej niż miało to miejsce na koniec 2016 r.

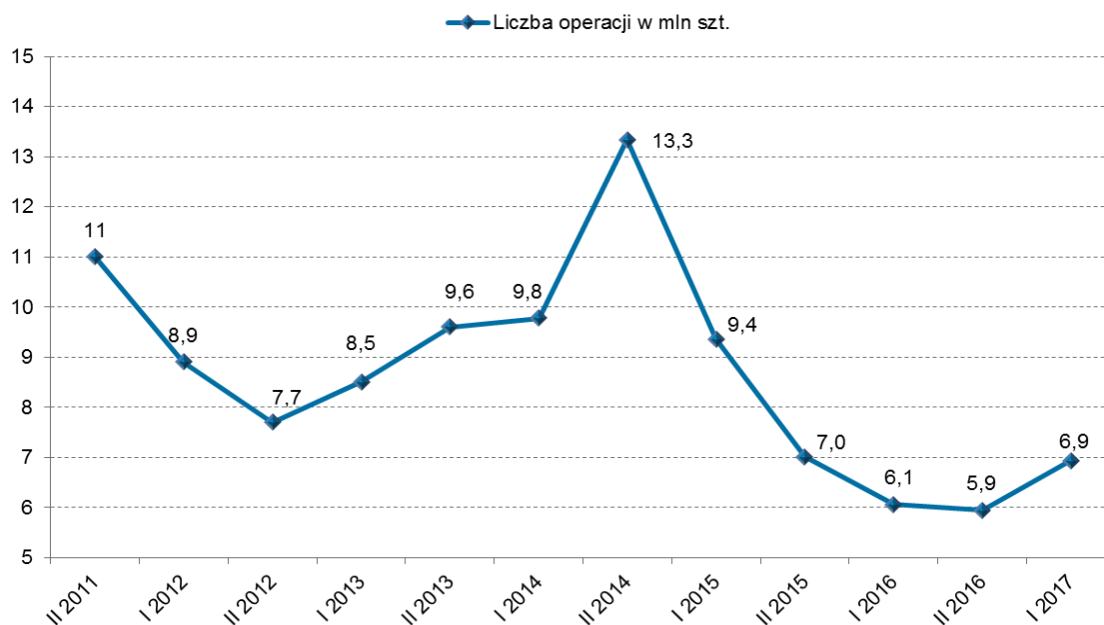
W omawianym okresie w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 6.933 tys. operacji o łącznej wartości 5.967,840 mld zł (w II półroczu 2016 r. wielkości te wyniosły



odpowiednio 5.940 tys. operacji oraz 5.633,8 mld zł). W stosunku do poprzedniego półrocza, oznacza to, iż nastąpił wzrost liczby operacji o 16,7% przy jednoczesnym niewielkim wzroście wartości o 5,9%<sup>13</sup>.

Na wykresach 32 i 33 przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

**Wykres nr 32.** Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2011 – 2017



Źródło: Dane KDPW S.A.

<sup>13</sup> Na początku II półrocza 2014 r. zostały wprowadzone nowe funkcjonalności zmieniające strukturę operacji, co powoduje złożoność porównania danych, a wynika to z faktu, że poszczególne funkcjonalności mają inny wpływ na strukturę operacji, mianowicie: nowacja w KDPW\_CCP S.A. spowodowała wzrost liczby instrukcji rozrachunkowych przekazywanych do KDPW S.A., netting w papierach wartościowych wpłynął na spadek tych instrukcji, podczas gdy rozrachunek w częściach doprowadził do wzrostu liczby operacji w KDPW S.A.

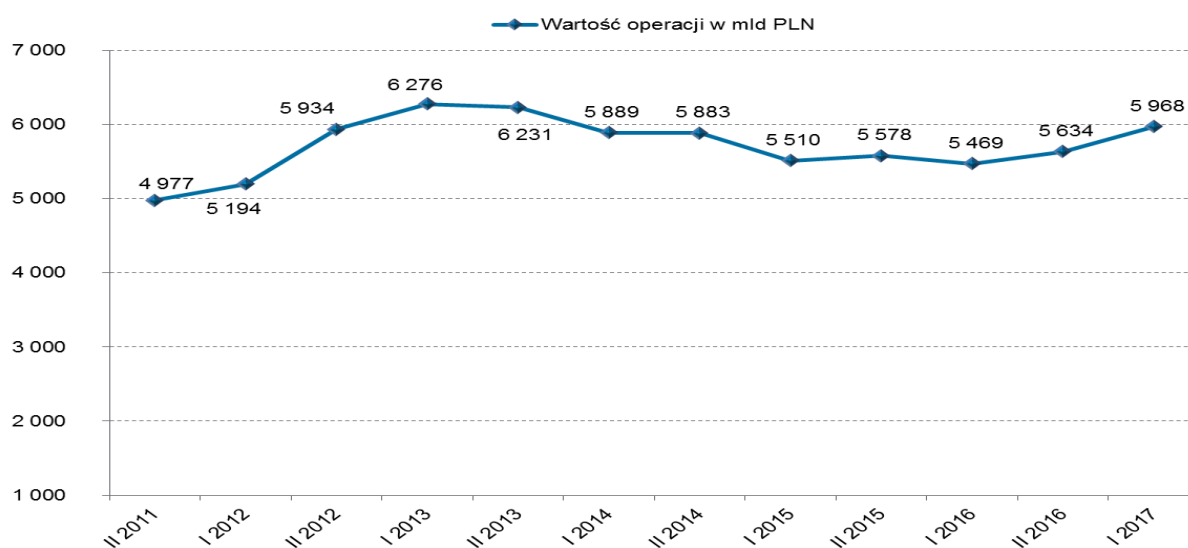
W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczoną jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku;
- odpowiadają zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw\_stream w przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW\_CCP S.A.;
- odpowiadają one połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw\_stream w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW\_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym.

W przypadku operacji, zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw\_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW\_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji;
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw\_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW\_CCP S.A. na rynku terminowym.

Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW\_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW\_CCP S.A.

**Wykres nr 33.** Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2011 – 2017

Źródło: Dane KDPW S.A.

### 3.2. System SKARBNET4

W I półroczu 2017 r. najistotniejsze zmiany w funkcjonowaniu systemu prowadzonego przez NBP dotyczyły:

- 1) dostosowania z dniem 12 czerwca 2017 r. systemu do przepisów CSDR, polegającego na wprowadzeniu w ramach kont depozytowych bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP możliwości tworzenia kont indywidualnych, które umożliwiają uczestnikom rejestrowanie bonów poszczególnych klientów;
- 2) wprowadzenia z dniem 12 czerwca 2017 r. nowych zasad ustalania wysokości zabezpieczeń podstawowych operacji zasilających oferowanych przez NBP z uwzględnieniem wyceny rynkowej papierów wartościowych.

#### Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. w systemie SKARBNET4 uczestniczyły 43 podmioty rozliczające bony skarbowe i 42 podmioty rozliczające bony pieniężne, tj. w obu przypadkach po jednym podmiocie więcej w porównaniu z poprzednim półroczem.

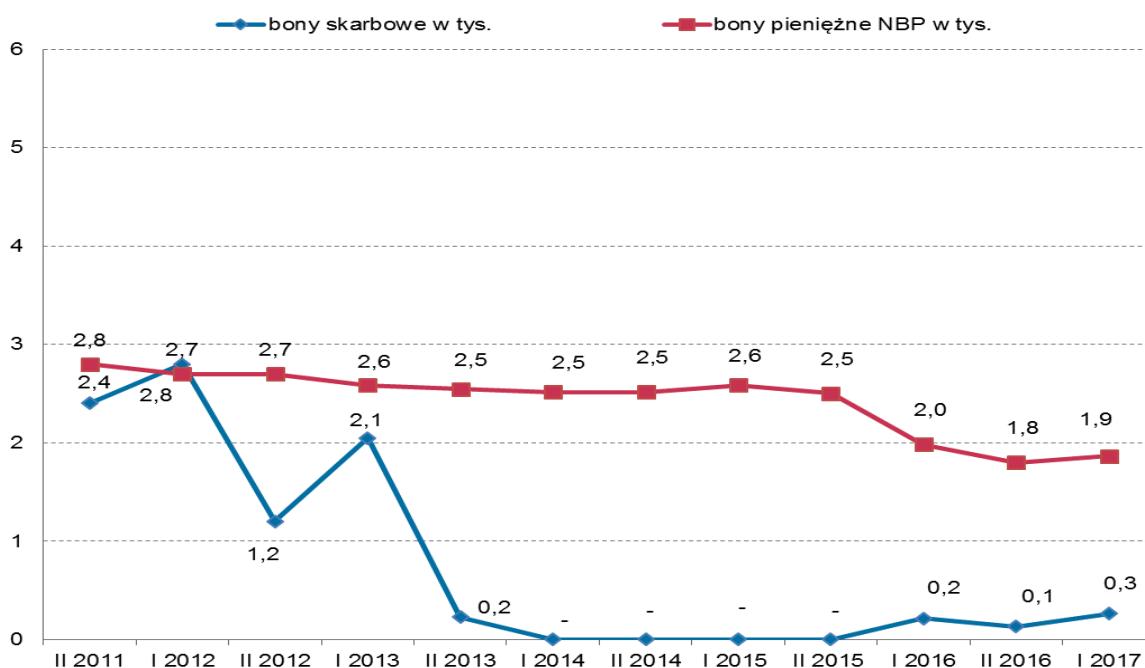
W omawianym okresie w systemie SKARBNET4 przetworzono łącznie 1,9 tys. transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 4.174,7 mld zł (w II półroczu 2016 r. przetworzono 1,8 tys. transakcji o wartości 4.067,1 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił niewielki wzrost zarówno liczby transakcji (o 3,6%) jak i wartości (o 2,7%).

Łącznie przetworzono 0,26 tys. transakcji bonami skarbowymi na kwotę 30,2 mld zł (w I półroczu 2016 r. przetworzono 0,13 tys. transakcji o wartości 18,3 mld zł). Oznacza to, iż nastąpiło podwojenie liczby transakcji przy jednoczesnym wzroście wartości o 65,1%.

Analizując powyższe dane, w zakresie wartości rozliczonych transakcji bonami pieniężnymi NBP, można zauważyć, że po długo utrzymującym się trendzie spadkowym dynamika wyhamowała i nastąpiła stabilizacja na poziomie bliskim 4.000 mld zł.

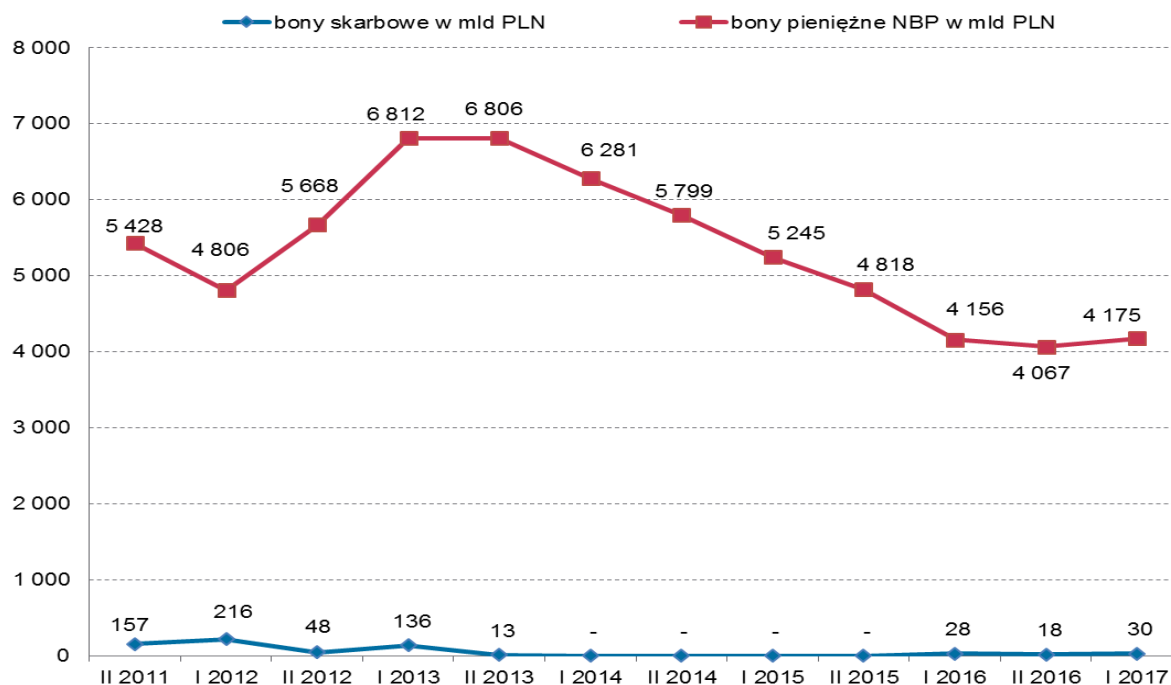
Na wykresach 34 i 35 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w systemie SKARBNET4 w podziale na okresy półroczne.

**Wykres nr 34.** Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2011 – 2017 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)



Źródło: Dane NBP

**Wykres nr 35.** Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2011 – 2017 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.)



Źródło: Dane NBP

### 3.3. IRGIT SRF

#### Dane statystyczne

Według stanu na dzień 30 czerwca 2017 r. w systemie IRGiT SRF, prowadzonym przez spółkę IRGiT S.A., uczestniczyły 3 podmioty, podobnie jak to miało miejsce na koniec 2016 r.

W omawianym okresie w systemie IRGiT SRF nie przetworzono żadnych transakcji. Wynika to z faktu, iż na Rynku Instrumentów Finansowych, rozliczanym przez Izbę prowadzoną przez spółkę IRGiT S.A., nie zostały zawarte żadne transakcje, które Izba mogłaby rozliczyć.

#### Ocena funkcjonowania systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych w I półroczu 2017 r.

W I półroczu 2017 r. na rynku polskim funkcjonowało w sumie pięć systemów rozliczeń i systemów rozrachunku papierów wartościowych. Należy zwrócić uwagę, iż w minionym półroczu wystąpił znaczący wzrost wartości transakcji zrealizowanych w krajowych systemach rozliczeń papierów wartościowych z 275 mld zł. do 413 mld zł. Natomiast, w systemach rozrachunku papierów wartościowych wartość zrealizowanych operacji pozostawała na zbliżonym poziomie w porównaniu do II półroczu 2016 r. Również w zakresie danych

statystycznych dotyczących wolumenu transakcji zrealizowanych w systemach rozliczeń oraz operacji zaevidencjonowanych w systemach rozrachunku nie zaobserwowano istotnych zmian w porównaniu do poprzedniego badanego okresu.

## 4. Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

### 4.1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r., które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- krajowe instytucje płatnicze, oferujące różne usługi płatnicze, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizację przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowych instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Pocztowego S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF we współpracy z Prezesem NBP.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.
- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.

#### 4.1.1. Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w I półroczu 2017 r. zanotowano spadek liczby banków komercyjnych o 1 bank<sup>14</sup>, tj. do poziomu 35, oraz spadła liczba banków spółdzielczych działających na terenie kraju o 2 banki, tj. do poziomu 556. Liczba oddziałów instytucji kredytowych utrzymała się na tym samym poziomie, tj. 27 oddziałów.

Zanotowano spadek oddziałów banków z 7.043 do 6.761, tj. o 4%, jak również spadła liczba placówek i filii bankowych z 4.208 na koniec grudnia 2016 r. do 4.082 na koniec czerwca 2017 r., czyli o 3%.

Pozostałe dane za I półrocze 2017 r. wykazują w porównaniu do II półrocza 2016 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 13,7% (z 1.223 do 1.056),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 0,6% (z 7.208 do 7.165),
- spadek liczby pośredników finansowych o 4,9% (z 918 do 873),
- spadek liczby placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe o 5,5% (z 40.673 do 38.426).

W omawianym półroczu wystąpiły spadki liczby instytucji świadczących usługi płatnicze z 1.580 do 1.529 (spadek o 3,2%), oraz liczby placówek z 60.355 do 57.490 (spadek o 4,7%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec grudnia 2016 r. i czerwca 2017 r. przedstawia tabela nr 12.

**Tabela nr 12.** Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2016 r. i czerwca 2017 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	XII 2016	VI 2017
<b>Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych</b>		
Liczba banków komercyjnych	36	35
Liczba banków spółdzielczych	558	556
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	27	27
<b>Sieć bankowa</b>		
Liczba oddziałów w kraju	7 043	6 761
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	4 208	4 082
<b>SKOK-i</b>		
Liczba instytucji	40	37
Liczba placówek	1 223	1 056
<b>Poczta Polska</b>		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 208	7 165
<b>Pośrednicy finansowi</b>		
Liczba instytucji	918	873
Liczba placówek	40 673	38 426
<b>RAZEM</b>		
Liczba instytucji	1 580	1 529
Liczba placówek	60 355	57 490

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, NBP, Poczty Polskiej, SKOK i pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe

<sup>14</sup> W maju 2017 r. nastąpiło przekształcenie jednego banku, tj. BANK OF TOKYO – MITSUBISHI UFJ (POLSKA) S.A., w oddział instytucji kredytowej, tj. MUFG BANK (EUROPE) N.V.S.A. Oddział w Polsce.

#### 4.1.2. Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

Dane przekazane przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za I półrocze 2017 r. pokazują, że na koniec czerwca 2017 r. funkcjonowały 873 podmioty, które dysponowały siecią 38.426 punktów. W I półroczu 2017 r. wystąpił spadek liczby pośredników o 45, jak również zmniejszyła się liczba placówek o 2 247. W I półroczu 2017 r. pośrednicy przyjęli 40 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 6,6 mld zł, co oznacza spadek liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2016 r. o 0,9% i wzrost wartości transakcji o 1,8%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2005 roku prezentuje tabela nr 13 oraz wykresy nr 36, 37 i 38.

**Tabela nr 13.** Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2017

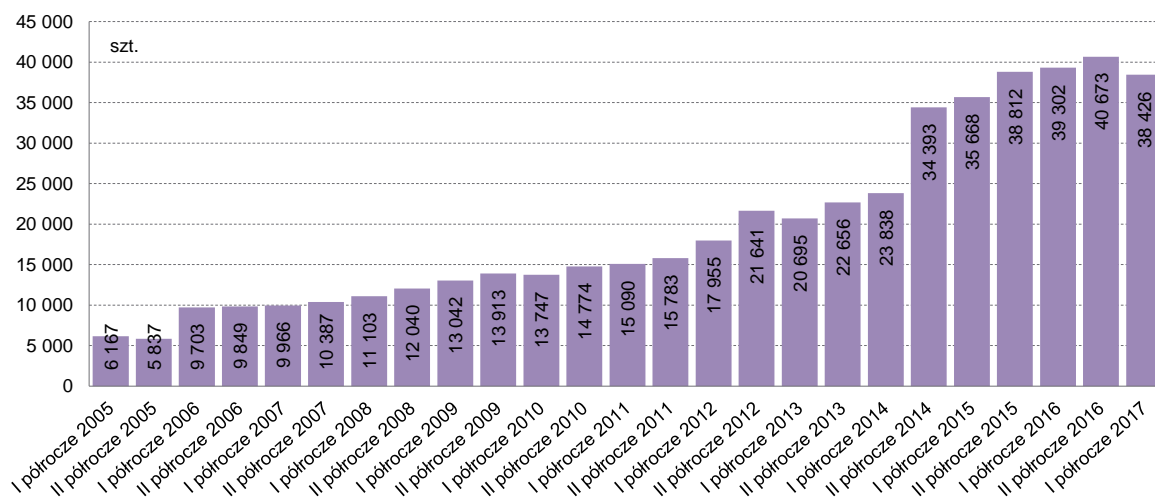
Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2005	I półrocze	154	6 167	15 964 263	1 962 433 615	122,9
	II półrocze	169	5 837	15 978 429	1 732 170 943	108,4
	Razem 2005	x	x	31 942 692	3 694 604 558	115,7
2006	I półrocze	157	9 703	18 054 560	1 901 404 091	105,3
	II półrocze	151	9 849	21 287 427	2 275 686 408	106,9
	Razem 2006	x	x	39 341 987	4 177 090 499	106,2
2007	I półrocze	150	9 966	22 903 124	2 545 604 239	111,1
	II półrocze	141	10 387	23 855 532	3 017 652 675	126,5
	Razem 2007	x	x	46 758 656	5 563 256 914	119,0
2008	I półrocze	132	11 103	23 999 112	2 939 627 710	122,5
	II półrocze	143	12 040	26 187 502	3 316 641 582	126,6
	Razem 2008	x	x	50 186 614	6 256 269 292	124,7
2009	I półrocze	171	13 042	27 533 890	3 671 120 500	133,3
	II półrocze	224	13 913	30 565 380	4 136 912 900	135,3
	Razem 2009	x	x	58 099 270	7 808 033 400	134,4
2010	I półrocze	196	13 747	31 836 987	4 365 345 734	137,1
	II półrocze	237	14 774	32 355 455	4 311 083 151	133,2
	Razem 2010	x	x	64 192 442	8 676 428 885	135,2
2011	I półrocze	346	15 090	34 543 162	4 968 312 401	143,8
	II półrocze	397	15 783	36 463 580	4 886 281 198	134,0
	Razem 2011	x	x	69 982 220	9 450 707 050	135,0
2012	I półrocze	710	17 955	38 588 622	5 428 341 941	140,7
	II półrocze	1 039	21 641	46 403 471	6 628 965 493	142,9
	Razem 2012	x	x	83 503 038	11 827 810 258	141,6
2013	I półrocze	904	20 695	41 974 665	6 107 977 948	145,5
	II półrocze	955	22 656	41 871 167	6 076 962 566	145,1
	Razem 2013	x	x	83 845 832	12 184 940 515	145,3
2014	I półrocze	952	23 838	42 009 189	7 491 430 573	178,3
	II półrocze	1008	34 393	40 019 410	5 918 239 562	147,9
	Razem 2014	x	x	82 028 599	13 409 670 135	163,5
2015	I półrocze	958	35 668	41 877 970	6 406 435 039	152,9
	II półrocze	933	38 812	40 804 797	6 457 251 506	158,3
	Razem 2015	x	x	82 682 767	12 863 686 545	155,2
2016	I półrocze	950	39 302	42 419 938	6 817 761 087	160,7
	II półrocze	918	40 673	40 703 131	6 523 235 671	160,3
	Razem 2016	x	x	83 123 069	13 340 996 758	155,2
2017	I półrocze	873	38 426	40 349 639	6 643 552 146	164,7

\*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne, DSP

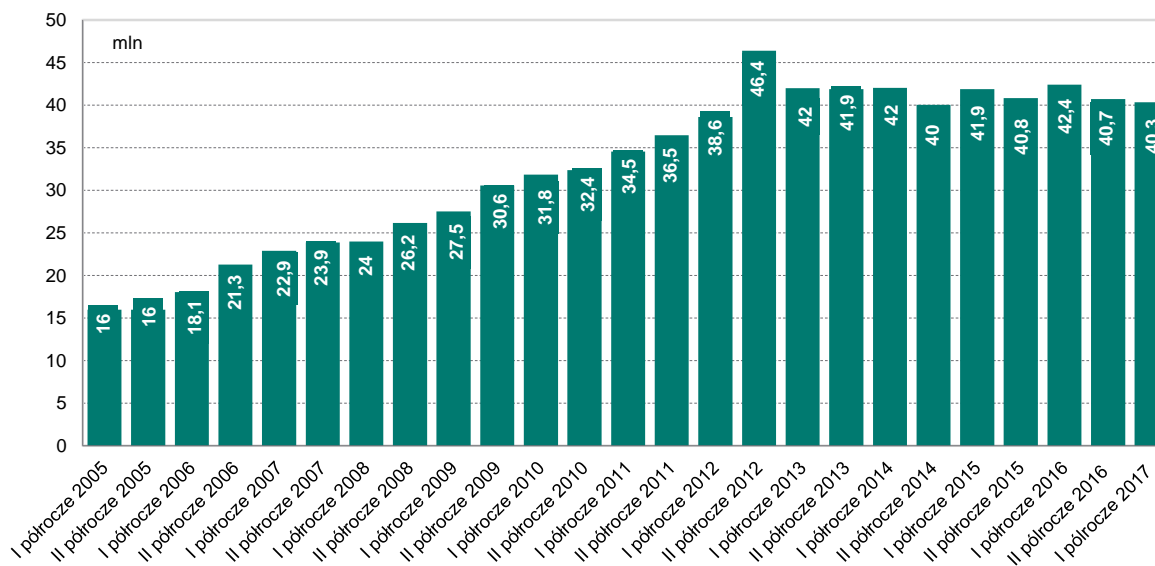


**Wykres nr 36.** Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2017

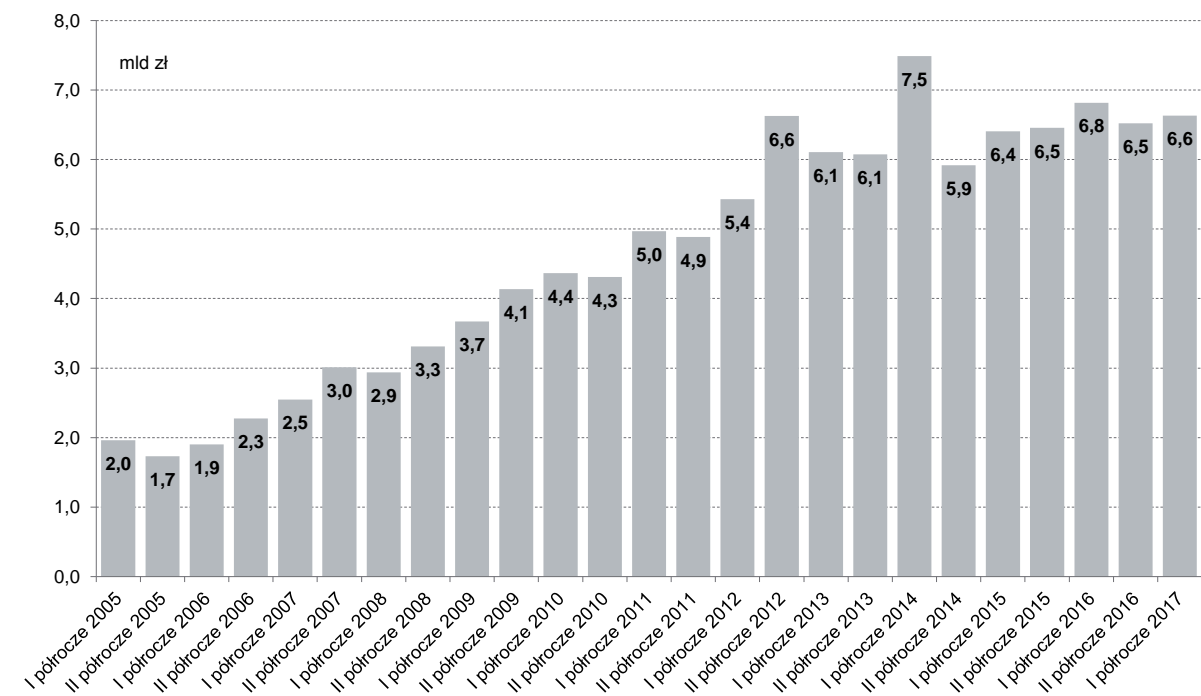


Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 37.** Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2017



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 38.** Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2017

Źródło: Opracowanie własne, DSP

#### 4.1.3. Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

Dane za I półrocze 2017 r. przekazały do NBP 44 podmioty pośredniczące w przekazach transgranicznych. W I półroczu 2017 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 511.819 szt. transakcji wysłanych, co oznacza wzrost liczby transakcji w porównaniu do II półrocza 2016 r. o 12,5%. W wartości transakcji wysłanych nastąpił spadek z 851,6 mld zł do 761,3, tj. o 10,6%. Zanotowano również spadki w liczbie transakcji otrzymanych o 75.198 szt. do poziomu 1.124 tys. oraz wartości transakcji otrzymanych o 532,1 mln zł do poziomu 1,6 mld zł, co oznacza odpowiednio spadek w liczbie transakcji otrzymanych o 6,3% i spadek w wartości o 24,9% w porównaniu do II półrocza 2016 r.

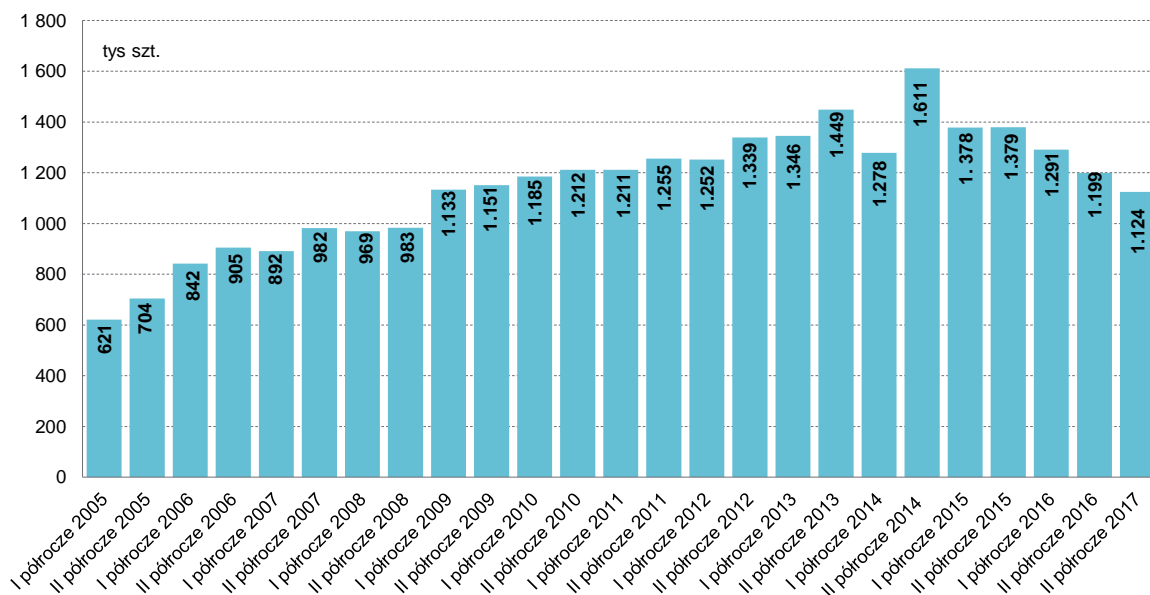
Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2005 roku prezentuje tabela nr 14 oraz wykresy nr 39 i 40.

**Tabela nr 14.** Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2017

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wysłane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2005	51 140	88 988 226	621371	800 892 633
II półrocze 2005	59 783	117 965 605	703980	956 302 171
I półrocze 2006	65 239	136 440 513	841908	1 029 074 986
II półrocze 2006	79 170	185 340 920	904 699	1 139 072 558
I półrocze 2007	79 330	180 464 029	982 236	1 116 388 122
II półrocze 2007	103 480	180 464 029	982 236	1 116 388 122
I półrocze 2008	120 413	239 531 433	969 021	1 098 021 951
II półrocze 2008	137 310	286 888 894	983 460	1 207 506 036
I półrocze 2009	123 756	245 843 399	1 133 340	1 685 179 542
II półrocze 2009	141 337	263 967 899	1 151 113	1 371 592 877
I półrocze 2010	137 896	234 005 269	1 185 343	1 428 090 894
II półrocze 2010	152 909	272 682 916	1 211 665	1 437 017 509
I półrocze 2011	157 824	254 387 415	1 211 457	1 364 144 807
II półrocze 2011	166 778	305 503 482	1 255 415	1 629 927 692
I półrocze 2012	166 156	306 649 154	1 252 464	1 573 931 205
II półrocze 2012	193 655	488 742 549	1 339 280	1 841 095 564
I półrocze 2013	202 498	436 512 051	1 345 552	1 683 940 618
II półrocze 2013	229 368	448 673 142	1 449 204	1 789 380 503
I półrocze 2014	244 897	787 217 568	1 277 822	1 912 217 556
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289	1 611 361	2 520 635 459
I półrocze 2015	290 392	695 579 338	1 377 722	1 873 735 919
II półrocze 2015	343 505	1 101 672 246	1 379 119	2 525 636 143
I półrocze 2016	383 581	1 142 993 671	1 290 895	2 171 501 094
II półrocze 2016	454 890	851 625 772	1 199 365	2 135 915 983
I półrocze 2017	511 819	761 266 096	1 124 167	1 603 756 913

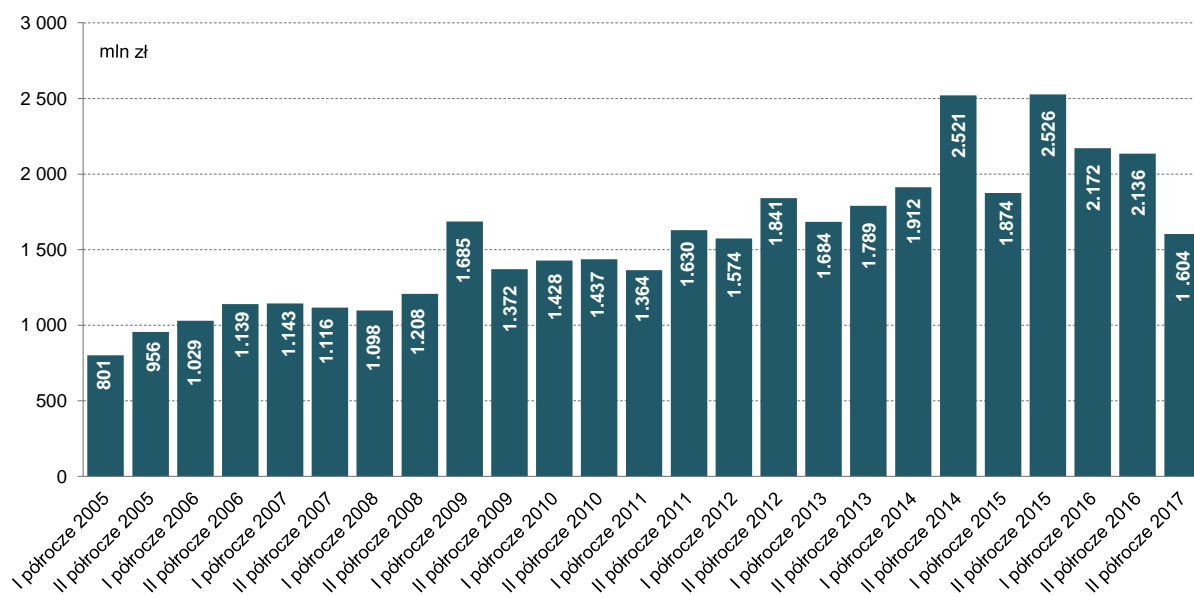
Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 39.** Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2017



Źródło: Opracowanie własne, DSP

**Wykres nr 40.** Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2017 (w mln zł)



Źródło: Opracowanie własne, DSP

### **Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w I półroczu 2017 r.**

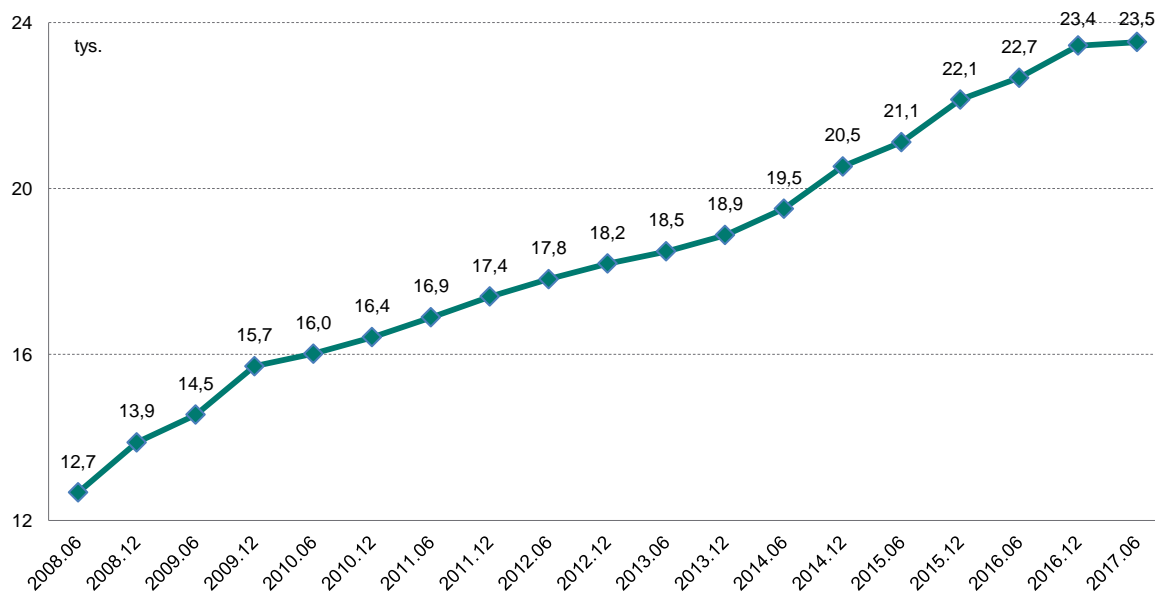
W omawianym półroczu zanotowano, podobnie jak w poprzednich półroczach, że duzi pośrednicy finansowi (np. Wygodne Rachunki, Payland Net) w dalszym ciągu rozwijają swoją działalność i sukcesywnie zwiększają liczbę swoich placówek, co wskazuje na tendencję do konsolidacji rynku. Działalność rozwijają duże podmioty, ale również rozpoczynają działalność nowe podmioty. Powyższe oznacza, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na tańsze sposoby opłacania rachunków w przypadku użycia gotówki. Zanotowano także, tak jak w poprzednich latach, że podmioty posiadające jeden punkt zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków wskazanych w ustawie o usługach płatniczych jak również z przyczyn losowych.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wynika, iż podobnie jak w poprzednich półroczach następuje spadek liczby i wartości transakcji otrzymanych.

## **4.2. Bankomaty**

Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec czerwca 2017 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 23.528, czyli było ich o 85 więcej niż w grudniu 2016 r., co oznacza wzrost o 0,4%. Liczba bankomatów w Polsce rośnie nieprzerwanie od wielu lat, a średnioroczne tempo wzrostu (CAGR) liczby urządzeń w okresie od I półrocza 2008 roku do I półrocza 2017 roku wynosi 3,7%. Liczbę bankomatów przedstawia wykres nr 41.

**Wykres nr 41.** Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

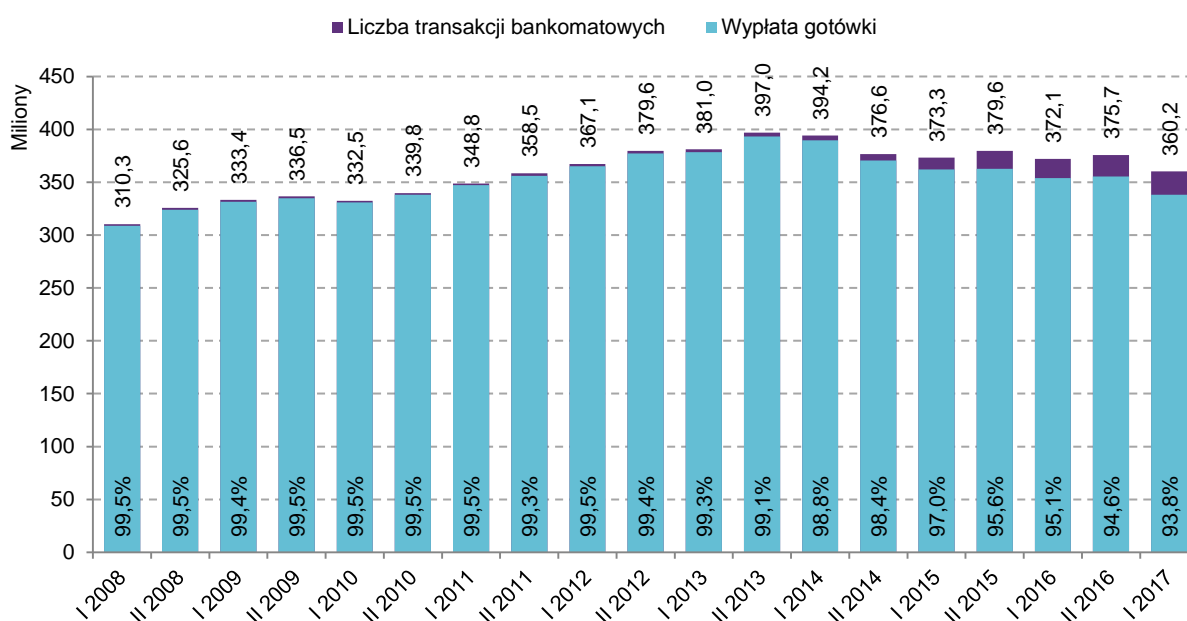


Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W I półroczu 2017 r. transakcje w bankomatach<sup>15</sup> zostały zrealizowane w liczbie ponad 360,2 mln sztuk i było ich o 15,4 mln mniej w porównaniu do II półrocza 2016 r., co oznacza spadek o 4,1%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2017 r. do analogicznego okresu w roku 2016 oraz 2015, odnotowano odpowiednio spadek o 3,2% oraz o 3,5%. Natomiast sama liczba wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w I półroczu 2017 r. 338,0 mln sztuk i była mniejsza o 17,2 mln w porównaniu do II półrocza 2016 r. (spadek o 4,9%). Udział transakcji wypłaty gotówki w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych zmniejsza się systematycznie, począwszy od II półrocza 2012 r. W I półroczu 2017 roku udział ten wynosił 93,8%. Spadek tego udziału spowodowany jest przede wszystkim rosnącą popularnością innych usług realizowanych przez bankomaty, w szczególności samoobsługowych depozytów gotówkowych w bankomatach.

Liczbę przeprowadzonych transakcji bankomatowych oraz udział transakcji wypłaty gotówki w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 42.

**Wykres nr 42.** Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

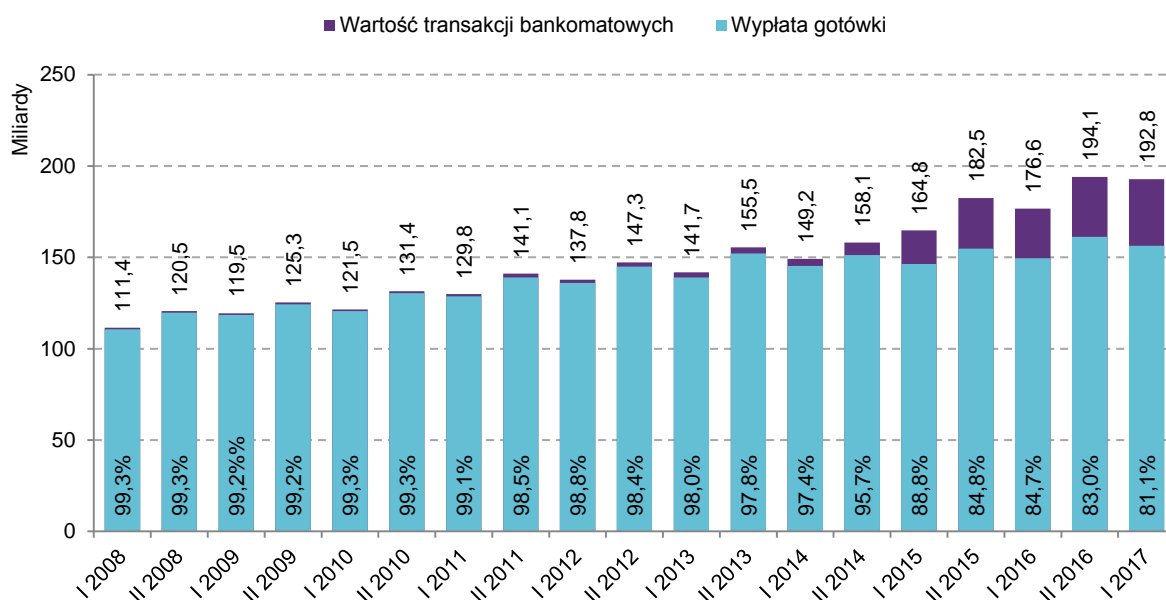
W I półroczu 2017 r. odnotowano nieznaczny spadek wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 192,8 mld zł, co oznacza spadek o 0,6% w stosunku do poprzedniego półrocza (194,1 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji bankomatowych w I półroczu 2017 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2016 i 2015, obserwujemy wzrost odpowiednio o 9,2% i 17,0%. Z kolei sama wartość wypłat gotówki w bankomatach wynosiła w I półroczu 2017 r. 156,3 mld zł i była mniejsza o 4,9 mld zł w porównaniu do II półrocza 2016 r. (spadek o 3%). Tak jak

<sup>15</sup> Do transakcji w bankomatach zalicza się wypłaty gotówki, depozyty gotówkowe, przelewy oraz zakup towarów/usług.

w przypadku liczby transakcji, udział wartości wypłat gotówkowych w bankomatach we wszystkich transakcjach bankomatowych systematycznie spada, również od II półrocza 2012 r. Warto jednak zaznaczyć, że tempo tego spadku jest zdecydowanie szybsze niż w przypadku liczby transakcji. W I półroczu 2012 r. udział wypłat gotówki we wszystkich transakcjach bankomatowych wynosił 98,8%, natomiast w I półroczu 2017 r. wynosił już 81,1%. Również w przypadku wartości transakcji główną przyczyną takiej zmiany jest rosnąca popularność depozytów gotówkowych w bankomatach.

Wartość wszystkich transakcji przeprowadzanych w bankomatach oraz udział wypłat gotówkowych na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawiono na wykresie nr 43.

**Wykres nr 43.** Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)

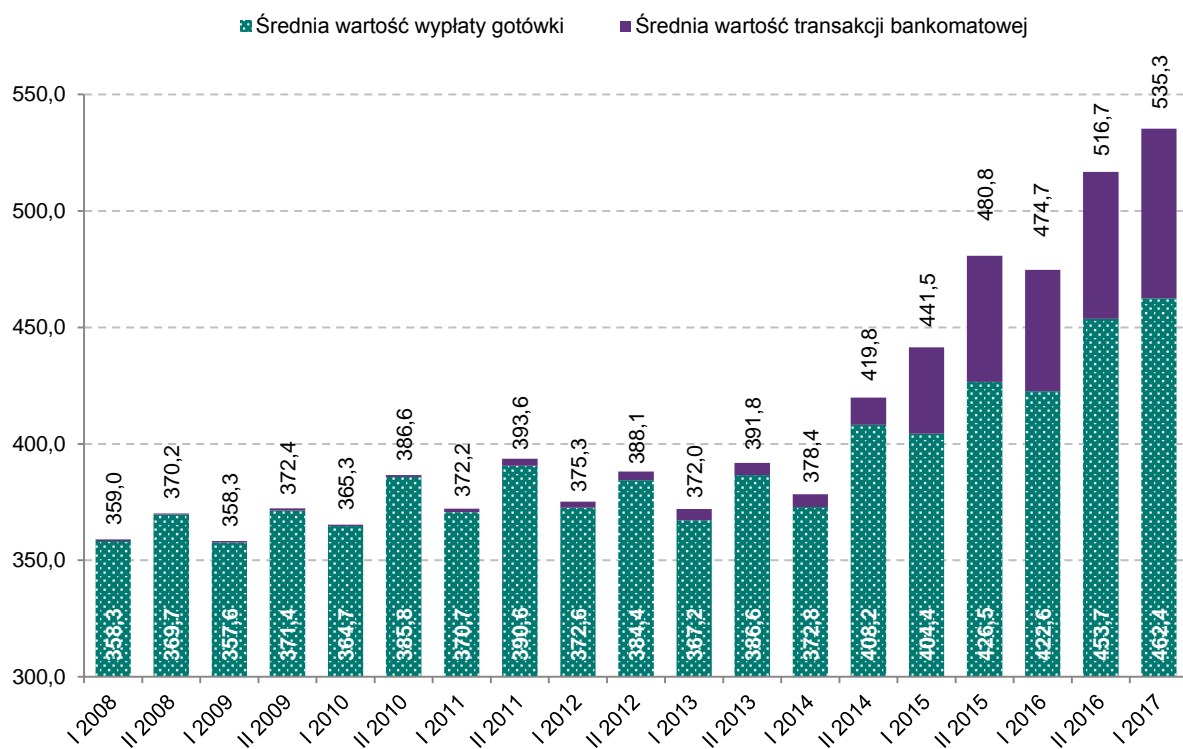


Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Spadek liczby i wartości transakcji w bankomatach (większy procentowy spadek liczby w porównaniu do spadku wartości transakcji ogółem) wpłynął na wzrost średniej wartości pojedynczej transakcji przeprowadzanej w bankomacie. W I półroczu 2017 r. wartość średnia takiej transakcji wyniosła 535,3 zł, co w porównaniu do poprzedniego półrocza stanowi wzrost o 3,6%. Warto dodać, że po raz drugi wartość pojedynczej transakcji bankomatowej przekroczyła kwotę 500 zł (wykres nr 44). Należy jednak zaznaczyć, że pojęciem *transakcja bankomatowa* określane są takie transakcje jak: wypłata gotówki, depozyt gotówkowy, przelew oraz zakup towarów/usług. W przypadku najbardziej popularnego rodzaju transakcji bankomatowej, tj. wypłaty gotówki w bankomacie, średnia wartość takiej transakcji wynosiła w I półroczu 2017 r. 462,4 zł, co w porównaniu z poprzednim półroczem jest kwotą wyższą o 8,7 zł (wzrost o 1,9%). Różnica między średnią wartością transakcji bankomatowej (535,3 zł) a średnią wartością wypłaty gotówki (462,4 zł) w I półroczu 2017 r. wynosiła 72,9 zł i spowodowana była przede wszystkim dużą liczbą transakcji wpłat gotówki do bankomatu

(depozytów gotówkowych) o wysokiej średniej wartości na poziomie 1.674,4 zł w I półroczu 2017 r. (w poprzednim półroczu wynosiła ona 1.645,5 zł).

**Wykres nr 44.** Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)

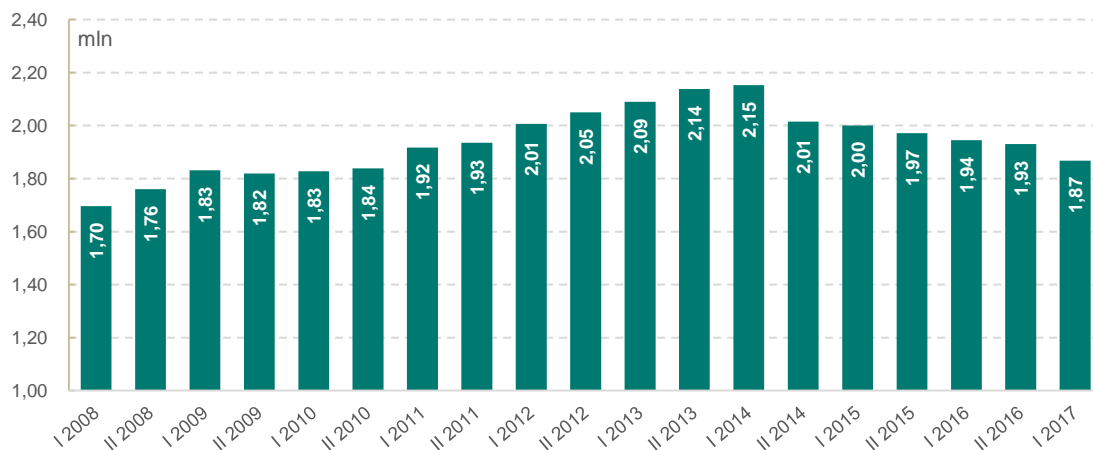


Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2017 r. wyniosła 1,87 mln i była niższa w stosunku do poprzedniego półroczu o 3,3%. Trend spadkowy utrzymuje się od II półroczu 2014 r. Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach została przedstawiona na wykresie 45.



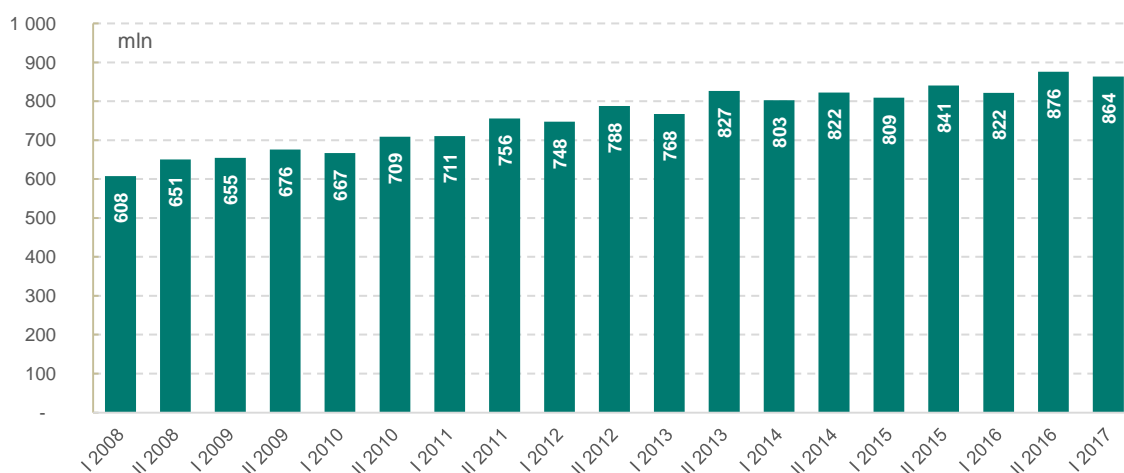
**Wykres nr 45.** Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2017



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w I półroczu 2017 r. wyniosła 864 mln zł i spadła w stosunku do II półrocza 2016 r. o 1,4%. Średnią dzienną wartość wypłat gotówkowych w bankomatach przedstawiono na wykresie 46.

**Wykres nr 46.** Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2017 (w zł)



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W drugiej połowie 2016 r. firma Euronet wdrożyła nową funkcjonalność w swoich bankomatach, tj. możliwość wypłaty gotówki w trybie zbliżeniowym. Od końca grudnia 2016 r. klienci banków mogą wypłacać gotówkę zbliżeniowo z 5,2 tys. urządzeń Euronetu. Na tym etapie wdrożenia usługi Euronet udostępnił nową funkcję klientom następujących banków: Alior Bank S.A., BGŻ BNP Paribas S.A., Bank Handlowy S.A., Deutsche Bank Polska S.A., Getin Bank S.A., Nest Bank S.A., Bank Pekao S.A., PKO BP S.A., Plus Bank S.A., Idea Bank S.A. oraz Raiffeisen Polbank S.A. Moduł zbliżeniowy umieszczony został obok klawiatury numerycznej i akceptuje karty lub telefony z modułem zbliżeniowym. Wypłata zbliżeniowa zabezpieczona jest kodem PIN. Zdaniem operatora, udostępnienie zbliżeniowego wypłacania gotówki jest bezpieczniejsze od tradycyjnych wypłat, ponieważ obniża ryzyko skopiowania karty poprzez wyeliminowanie konieczności wsuwania karty do czytnika, który może mieć nałożoną przez oszustów nakładkę kopiującą. Kolejną zaletą takiego rozwiązania jest możliwość korzystania z innych niż karty instrumentów płatniczych, takich jak telefon z funkcją NFC czy też gadżetów płatniczych. W I półroczu 2017 r. Planet Cash wprowadził możliwość deponowania gotówki w recyklerach w trybie bezstykowym. Początkowo zainstalowano pięć takich urządzeń, jednakże do końca 2017 r. roku liczba ich ma wzrosnąć do co najmniej 100 sztuk. Wpłatomaty bezstykowe mają również umożliwić deponowanie gotówki przy użyciu telefonu, tj. poprzez aplikację Android Pay<sup>16</sup>.

#### **Ocena funkcjonowania bankomatów w I półroczu 2017 r.**

Uruchomienie przez operatorów bankomatów w I półroczu 2017 r. 85 nowych urządzeń (wzrost o 0,4% w porównaniu z poprzednim półroczem) oznacza minimalny wzrost (w II półroczu 2016 r. liczba bankomatów wzrosła o 3,4% w stosunku do I półrocza 2016 r.). Rynek bankomatowy pod względem liczby urządzeń rozwija się od wielu lat równomiernie, jednakże w analizowanym półroczu nastąpiło spowolnienie tempa wzrostu. Warto zauważyć, że liczba transakcji bankomatowych od roku 2014 utrzymuje się na względnie podobnym poziomie, notując jedynie niewielkie wahania, np. w I półroczu 2017 roku spadła o 4,1%. Równocześnie wartość transakcji bankomatowych oraz wypłat gotówki rośnie w szybszym tempie niż liczba takich transakcji w latach 2008-2017. Wskazuje to na zmieniające się na przestrzeni ostatnich kilku półroczy zachowania Polaków, tj. zwiększenie kwot jednorazowych wypłat gotówkowych w bankomatach. W I półroczu 2017 r. średnia wartość transakcji wypłaty gotówki wyniosła 462,4 zł (wzrost o 1,9% w stosunku do poprzedniego półrocza). Ponadto, jak wskazano na wykresie prezentującym średnie wartości transakcji bankomatowej oraz średnie wartości wypłaty gotówki w ostatnich latach, można zaobserwować powiększającą się różnicę pomiędzy tymi dwoma kwotami, co przede wszystkim wynika z rosnącej liczby i wartości depozytów gotówkowych, których liczba i wartość w ostatnich 5 półroczach była zdecydowanie wyższa niż w poprzednich okresach. Powyższe dane wskazują ponadto, że mamy do czynienia z zahamowaniem rozwoju liczby transakcji gotówkowych dokonywanych w bankomatach, co może być spowodowane ciągle rosnącą popularnością płatności bezgotówkowych dokonywanych przy użyciu płatniczych, w szczególności niskokwotowych płatności zbliżeniowych.

### **4.3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze**

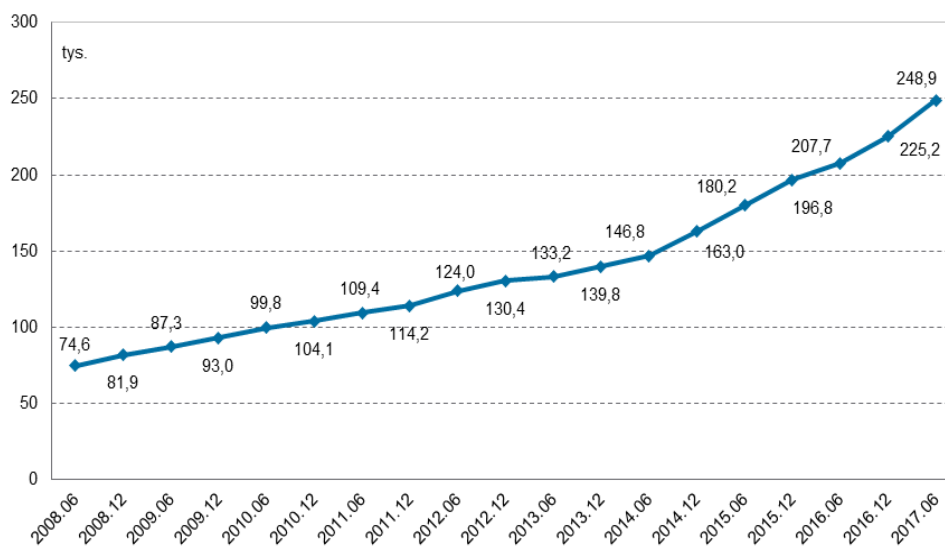
Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec czerwca 2017 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 248,9 tys. akceptantów kart płatniczych, którzy oferowali swoim klientom możliwość realizacji płatności kartą płatniczą przy użyciu bądź terminala POS, bądź internetu. W I półroczu 2017 r. w

---

<sup>16</sup> Zbliżeniowe wpłatomaty od BGŻ BNP Paribas, fintek.pl, 2017, <https://fintek.pl/zblizeniowe-wplatomaty-bgz-bnp-paribas/>

porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów zwiększyła się o 23,7 tys., tj. wzrosła o 10,5%. Liczba akceptantów systematycznie rośnie w kolejnych półroczach. Porównując liczbę akceptantów w I półroczu 2017 r. z analogicznymi okresami w roku 2016 oraz 2015, odnotowano wzrosty odpowiednio o 19,8% oraz 38,2%. Liczbę akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 47.

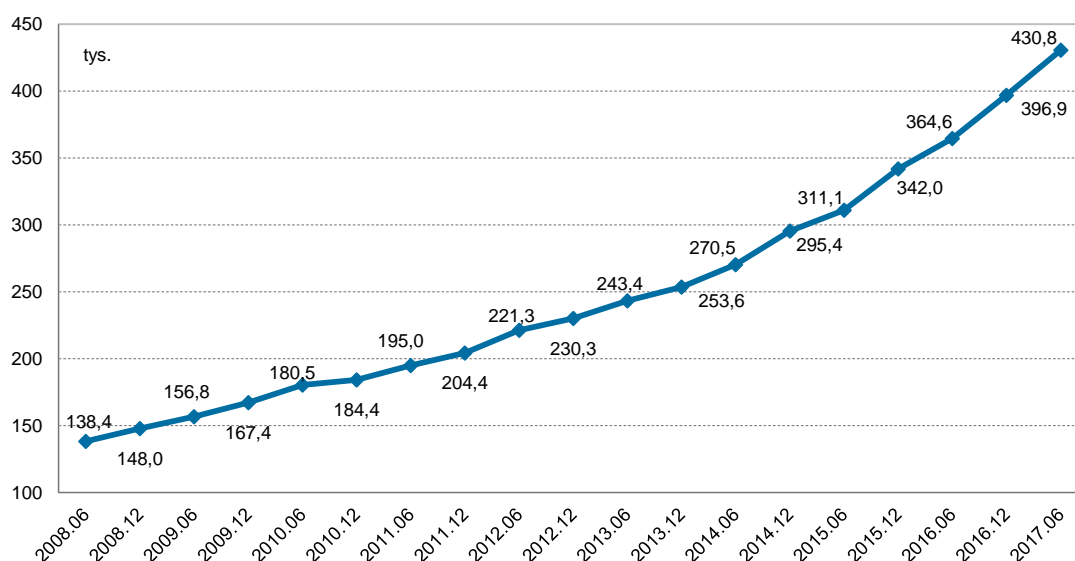
**Wykres nr 47.** Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2017 r. na rynku funkcjonowało 430,8 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS w stosunku do grudnia 2016 r. zwiększyła się o 33,9 tys. placówek, co stanowi wzrost o 8,5%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni ostatnich lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 18,1%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 38,5%. Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 48.

**Wykres nr 48.** Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

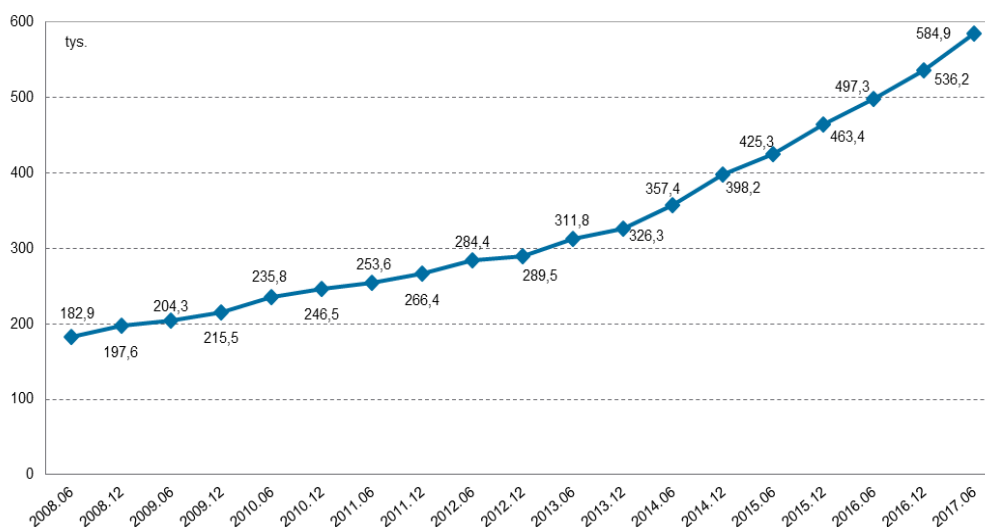


Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec czerwca 2017 r. funkcjonowało na polskim rynku 584,9 tys. terminali POS i w porównaniu do grudnia 2016 r. było ich więcej o 48,6 tys. szt., co stanowiło wzrost o 9,1%. Znaczącą zmianą, jaką można było zauważyć na rynku polskim w drugiej połowie 2016 r., było przekroczenie przez sieć akceptacji progu 500 tys. terminali. Trend wzrostowy jest nadal obserwowany. I tak, w ciągu ostatniego roku przybyło 87,6 tys. nowych terminali, co stanowi wzrost o 17,6%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat przybyło 159,6 tys. nowych terminali, co stanowi istotny wzrost na poziomie 37,5%. Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 49.

Należy dodać, iż na koniec czerwca 2017 r. funkcjonowało 535,8 tys. terminali przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Oznacza to, że na rynku polskim 91,6% wszystkich terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Jest to wskaźnik świadczący jednoznacznie pozytywnie o przystosowaniu sieci akceptacji do warunków powszechnego użycia kart zbliżeniowych.

**Wykres nr 49.** Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

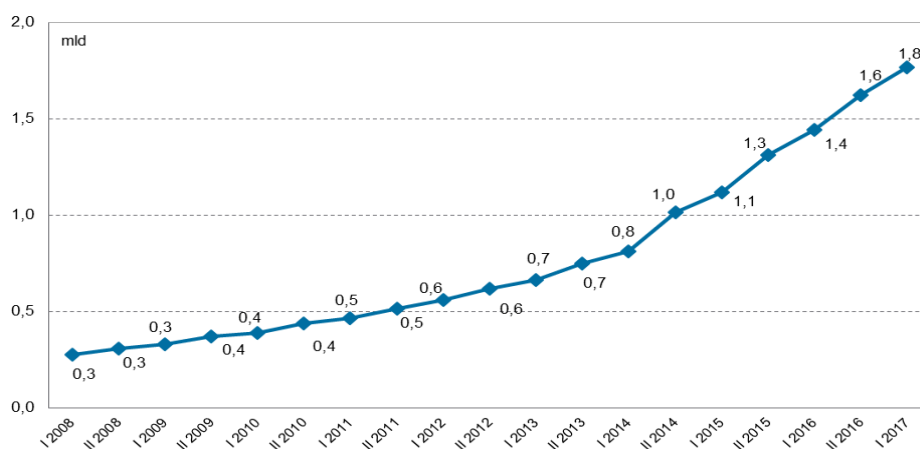


Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami. W I półroczu 2017 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 1,8 mld transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 145,5 mln transakcji niż w poprzednim półroczu, co stanowiło wzrost o 9%. W I półroczu 2017 r. w urządzeniach POS przeprowadzonych było w Polsce średnio 9,8 mln transakcji dziennie, czyli dziennie przeprowadzano średnio o 1 mln więcej transakcji niż w poprzedzającym półroczu.

Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2017 r. do analogicznego okresu w roku 2016 oraz 2015, odnotowano wzrost odpowiednio o 22,5% oraz 58%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (vide wykres nr 50).

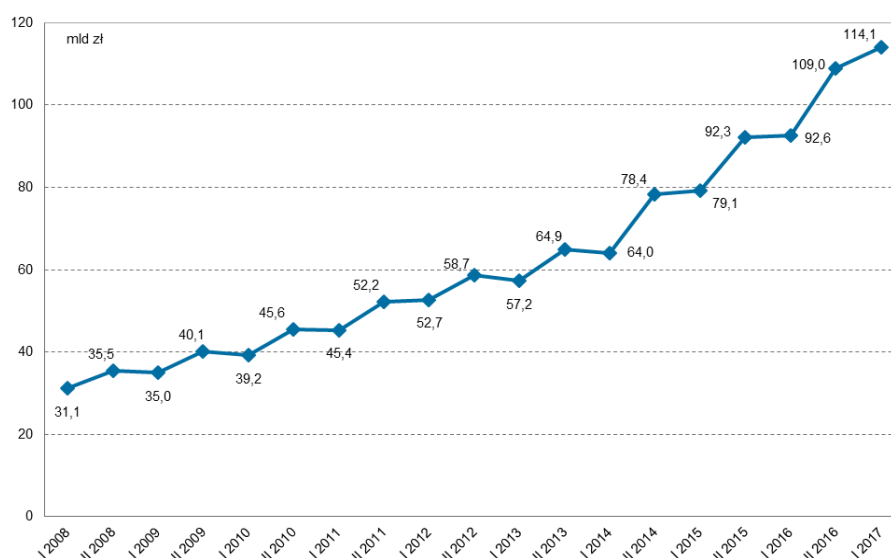
**Wykres nr 50.** Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W I półroczu 2017 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do okresu ubiegłego uległa zwiększeniu. Dokonano transakcji na łączną kwotę 114,1 mld zł, czyli więcej o 5,1 mld zł niż w poprzednim półroczu, co stanowi wzrost o 4,6%. Dokonując porównania z analogicznymi okresami w roku 2016 oraz 2015, obserwujemy bardzo znaczące wzrosty odpowiednio o 23,2% oraz 44,2%. Specyfikę funkcjonowania rozliczeń kartami płatniczymi przybliży Wykres nr 51. Dostrzec można prawidłowość, iż łączne obroty dokonane w drugiej połowie roku są z zasady nieco wyższe do obrotów następującego po nim kolejnego półrocza. Można zatem spodziewać się dalszego wzrostu wielkości obrotów.

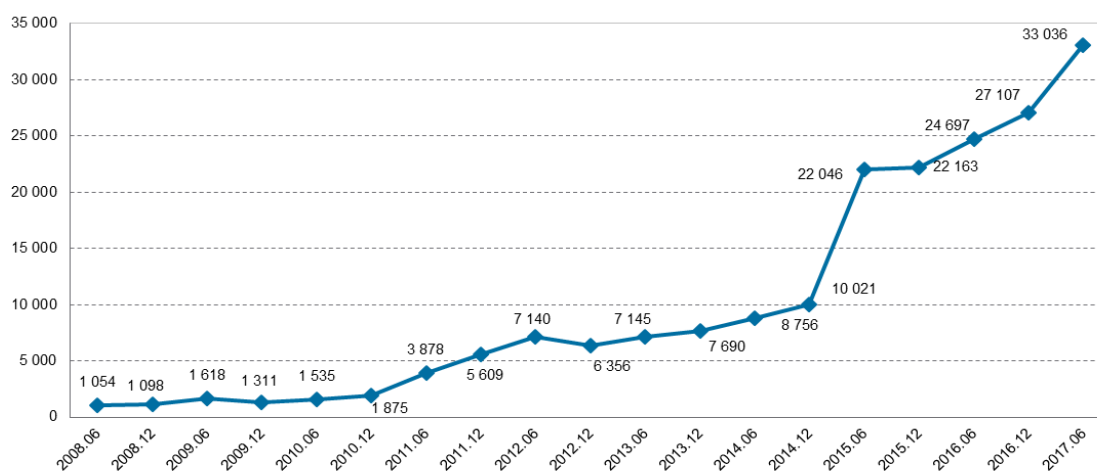
**Wykres nr 51.** Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych. Na koniec czerwca 2017 r. było tego typu placówek 33.036. W porównaniu do końca grudnia 2016 r. liczba sklepów internetowych zwiększyła się o 5,9 tys., co stanowiło znaczący wzrost na poziomie 21,9%. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 52.

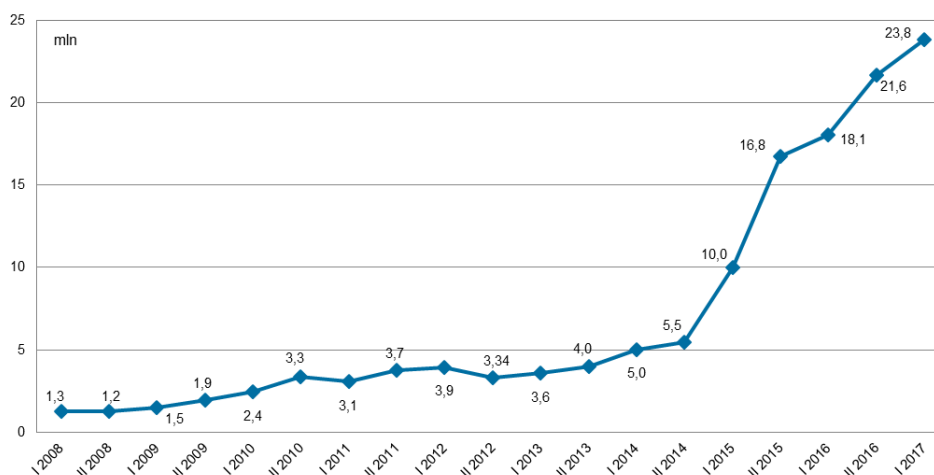
**Wykres nr 52.** Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Systematycznie wzrasta liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2017 r. rozliczono ich 23,8 mln. Odnotowano znaczący wzrost w liczbie transakcji w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej o 10%, czyli klienci przeprowadzili 2,2 mln transakcji więcej w porównaniu do poprzedniego półrocza. Dokonując porównania z analogicznym okresem sprzed roku odnotowano wzrost o 31,9%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba transakcji w internecie zwiększyła się prawie dwu i półkrotnie. Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 53, zaś wartość wykres nr 54.

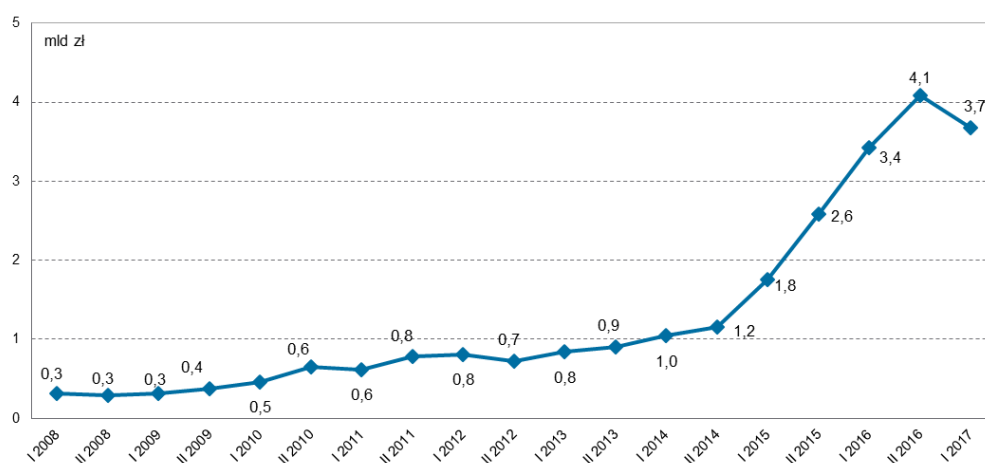
**Wykres nr 53.** Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła znacznie wartość transakcji przeprowadzanych w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej. Na przestrzeni I półrocza 2017 r. rozliczono transakcje na kwotę 3,7 mld zł. Transakcje internetowe z wykorzystaniem karty płatniczej zmniejszyły się o 411 mln zł w porównaniu do poprzedniego półrocza, czyli wartość transakcji w internecie spadła o 10,1%. Porównując wartość przeprowadzonych transakcji na przestrzeni omawianego półrocza do analogicznego okresu sprzed roku i dwóch lat obserwujemy wzrost odpowiednio o 7,5% i 109,4%.

**Wykres nr 54.** Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

### **Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w I półroczu 2017 r.**

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą pozytywną tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie i wartości transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że w I półroczu 2017 r. w stosunku do poprzedniego półrocza liczba terminali wzrosła o 48,6 tys. nowych terminali. W Polsce średnio dziennie przeprowadzono w terminalach 9,8 mln transakcji dziennie, czyli o 1 mln więcej niż w poprzednim półroczu.

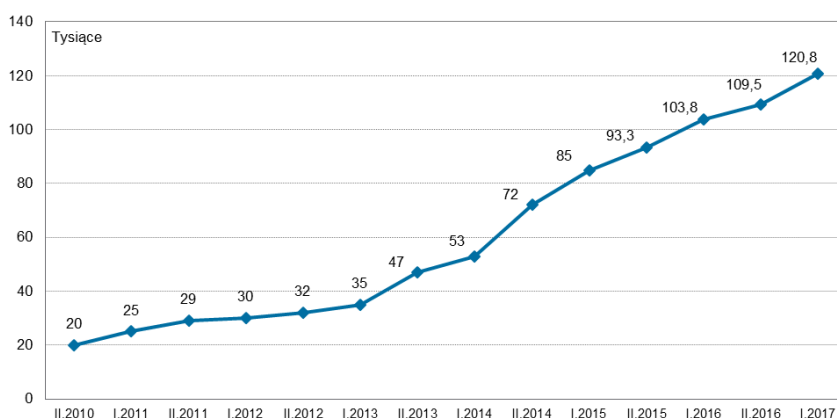
Klienci dokonują coraz częściej zakupów w internecie, a wartość przeprowadzonych płatności jest ponad dwu i półkrotnie większa niż dwa lata wcześniej. Klienci mogą korzystać z dużo większej sieci sklepów internetowych, których na koniec I półrocza 2017 r. było 33 tys., czyli w porównaniu do poprzedniego półrocza nastąpił przyrost o 5,9 tys. nowych placówek. Okres I półrocza 2017 r. był wyjątkowy pod względem popularności korzystania z płatności w internecie. Liczba przeprowadzonych transakcji wzrosła o 10%. Odnotowany wzrost może świadczyć pozytywnie o dalszym rozwoju sprzedaży w internecie.



#### 4.4. Punkty *cash back*

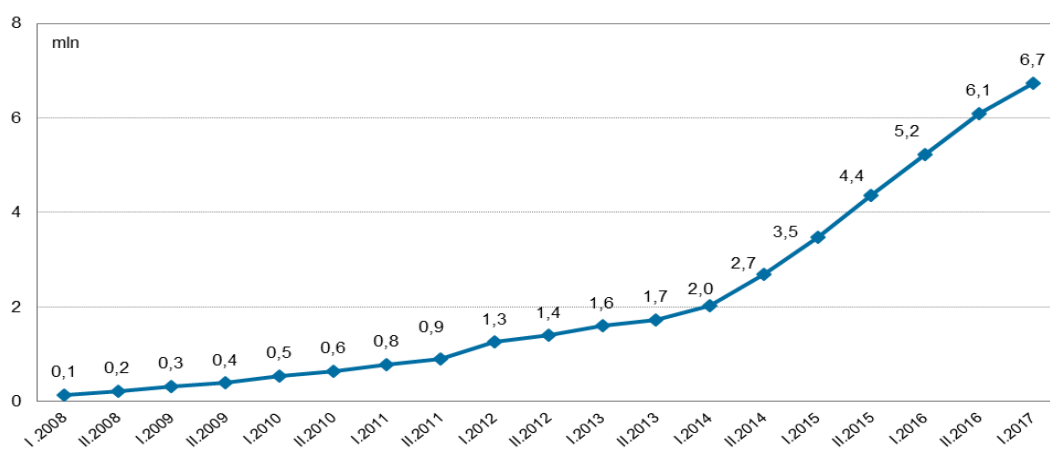
Na rynku polskim jest dostępna usługa wypłaty sklepowej (ang. *cash back*), która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą skorzystać z wypłaty gotówki do określonego limitu (górny limit to dla kart MasterCard 500 zł, dla kart VISA to 300 zł), niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Usługę tę oferowało na koniec czerwca 2017 r. około 120,8 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe). Na przestrzeni sześciu miesięcy ponad 11,3 tys. placówek dodatkowo udostępniło tę usługę klientom. Odnotowany w I półroczu 2017 r. wzrost sieci o 10,3% sprzyja łatwiejszemu dostępowi i większej popularności tej usługi.

**Wykres nr 55.** Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - *cash back* w kolejnych półroczach od 2010 r.



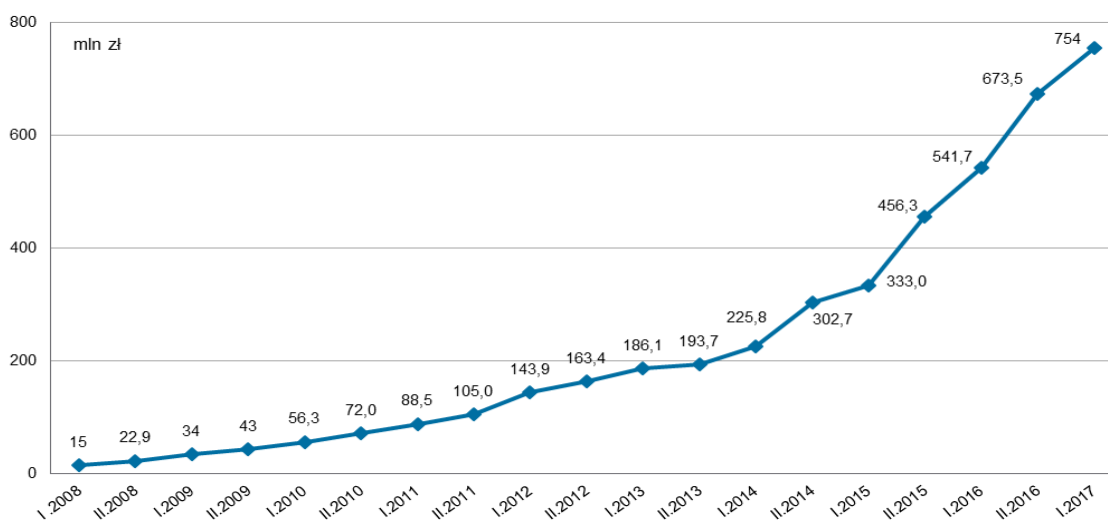
Źródło: Opracowanie własne, DSP

W I półroczu 2017 r. dokonano 6,7 mln wypłat sklepowych. Odnotowano zatem wzrost o 10,5%, w porównaniu do poprzedniego półrocza. Porównując liczbę transakcji dokonanych w I półroczu 2017 r. do analogicznego okresu w roku 2016 i 2015, odnotowano wzrosty odpowiednio o 28,8% i 93,5%. Liczbę przeprowadzonych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 56.

**Wykres nr 56.** Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2017 r. dokonano wypłat sklepowych o łącznej wartości 754 mln zł. Oznacza to wzrost o 12% w porównaniu do półrocza poprzedniego (673,5 mln zł). Porównując wartość transakcji dokonanych w I półroczu 2017 r. do analogicznego okresu w roku 2016 oraz 2015, odnotowano wzrost odpowiednio o 39,2% oraz 126,4%. Wartości przeprowadzanych transakcji na przestrzeni kolejnych półroczy prezentuje wykres nr 57.

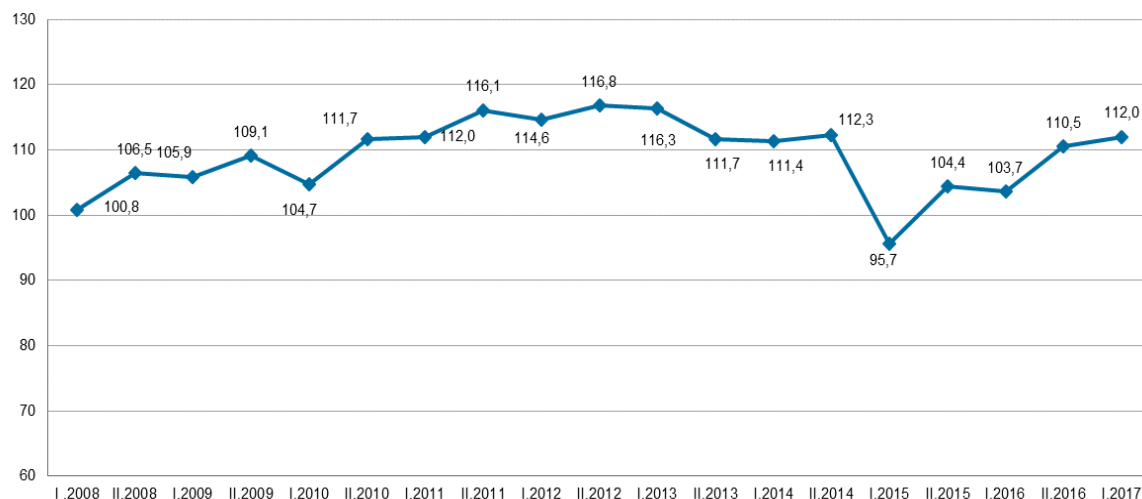
**Wykres nr 57.** Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. *cash back*) w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2017 r. wartość pojedynczej wypłaty sklepowej dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 112 zł, czyli była nieznacznie większa niż w półroczu poprzednim (110,5 zł). Wartość tego wskaźnika na

przestrzeni ostatnich lat oscylowała w granicach od 96 zł do 117 zł. Potwierdza to zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na wypłatę sklepową nie dokonują zazwyczaj wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów.

**Wykres nr 58.** Średnia wartość (w zł) transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

### **Ocena funkcjonowania sieci wypłat sklepowych (*cash back*) w I półroczu 2017 r.**

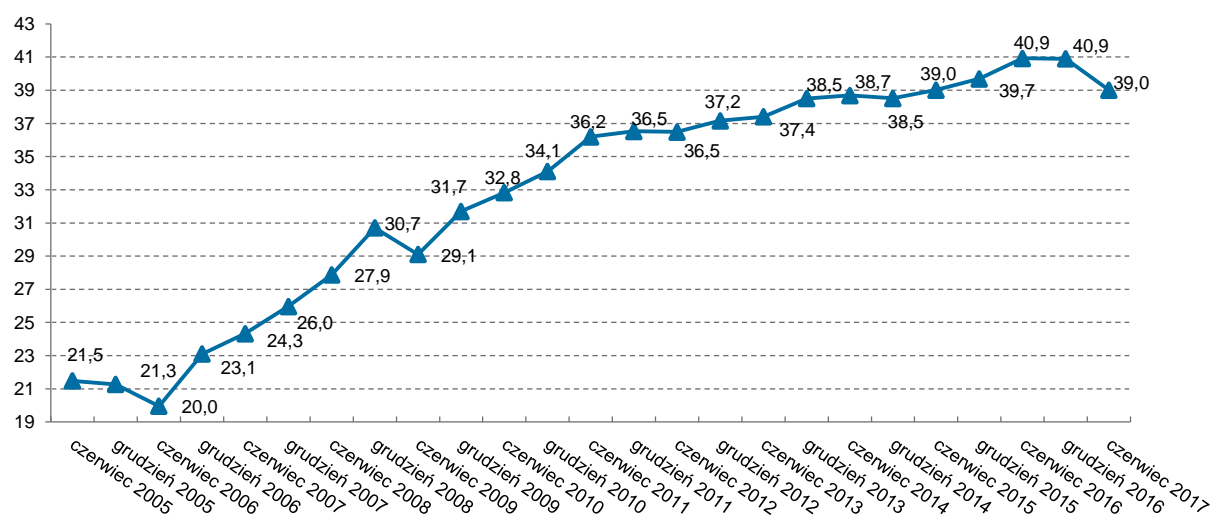
Podsumowując zmiany, jakie zaszły w I półroczu 2017 r., można stwierdzić, że w półroczu tym miał miejsce dalszy wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych. Na koniec czerwca 2017 r. około 120,8 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało tę usługę, co oznacza, że na przestrzeni sześciu miesięcy ponad 11,3 tys. nowych punktów handlowych udostępniło klientom usługę wypłaty sklepowej. Pozytywną zmianą jest coraz powszechniejsze wykorzystanie wypłat sklepowych. W I półroczu 2017 r. dokonano rekordowej liczby wypłat na poziomie 6,7 mln transakcji. W porównaniu do analogicznego okresu 2016 r. klienci przeprowadzili o półtora miliona więcej transakcji (wzrost o 28,8%). W I półroczu 2017 r. odnotowano również rekordową wartość przeprowadzonych wypłat sklepowych o łącznej wartości 754 mln zł. W I półroczu 2017 r. średnia wartość pobieranych środków wyniosła 112 zł, co oznacza, że podobnie jak w okresach poprzednich, wartość pojedynczej wypłaty sklepowej oscylowała w granicach progu 100 zł.

## 5. Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

### 5.1. Rachunki bankowe

Jednym z podstawowych mierników rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków bankowych w poszczególnych półroczach. Znaczenie tego wskaźnika wynika z tego, że transakcje z wykorzystaniem rachunku bankowego stanowią podstawę dla dokonywania większości usług płatniczych. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych<sup>17</sup>, prowadzonych przez banki, a także średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek (mierząca aktywność posiadaczy tych rachunków) dostarczają podstawowych informacji pomagających w określeniu ogólnego poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego. Według danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco:

**Wykres nr 59.** Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) o okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec czerwca 2017 r. wyniosła 39 mln i w porównaniu do liczby rachunków na koniec grudnia 2016 r. (40,9 mln) spadła o 1,9 mln, czyli o 4,6%. Jest to pierwszy od wielu lat tak znaczny spadek liczby rachunków bankowych, wynikający z danych statystycznych zbieranych przez NBP. Z informacji przekazanych przez sektor bankowy wynika, że zmiana ta nie wynikała z faktycznego spadku liczby rachunków bieżących rozliczeniowych, lecz

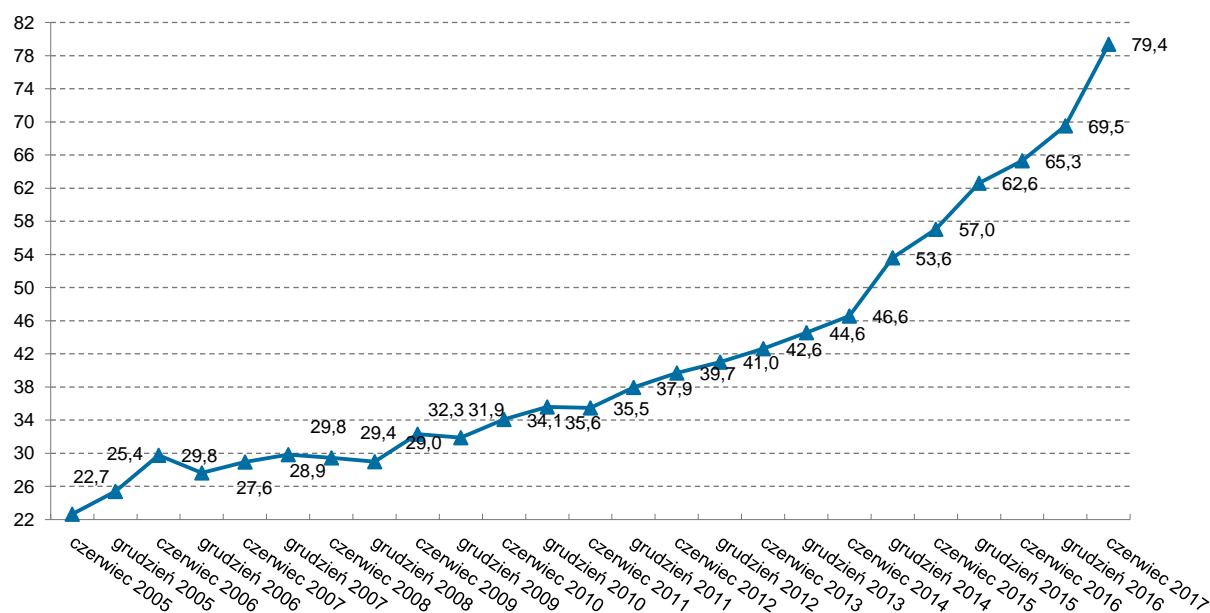
<sup>17</sup> Za osoby fizyczne rozumie się osoby prywatne, rolników indywidualnych i przedsiębiorców indywidualnych.

wynikała z dostosowania zakresu przekazywanych danych do wymagań sprawozdawczych NBP przez niektóre banki w związku z wdrożeniem nowego systemu sprawozdawczego MONREP (uruchomionego w lipcu 2017 r.). Zmiana ta polegała na zaprzestaniu raportowania w tej kategorii liczby rachunków technicznych i pomocniczych, które wcześniej były uwzględniane przez część raportujących banków. O tym, że były to przeważnie rachunki nieaktywne, świadczy fakt, że pomimo spadku liczby rachunków nastąpił wzrost liczby transakcji bezgotówkowych w tym okresie, których dokonano o 202 mln więcej niż w poprzednim półroczu (zob. tabela nr 15).

W I połowie 2017 r., w porównaniu do II półrocza 2016 r., wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł z poziomu 69,5 transakcji w II półroczu 2016 r. do poziomu 79,4 transakcji w I półroczu 2017 r. Jest to znaczący wzrost. Zatem spadkowi liczby rachunków bankowych o 1,9 mln, czyli o 4,6% (vide wykres nr 59), towarzyszył równocześnie wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, który wyniósł aż 9,9 transakcji, czyli o 14,2%. Na wzrost liczby transakcji wpływ miał, obserwowany również w poprzednim półroczu, znaczący wzrost liczby transakcji kartowych. Wzrosła również, choć nie tak znacząco, liczba poleceń przelewu (vide tabela nr 15. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2017). Wzrost aktywności posiadaczy rachunków należy ocenić jako bardzo pozytywne zjawisko, które potwierdza do pewnego stopnia tezę o tym, że nie maleje aktywność na rachunkach bankowych – wbrew danym ilościowym o liczbie rachunków, wskazanym powyżej (wykres nr 59).

Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do czerwca 2017 r. w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 60.

**Wykres nr 60.** Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2017



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

## 5.2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2006-2017 przedstawia tabela nr 15.

**Tabela nr 15.** Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2006-2017

Okres	Przelewy*		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2006	423 450	71,22	106	0,018	163 721	27,54	7 290	1,23	594 568
II 2006	440 873	68,96	90	0,014	190 185	29,75	8 156	1,28	639 303
<b>2006</b>	<b>864 323</b>	<b>70,05</b>	<b>196</b>	<b>0,016</b>	<b>353 906</b>	<b>28,68</b>	<b>15 446</b>	<b>1,25</b>	<b>1 233 871</b>
I 2007	497 443	69,03	71	0,010	213 871	29,68	9 245	1,28	720 630
II 2007	527 736	67,16	68	0,009	247 901	31,55	10 048	1,28	785 752
<b>2007</b>	<b>1 025 179</b>	<b>68,06</b>	<b>139</b>	<b>0,009</b>	<b>461 772</b>	<b>30,65</b>	<b>19 292</b>	<b>1,28</b>	<b>1 506 382</b>
I 2008	524 125	65,03	71	0,009	271 539	33,69	10 270	1,27	806 005
II 2008	564 702	64,10	120	0,014	305 134	34,64	11 035	1,25	880 992
<b>2008</b>	<b>1 088 827</b>	<b>64,54</b>	<b>191</b>	<b>0,011</b>	<b>576 673</b>	<b>34,18</b>	<b>21 306</b>	<b>1,26</b>	<b>1 686 997</b>
I 2009	637 609	65,09	111	0,011	330 726	33,76	11 149	1,14	979 596
II 2009	677 007	63,77	116	0,011	373 201	35,15	11 373	1,07	1 061 696
<b>2009</b>	<b>1 314 616</b>	<b>64,40</b>	<b>227</b>	<b>0,011</b>	<b>703 927</b>	<b>34,48</b>	<b>22 522</b>	<b>1,10</b>	<b>2 041 292</b>
I 2010	712 999	63,64	100	0,009	395 995	35,35	11 203	1,00	1 120 297
II 2010	755 522	62,17	91	0,007	448 239	36,88	11 390	0,94	1 215 242
<b>2010</b>	<b>1 468 521</b>	<b>62,88</b>	<b>191</b>	<b>0,008</b>	<b>844 234</b>	<b>36,15</b>	<b>22 593</b>	<b>0,97</b>	<b>2 335 539</b>
I 2011	789 874	61,41	53	0,004	484 669	37,68	11 547	0,90	1 286 143
II 2011	834 980	60,15	55	0,004	541 330	39,00	11 736	0,85	1 388 100
<b>2011</b>	<b>1 624 854</b>	<b>60,76</b>	<b>108</b>	<b>0,004</b>	<b>1 025 999</b>	<b>38,37</b>	<b>23 283</b>	<b>0,87</b>	<b>2 674 244</b>
I 2012	858 238	59,20	51	0,004	579 851	40,00	11 633	0,80	1 449 773
II 2012	879 050	57,59	54	0,004	635 736	41,65	11 619	0,76	1 526 460
<b>2012</b>	<b>1 737 288</b>	<b>58,37</b>	<b>105</b>	<b>0,004</b>	<b>1 215 587</b>	<b>40,84</b>	<b>23 252</b>	<b>0,78</b>	<b>2 976 232</b>
I 2013	918 335	57,07	41	0,003	679 313	42,22	11 450	0,71	1 609 139
II 2013	928 990	54,33	56	0,003	769 257	44,99	11 715	0,69	1 710 018
<b>2013</b>	<b>1 847 325</b>	<b>55,66</b>	<b>97</b>	<b>0,003</b>	<b>1 448 570</b>	<b>43,64</b>	<b>23 165</b>	<b>0,70</b>	<b>3 319 157</b>
I 2014	969 488	53,65	52	0,003	825 971	45,71	11 577	0,64	1 807 088
II 2014	1 010 672	48,84	53	0,003	1 046 695	50,58	12 012	0,58	2 069 433
<b>2014</b>	<b>1 980 160</b>	<b>51,08</b>	<b>106</b>	<b>0,003</b>	<b>1 872 666</b>	<b>48,31</b>	<b>23 589</b>	<b>0,61</b>	<b>3 876 521</b>
I 2015	1 028 051	46,29	51	0,002	1 180 724	53,16	12 180	0,55	2 221 006
II 2015	1 107 583	44,38	52	0,002	1 375 499	55,11	12 738	0,51	2 495 871
<b>2015</b>	<b>2 135 634</b>	<b>45,28</b>	<b>103</b>	<b>0,002</b>	<b>2 556 223</b>	<b>54,19</b>	<b>24 918</b>	<b>0,53</b>	<b>4 716 878</b>
I 2016	1 139 244	42,61	51	0,002	1 521 627	56,91	13 028	0,49	2 673 951
II 2016	1 200 703	41,48	49	0,002	1 680 696	58,06	13 467	0,47	2 894 915
<b>2016</b>	<b>2 335 801</b>	<b>41,98</b>	<b>99</b>	<b>0,002</b>	<b>3 202 323</b>	<b>57,55</b>	<b>26 496</b>	<b>0,48</b>	<b>5 564 719</b>
I 2017	1 255 894	40,55	43	0,001	1 827 038	59,00	13 916	0,45	3 096 892

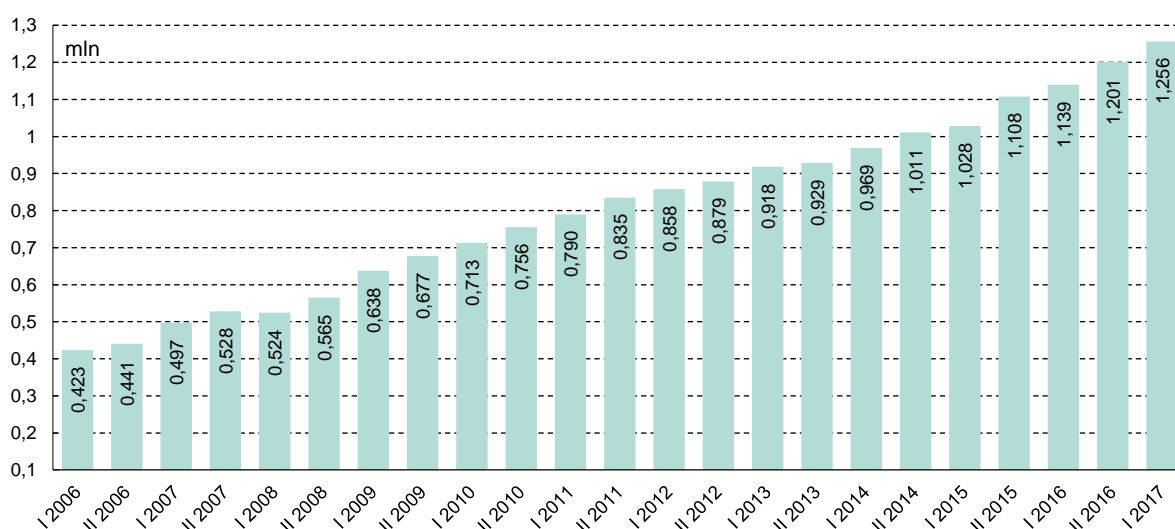
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków, KIR S.A. i Blue Media S.A., PSP Sp z o. o.

\* polecenia przelewu realizowane w ramach systemów: SORBNET2, TARGET2-NBP, Elixir, Euro Elixir, Express Elixir, BlueCash, BLIK oraz przelewów międzyoddziałowych i wewnątrzoddziałowych.

### 5.2.1. Polecenie przelewu

Polecenie przelewu nie jest już (od II półrocza 2014 r.) najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W I półroczu 2017 r. ilościowo stanowiło ono 40,6% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje. W I półroczu 2017 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1,256 mln, co stanowi wzrost o 4,6% w stosunku do II półrocza 2016 r. (wykres nr 61).

**Wykres nr 61.** Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2006 r.



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

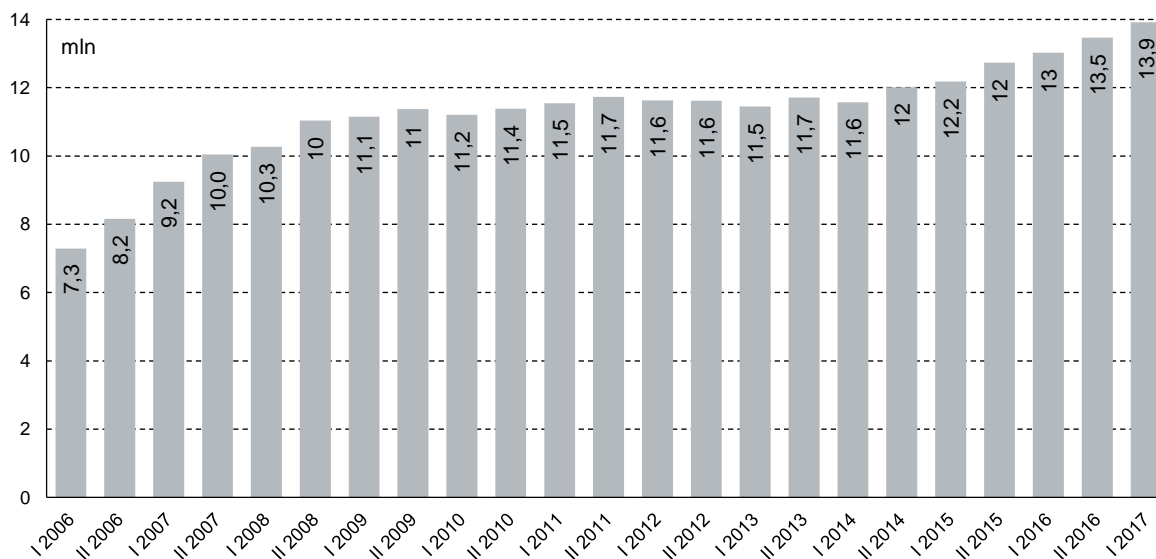
### 5.2.2. Polecenie zapłaty

Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki typu energia elektryczna, gaz, czynsz, telefon czy abonament telewizyjny. Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W I półroczu 2017 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 13,9 mln szt. i była wyższa o 3,3% w stosunku do II półrocza 2016 r. (wykres nr 62). Polecenie zapłaty stanowi zaledwie 0,5% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych, należy jednak zauważyć, że jego wykorzystanie w ostatnich trzech latach bardzo powoli, ale systematycznie rośnie. Jedną z głównych przyczyn mniejszej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się być niechęć Polaków do bezwarunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów do płacenia rachunków jeszcze w stosunkowo dużym stopniu nadal gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu,

np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzycieli zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

**Wykres nr 62.** Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2006 r.



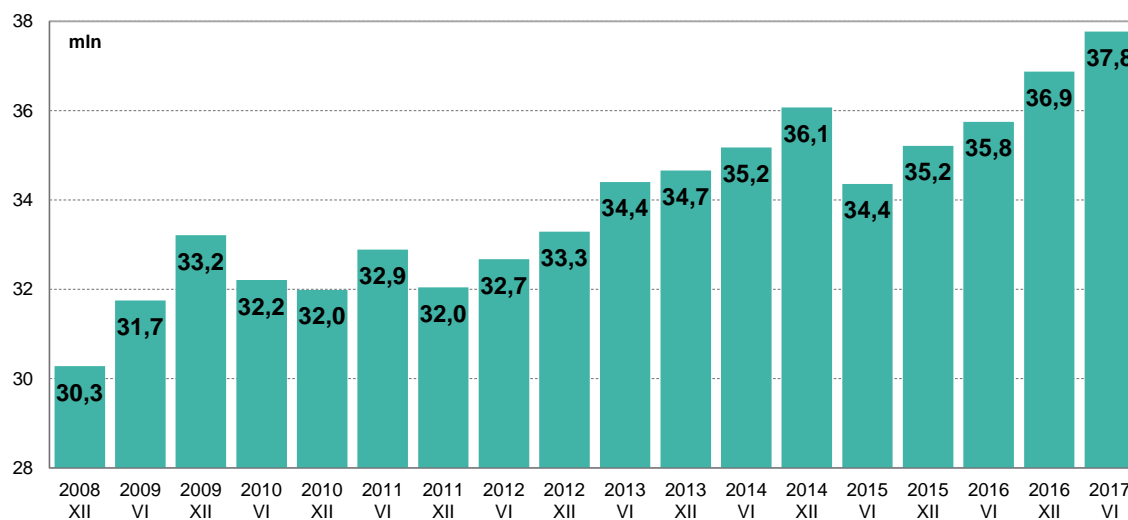
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

### 5.2.3. Karty płatnicze

Narodowy Bank Polski w zakresie kart płatniczych analizuje dane statystyczne zbierane od wydawców kart płatniczych. W I półroczu 2017 r. na rynku kart płatniczych odnotowano następujące zmiany:

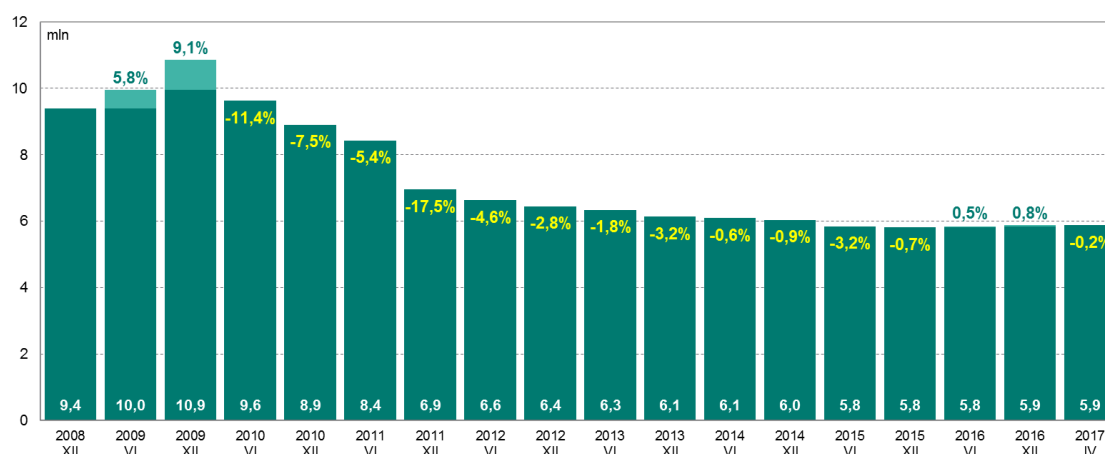
1. Nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych do poziomu 37,8 mln szt., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o 891 tys. szt. Oznacza to wzrost o 2,4% - przedstawia to wykres nr 63.



**Wykres nr 63.** Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

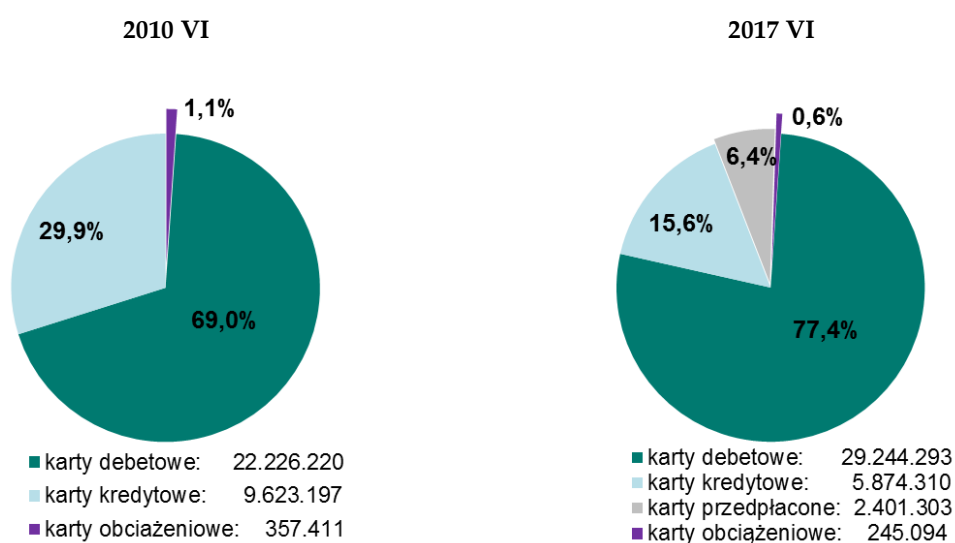
- Na koniec I półrocza 2017 r. odnotowano spadek liczby kart kredytowych. Było ich łącznie 5,9 mln szt., czyli mniej o 10,3 tys. sztuk, co stanowi spadek o 0,2% w porównaniu do grudnia 2016 r. Tendencja spadkowa, która została zapoczątkowana na początku 2010 r., nadal jest obserwowana (wyjątek stanowił okres 2016 roku, w którym liczba kart kredytowych okresowo wzrosła). Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. przedstawia wykres 64.

**Wykres nr 64.** Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Na koniec czerwca 2017 r. udział kart debetowych wynosił 77,4% i w ciągu ostatnich sześciu miesięcy uległ nieznaczącej zmianie (z poziomu 76,8%). Równocześnie udział kart kredytowych wynosił 15,6%, co oznacza, że na przestrzeni I półrocza 2017 r. zmniejszył się o 0,4 punktu procentowego (z poziomu 16%). Zmianę struktury rynku kart płatniczych, jaka miała miejsce na przestrzeni ostatnich siedmiu lat, prezentuje wykres nr 65.

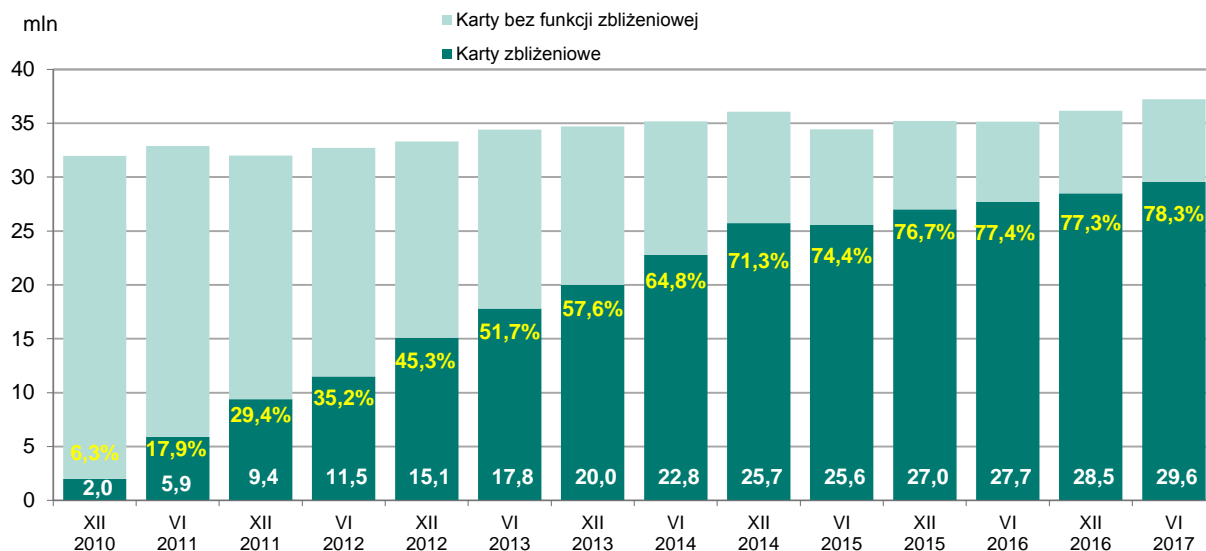
**Wykres nr 65.** Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec pierwszego półrocza w 2010 r. oraz w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN. Według danych szacunkowych na rynku polskim na koniec czerwca 2017 r. było w obiegu ok. 29,6 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 78,3% wszystkich kart płatniczych. Oznacza to, że obecnie jedynie co piąta karta nie jest wyposażona w funkcję płatności zbliżeniowych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 1,06 mln szt. Udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich wydanych kart prezentuje wykres nr 66.

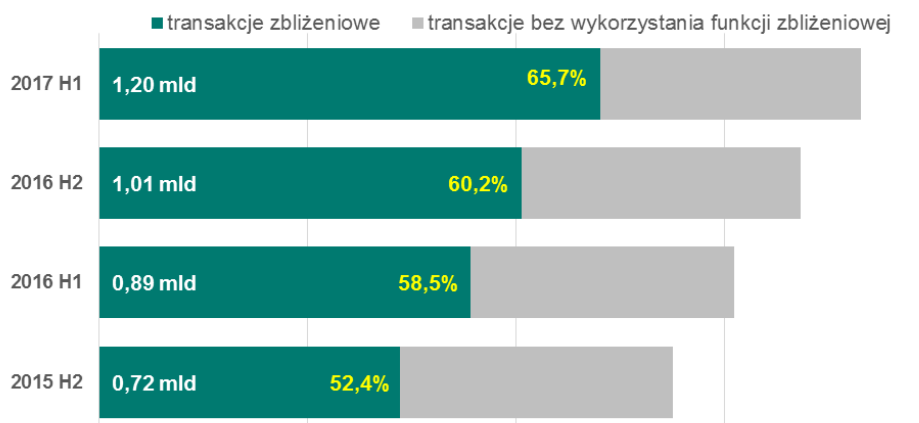
**Wykres nr 66.** Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2010 r.



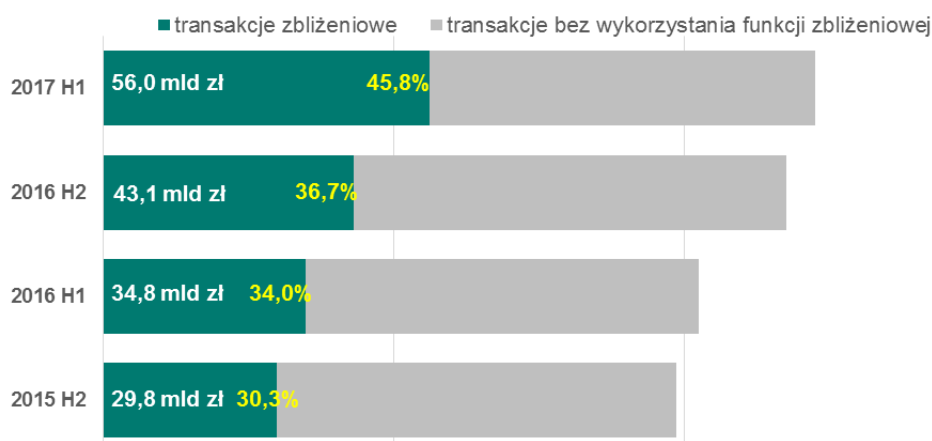
Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Systematycznie wzrasta również liczba i wartość transakcji zbliżeniowych. W I półroczu 2017 r. kartami zbliżeniowymi dokonano ponad 1,2 mld transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości wynoszącej ponad 56 mld zł. Udział płatności kartami zbliżeniowymi w ogólnej liczbie płatności (bezgotówkowych transakcji) kartowych stale rośnie i wyniósł 65,7% w I półroczu 2017 r. (w poprzednim półroczu wyniósł 60,2%). Dane dotyczące liczby transakcji zbliżeniowych oraz ich udział w liczbie wszystkich transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych przy użyciu kart płatniczych w kolejnych okresach półrocznych prezentuje wykres nr 67.

Łączna wartość płatności zbliżeniowych przeprowadzonych przy użyciu kart w I półroczu 2017 r. wyniosła 56 mld zł i była o 12,9 mld zł większa niż w poprzednim półroczu, co stanowi istotny wzrost o 30%. Udział wartości transakcji zbliżeniowych w całości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami wyniósł aż 46%. Szczegółowe dane dotyczące wartości transakcji prezentuje wykres nr 68.

**Wykres nr 67.** Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami w kolejnych okresach półrocznych

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

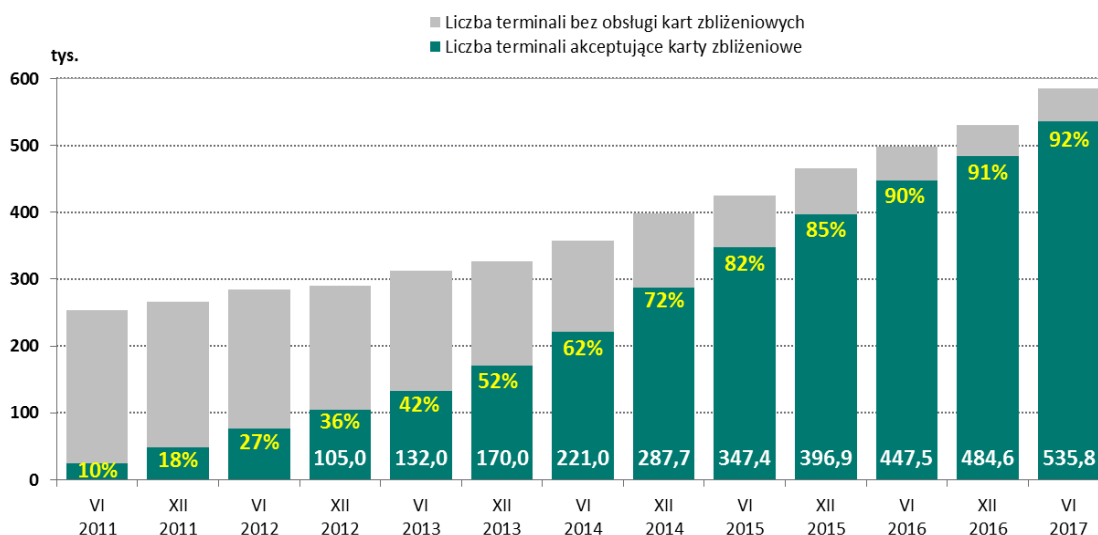
**Wykres nr 68.** Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami w kolejnych okresach półrocznych

Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od banków

Stale rosnąca liczba i wartość transakcji zbliżeniowych jest konsekwencją stworzenia i udostępnienia klientom szerokiej infrastruktury dla obsługi transakcji zbliżeniowych. Liczba terminali POS przystosowanych do realizacji transakcji dokonywanych w trybie zbliżeniowym systematycznie rośnie. Na koniec I półrocza 2017 r. na rynku funkcjonowało 535,8 tys. takich terminali (w grudniu 2016 r. było dostępnych 484,6 tys. terminali zbliżeniowych), co stanowi wzrost o 10,6%. Rekordowo wysoka liczba terminali oznacza osiągnięcie i przekroczenie w Polsce charakterystycznego pułapu półmilionowej sieci urządzeń akceptujących karty

zbliżeniowe. Na koniec czerwca 2017 r. aż 92% terminali płatniczych dostępnych na rynku było przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych. Szczegółowe dane zaprezentowano na wykresie nr 69.

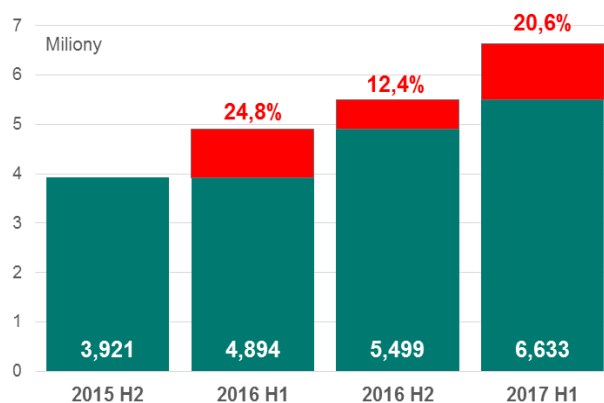
**Wykres nr 69.** Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Użytkownicy kart korzystają z funkcji płatności zbliżeniowych bardzo powszechnie. Świadczy o tym fakt stale rosnącej liczby transakcji zbliżeniowych. I tak, średnią dzienną liczbę transakcji zbliżeniowych w I półroczu 2017 r. odnotowano na rekordowo wysokim poziomie 6,6 mln transakcji dziennie. Wskaźnik ten był wyższy w stosunku do poprzedniego półrocza o 20,6% (wówczas wyniósł 5,5 mln transakcji). Trend wzrostowy utrzymuje się od II półrocza 2015 r. Średnią dzienną liczbę transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie 70.

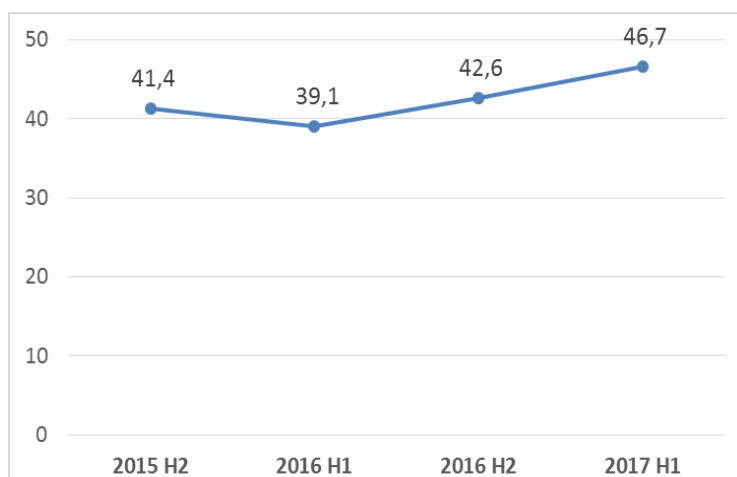
**Wykres nr 70.** Średnia dzienna liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od II półrocza 2015 r.



Źródło: Opracowanie własne, DSP

Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w I półroczu 2017 r. wyniosła 46,7 zł, czyli wzrosła o 4 zł w stosunku do II półrocza 2016 r. Porównując średnią wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej można zaobserwować, że jej wartość mieściła się w przedziale 40-50 zł na przestrzeni ostatnich lat. Średnią dzienną wartość transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami zbliżeniowymi przedstawiono na wykresie 71.

**Wykres nr 71.** Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od II półrocza 2015 r. (w zł)

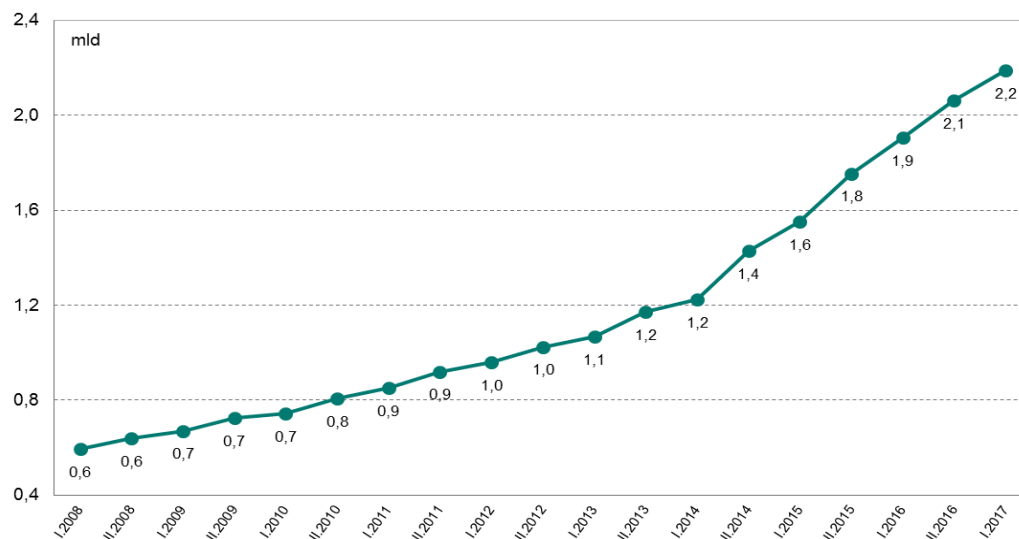


Źródło: Opracowanie własne, DSP

- Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W I półroczu 2017 r. kartami zrealizowano 2,2 mld transakcji, co, w stosunku do ubiegłego półrocza, oznacza wzrost o 6,2%. Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 72. Ponadto udział płatności

kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w I połowie 2017 r. wyniósł 59%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednim półroczu (58,1%) karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych (vide tabela nr 15).

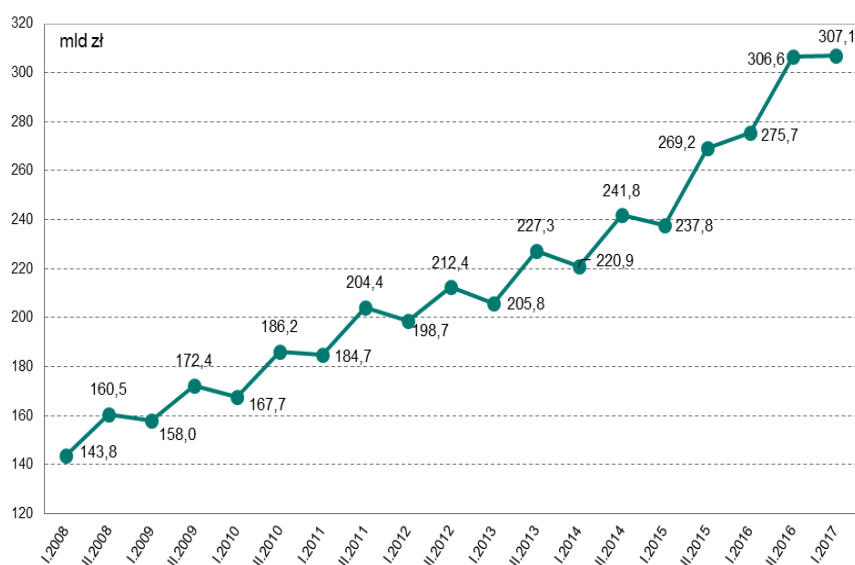
**Wykres nr 72.** Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Karty płatnicze posłużyły w I półroczu 2017 r. do przeprowadzenia transakcji o łącznej wartości 307,1 mld zł, co oznacza wzrost o 0,2% w porównaniu do poprzedniego półroczu. Natomiast, porównując wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2016 i 2015, obserwujemy wzrost odpowiednio o 11,4% i 29,2%. Wzrost wartości transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 73.

Wykres nr 73. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

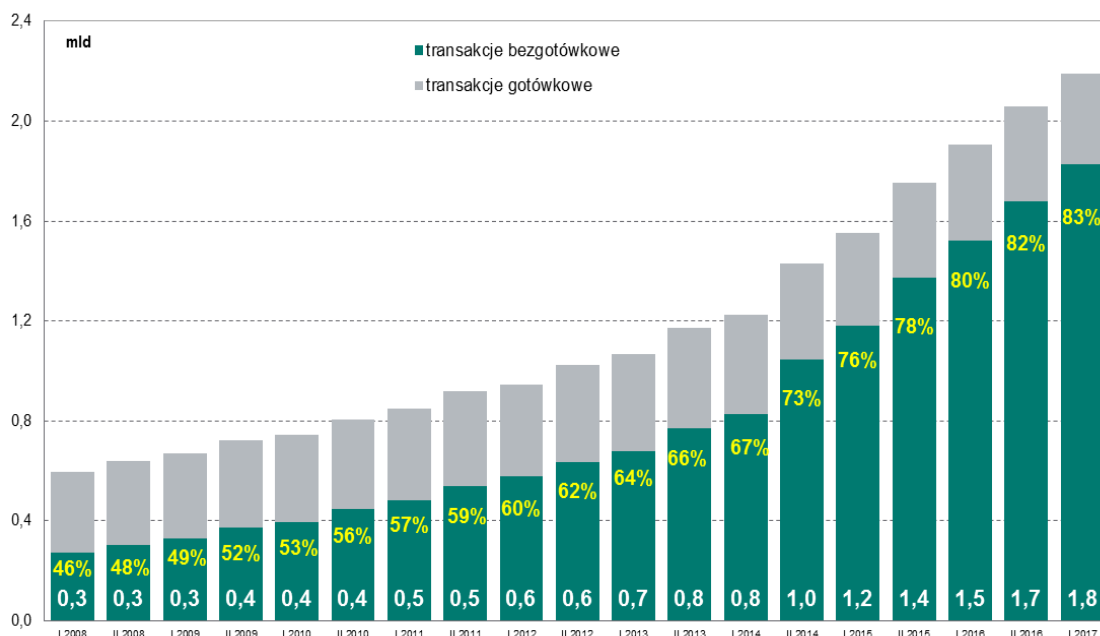


Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

- W I półroczu 2017 r. wzrosła liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł 83%. Udział ten systematycznie zwiększał się od wielu lat i obecnie osiągnął poziom rekordowy, co przedstawia wykres nr 74. Liczba transakcji bezgotówkowych na przestrzeni półrocza wyniosła 1,8 mld, czyli o 146 mln transakcji więcej niż w półroczu poprzedzającym (wzrost o 8,7%). Porównując liczbę transakcji bezgotówkowych w analizowanym okresie z I półroczem 2016 r. oraz I półroczem 2015 r., odnotowano odpowiednio wzrost o 20% oraz wzrost o 42%. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w czterech na pięć transakcji kartowych preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe, np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty.

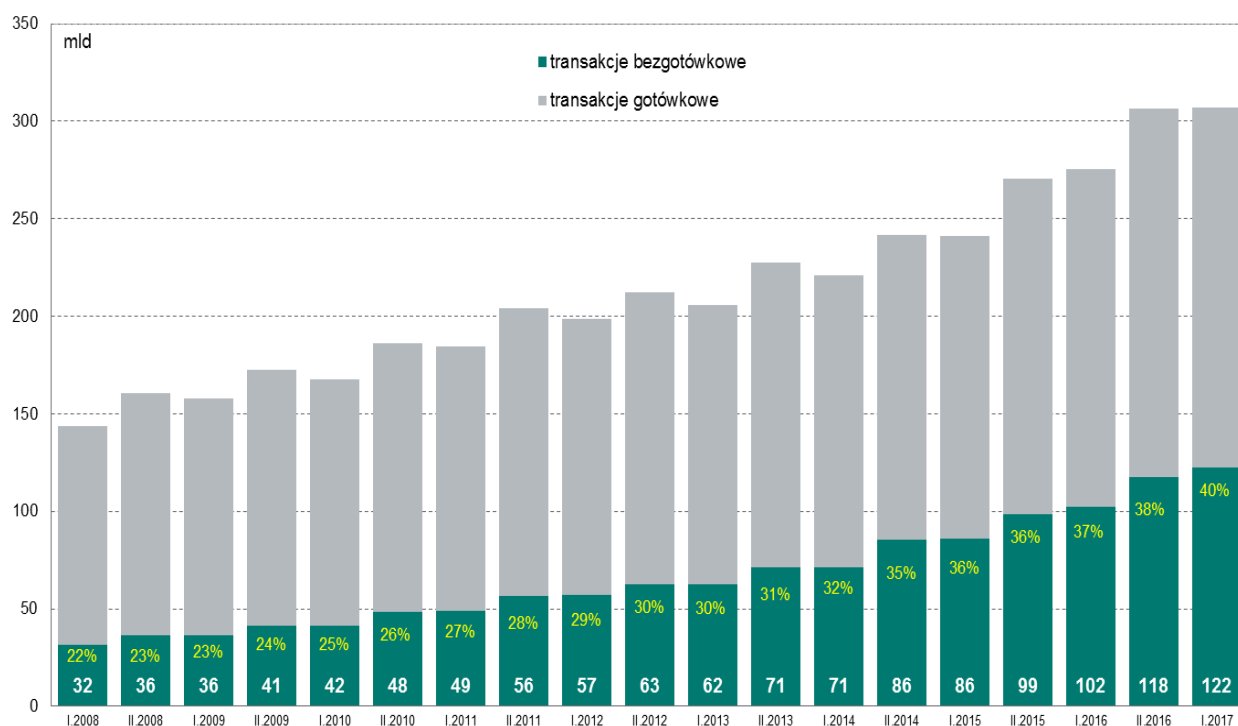


**Wykres nr 74.** Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

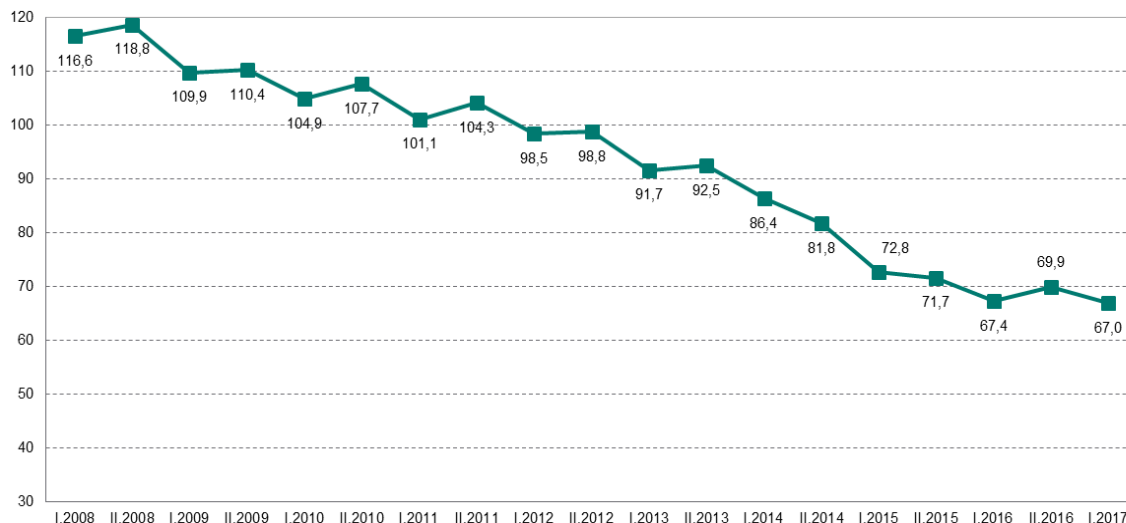
Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w I półroczu 2017 r. przy użyciu kart wyniosła 122 mld zł, czyli w porównaniu do poprzedniego półrocza wzrosła o 4,2%. Porównując łączną wartość transakcji bezgotówkowych w poszczególnych półroczach, na przestrzeni ostatniego roku odnotowano wzrost o 19%, natomiast na przestrzeni 2 lat wzrost o 42%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i obecnie osiągnął najwyższy poziom 40% (w II półroczu 2016 r. udział ten wynosił 38%), co przedstawia wykres nr 75.

**Wykres nr 75.** Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2017 r. średnia wartość pojedynczej bezgotówkowej transakcji kartowej wyniosła 67 zł. W porównaniu do okresu poprzedniego wartość średnia uległa niewielkiemu zmniejszeniu z poziomu 69,9 zł. Zarejestrowana na rynku polskim rosnąca popularność kart zbliżeniowych powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania płatności zbliżeniowych za drobne wydatki (do 50 zł), co w długiej perspektywie prowadzi do zmniejszenia wartości średniej pojedynczej transakcji bezgotówkowej. Spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2008 roku prezentuje wykres nr 76.

**Wykres nr 76.** Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

#### 5.2.4. Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, nieopisanych wcześniej w niniejszym opracowaniu, które zostaną poniżej krótko przedstawione.

##### ▪ Płatności internetowe

W kwietniu 2017 r. została udostępniona w Polsce nowa forma płatności internetowych pod nazwą Visa Checkout. Polska jest pierwszym krajem w Europie, w którym organizacja płatnicza Visa wprowadziła tę usługę. Visa Checkout jest portfelem cyfrowym, który zastąpił wycofany w 2015 r. cyfrowy portfel pod nazwą V.me. Zmiana ta była spowodowana przejęciem Visa Europe (podmiot oferujący portfel V.me) przez Visa Inc., która posiadała już swoje globalne rozwiązanie (Visa Checkout). Nowy portfel Visa Checkout pozwala płacić online zarówno przy użyciu urządzeń mobilnych, jak i stacjonarnych bez konieczności każdorazowego podawania danych karty. Użytkownicy Visa Checkout zapisują kartę płatniczą oraz adres dostawy w portfelu tylko podczas rejestracji. W celu wykonania płatności użytkownik loguje się do swojego portfela elektronicznego, a następnie wybiera kartę płatniczą, którą chce dokonać płatności. Bezpieczeństwo transakcji realizowanych poprzez Visa Checkout jest zapewniane przez wielopoziomowy system zabezpieczeń wykorzystujący m.in. usługę 3D-Secure. Ponadto, płacenie przy użyciu Visa Checkout gwarantuje użytkownikom takie same korzyści, jak ma to miejsce w przypadku tradycyjnego posługiwania się kartami (m.in. chargeback). Usługa Visa Checkout została wdrożona w 2014 r., działa obecnie w 23 krajach, akceptowana jest przez ponad 300 tys. detalistów i posiada około 20 mln utworzonych kont<sup>18</sup>. Warto dodać, że podobną usługę pod nazwą MasterPass wprowadziła w lipcu 2014 r. w Polsce organizacja płatnicza

<sup>18</sup> Usługa Visa Checkout już dostępna w Polsce, <https://www.visa.pl/o-nas/aktualnosci/usluga-visa-checkout-juz-dostepna-w-polsce-1909284?returnUrl=%2Fo-nas%2Faktualnosci%2Flisting.aspx>

MasterCard (usługa opisana została w opracowaniu: Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r.).

#### ▪ Płatności HCE

Bardzo ważnym zjawiskiem zaobserwowanym od 2015 r. jest migracja płatności do chmury, czyli płatności dokonywanych w technologii HCE (Host Card Emulation). Technologia HCE nie wymaga od klienta wymiany karty SIM, specjalnej umowy z operatorem komórkowym czy nawet dostępu do internetu. Jedynym warunkiem koniecznym jest posiadanie smartfona z funkcją NFC i odpowiedni system operacyjny. Mobilne płatności HCE wdrożyły już następujące podmioty: Bank Pekao S.A., BZ WBK S.A., Getin Bank S.A., PKO BP S.A., Bank BPS S.A., Euro Bank S.A., Millennium Bank S.A., Raiffeisen Polbank S.A., Alior Bank S.A., SGB Bank S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A., T-mobile Usługi Bankowe, Orange Finance, oraz Nest Bank<sup>19</sup>. Według danych portalu prnews.pl na koniec I półrocza 2017 r. z płatności w technologii HCE korzystało ponad 412 tys. użytkowników, a największą liczbą użytkowników pochwalić się mogły banki PKO BP S.A. (93,4 tys.), BZ WBK S.A. (89,2 tys.) oraz Bank Pekao S.A. (82,8 tys.).

#### ▪ Android Pay

W listopadzie 2016 r. w Polsce uruchomiono usługę płatności mobilnych Android Pay oferowaną przez Google. Polska jest drugim krajem w Europie (po Wielkiej Brytanii) oraz szóstym krajem na świecie, w którym został wdrożony Android Pay. Działanie aplikacji Android Pay polega na przechowywaniu danych o zarejestrowanych kartach płatniczych użytkownika i wykorzystywaniu tych danych podczas transakcji płatniczej. Aplikacja pracuje w tle, co oznacza, że w celu dokonania płatności użytkownik nie musi uruchamiać aplikacji, a wystarczy jedynie odblokować telefon i zbliżyć go do terminala umożliwiającego akceptację płatności zbliżeniowych. Warunkiem koniecznym do wykonania transakcji jest telefon wyposażony w moduł NFC oraz system operacyjny Android w wersji co najmniej 4.4 KitKat. Tak jak w przypadku kart zbliżeniowych, dokonywanie transakcji Android Pay do kwoty 50 zł nie wymaga żadnego potwierdzenia ze strony płatnika. Proces dodawania do aplikacji danych kart płatniczych jest prosty i potwierdza się go, wykorzystując komunikację w formie SMSa z banku. Szacuje się, że obecnie liczba kart płatniczych działających w ramach Android Pay wynosi około 80 tys. sztuk<sup>20</sup>.

### **Ocena bezgotówkowych instrumentów płatniczych**

Systematycznie wzrasta liczba transakcji dokonywanych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi. Wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowymi i bezgotówkowymi). W I półroczu 2017 r. kartami zrealizowano ponad 2,2 mld transakcji, co w stosunku do ubiegłego półrocza oznacza wzrost o 6,2%. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat niezmiennie wzrastał i w I półroczu 2017 r. wyniósł 83,4%. Ponadto udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w I połowie 2017 r. wyniósł 59%, co oznacza, że podobnie jak w poprzednich półroczach karty przewyższają udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych. Liczba transakcji poleceniem przelewu wzrosła o 4,6%, choć należy zauważyć, że udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych konsekwentnie maleje. W I półroczu 2017 r.

---

<sup>19</sup> Raport PRNews.pl: Liczba mobilnych kart zbliżeniowych HCE – II kw. 2017, prnews.pl, 2017 <http://prnews.pl/raporty/raport-prnews-pl-liczba-mobilnych-kart-zblizeniowych-hce-ii-kw-2017-6554799.html>

<sup>20</sup> Raport PRNews.pl: Liczba mobilnych kart zbliżeniowych HCE – II kw. 2017, prnews.pl, 2017, <http://prnews.pl/raporty/raport-prnews-pl-liczba-mobilnych-kart-zblizeniowych-hce-ii-kw-2017-6554799.html>

średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą płatniczą wyniosła 67 zł i w porównaniu do poprzedniego półrocza (70 zł) wartość ta spadła o 4,3%. W I półroczu 2017 r. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2,4%, do poziomu blisko 37,8 mln kart. Liczba kart zbliżeniowych wzrosła o 1,1 mln i stanowiła blisko 78,3% wszystkich kart płatniczych w Polsce. Rosnąca popularność kart zbliżeniowych przyczynia się do dokonywania transakcji bezgotówkowych przez posiadaczy kart na coraz niższe kwoty, co zwiększa liczbę transakcji bezgotówkowych.

### **5.3. Polityka opłat w zakresie rachunków bankowych i bezgotówkowych instrumentów płatniczych**

Narodowy Bank Polski, począwszy od 2005 r., przygotowuje cyklicznie, w odstępach półrocznych, analizę opłat i prowizji wybranych usług płatniczych, najbardziej istotnych z punktu widzenia rozliczeń pieniężnych w złotych w polskim sektorze bankowym, w zakresie płatności detalicznych osób fizycznych.

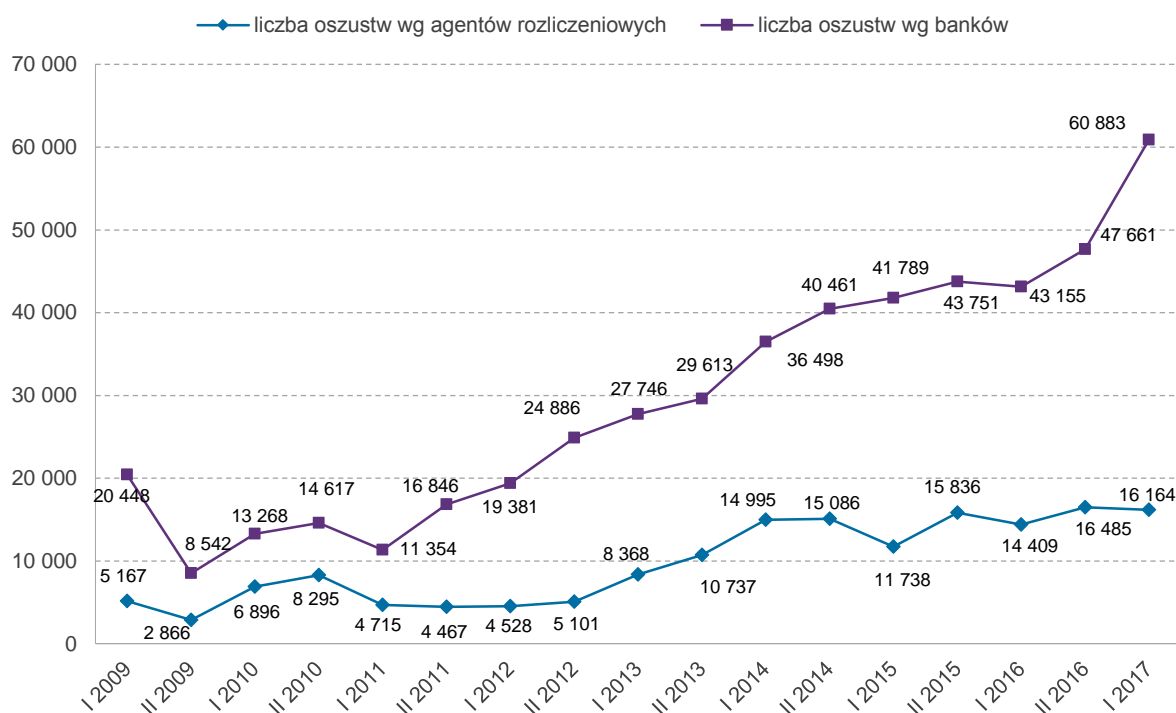
Do analizy zostały subiektywnie wybrane rachunki płatnicze, które spośród ofert danego banku są powszechne, wraz z dołączonymi do nich debetowymi kartami płatniczymi. Analiza za I półrocze 2017 r. prezentuje dane z 17 banków, które zostały pozyskane z ogólnie dostępnych źródeł (ze stron internetowych banków). Z analizy wynika, że średnia miesięczna opłata za prowadzenie standardowego rachunku bankowego dla klientów detalicznych w polskich bankach w I półroczu 2017 r. wyniosła 4,74 zł i utrzymała się na poziomie z grudnia 2016 r. (4,74 zł), natomiast średnia miesięczna opłata za użytkowanie karty debetowej wyniosła 5,07 zł i uległa zmniejszeniu o 0,41 zł (tj. o 2,6%) w stosunku do poprzedniego okresu (5,48 zł). O obniżeniu średniej miesięcznej opłaty za użytkowanie karty debetowej zdecydowała w tym okresie rezygnacja z opłat przez dwa banki detaliczne. Zmiany cenowe w I półroczu 2017 dotyczyły produktów i usług powiązanych z rachunkiem płatniczym i kartą debetową. W odniesieniu do rachunku płatniczego wzrosły opłaty za polecenia przelewu do innych banków krajowych realizowane w placówce banku z 6,98 zł do 7,57 zł (o 8,46%) i realizowane w systemie bankowości telefonicznej z 3,31 zł do 4,29 zł (o 29,6%). W odniesieniu zaś do karty płatniczej wzrosły opłaty za wypłatę gotówki we własnych bankomatach i wskazanych przez banki sieciach bankomatów z 0 zł do 0,19 zł, wzrosły opłaty za wypłatę gotówki w bankomatach innych banków w kraju i zagranicą odpowiednio z 3,61 zł do 4,09 zł (o 13,3%) i z 7,40 zł do 8,09 zł (o 9,3%). Powyższe dane wskazują, że polityka banków w I półroczu 2017 r. ukierunkowana była na zmiany cenowe usług powiązanych, w której preferowany jest internetowy kanał obsługi klienta, a bezprowizyjne korzystanie z bankomatów ogranicza się do własnej sieci bankomatów.

### **5.4. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych**

Według danych przekazywanych przez banki, w I półroczu 2017 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 60,9 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 16,2 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 77.

Wykres nr 77. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2009 – 2017

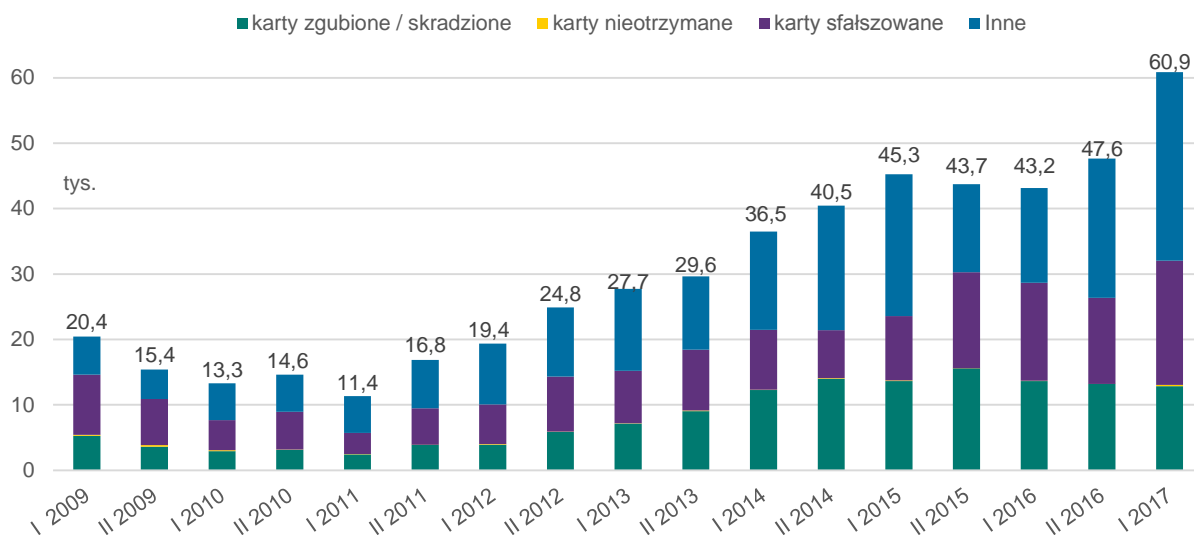


Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w I półroczu 2017 r. (60,9 tys.) wzrosła o 27,7% w porównaniu do II półrocza 2016 r. (47,7 tys.). Na wykresie nr 78 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

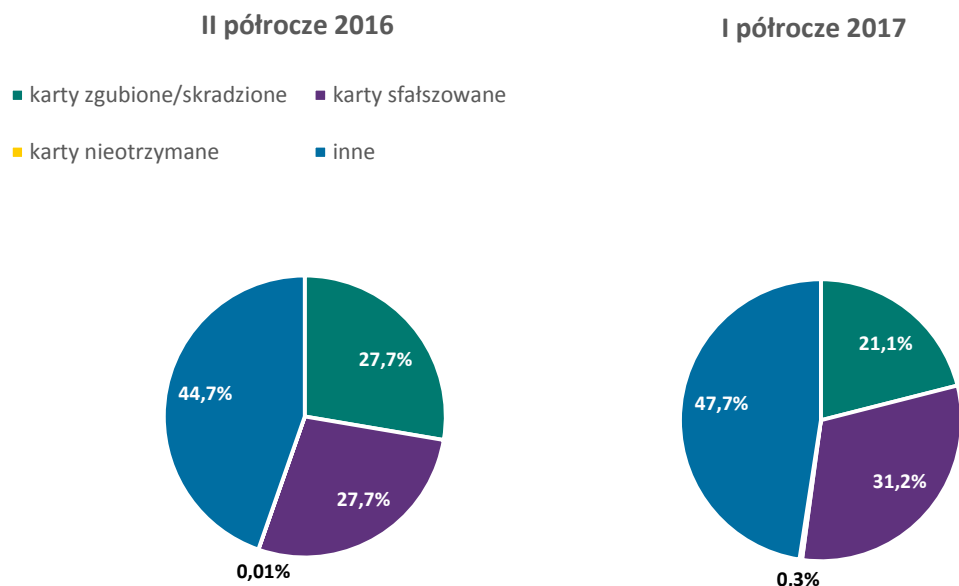
**Wykres nr 78.** Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 79 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r.

**Wykres nr 79.** Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. – dane od banków



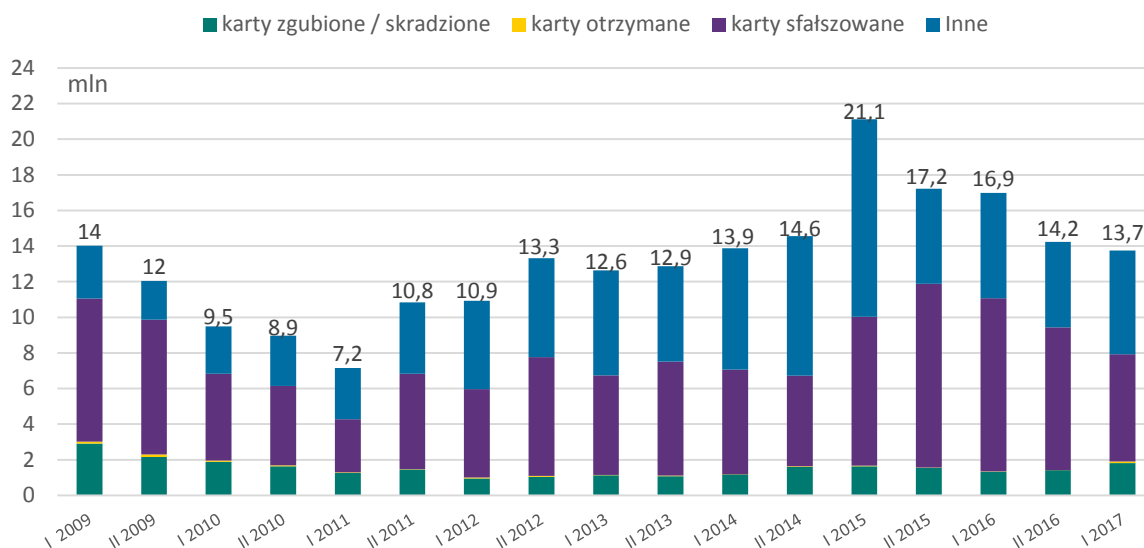
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W I półroczu 2017 r. najczęściej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 78 i 79) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o transakcjach dokonanych przez przejęcie numeru karty bez jej fizycznej postaci. Udział transakcji w kategorii Inne w ogólnej liczbie wyniósł 47,7%, czyli w stosunku do poprzedniego półrocza (w którym wynosił 44,7%) wzrósł o 3 pp. Kolejną kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami sfalszowanymi (31,2%), a następnie kartami zgubionymi/skradzionymi (21,1%). W I półroczu 2017 r., największy wzrost w liczbie operacji oszukańczych odnotowano w kategorii Inne, w ramach której dokonano 28.861 oszustw, co oznacza wzrost liczby tych operacji o 7.577, czyli o 35,6% w porównaniu do poprzedniego półrocza.

Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 80, a na wykresie nr 81 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w II półroczu 2016 r. oraz I półroczu 2017 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

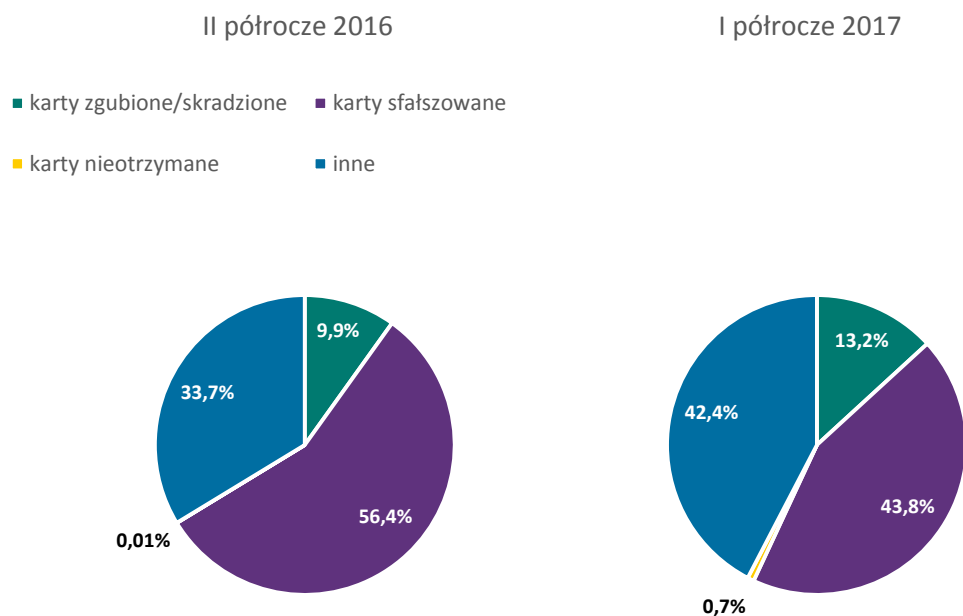


**Wykres nr 80.** Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

**Wykres nr 81.** Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. – dane od banków



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

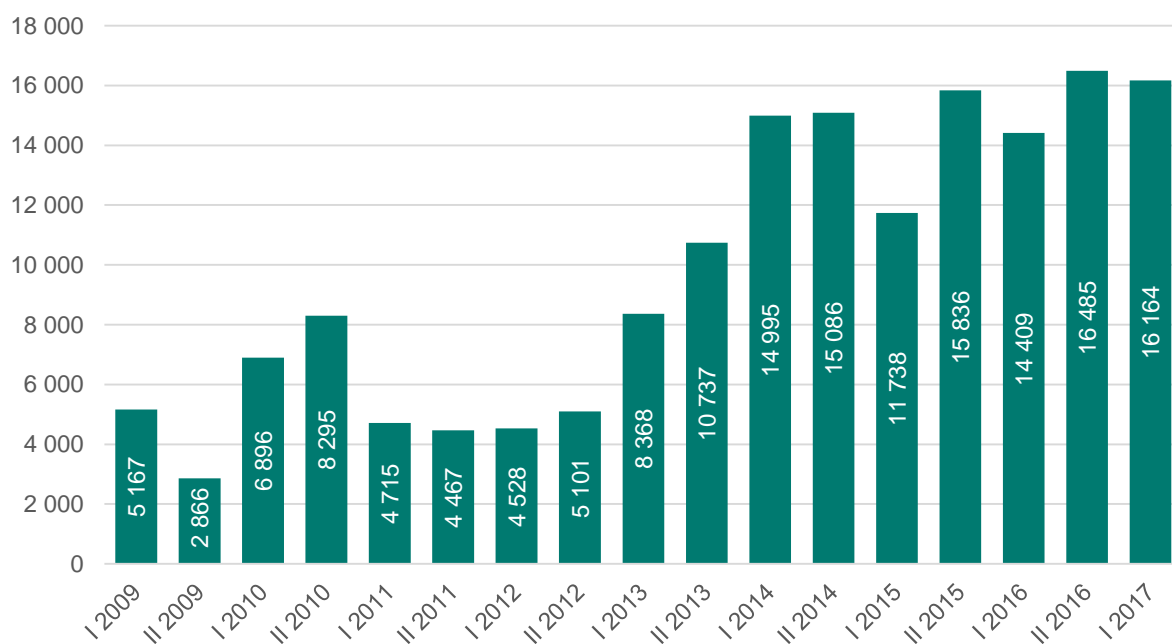
Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2017 r. wyniosła 13,7 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 3,4% (14,2 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach kartami sfałszowanymi (43,8%).

W I półroczu 2017 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonana kartą płatniczą wynosiła 225,8 zł i była niższa o 24,4% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wynosiła ona 298,7 zł).

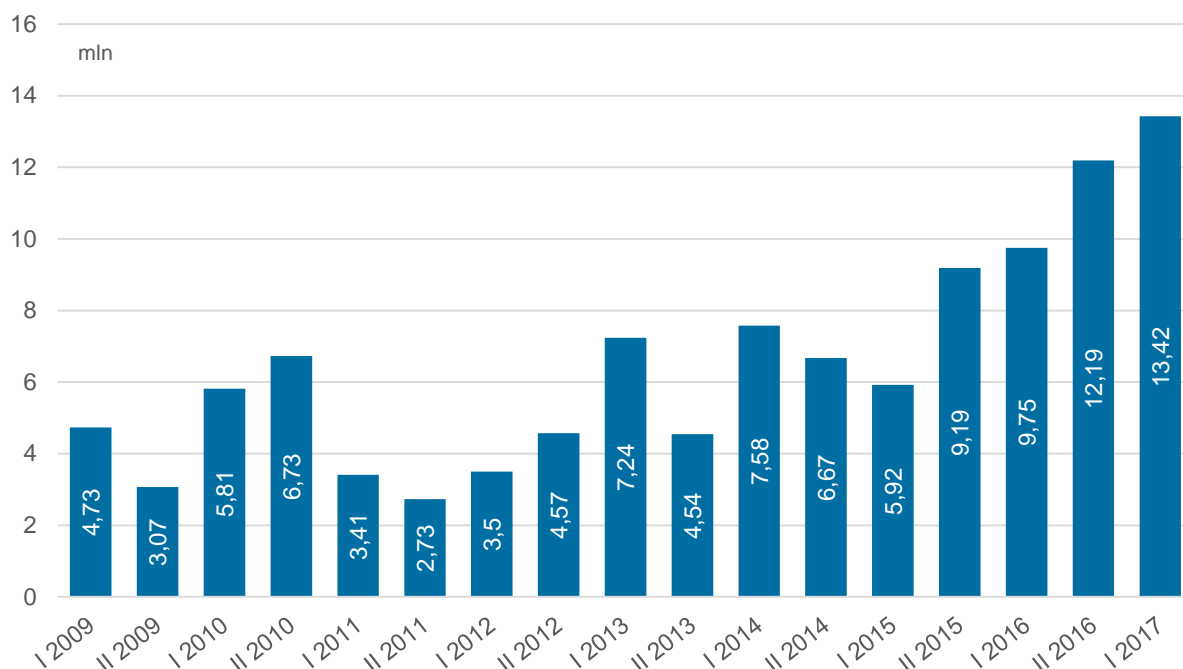
W I półroczu 2017 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,004% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanych przez raportujące do NBP banki (w poprzednim półroczu zanotowano odpowiednio 0,002% i 0,005%).

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w I półroczu 2017 r. dokonano 16,2 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 82) na kwotę 13,4 mln zł (wykres nr 83), co oznacza spadek liczby operacji oszukańczych o 1,9% i wzrost ich wartości o 10,1% w stosunku do II półrocza 2016 r. Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,001% ogólnej liczby i 0,01% wartości transakcji kartami płatniczymi, obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych.

**Wykres nr 82.** Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 – dane od agentów rozliczeniowych



Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

**Wykres nr 83.** Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2017 r. wyniosła 13,4 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 10,1% (12,2 mln zł).

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w I półroczu 2017 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 830,4 zł i była wyższa o 12,3% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wyniosła 739,5 zł).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 668 takich przypadków w porównaniu do 513 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zwiększyła się z 22.480 zł do 31.615 zł. W I półroczu 2017 r. odnotowano 1 operację oszukańczą z użyciem czeków na kwotę 8.589 zł. Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i w poprzednich analizowanych okresach.

#### **Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w I półroczu 2017 r.**

W analizowanym okresie największy udział oszustw, dokonanych kartami płatniczymi wg danych przekazanych przez banki, pod względem liczby transakcji wystąpił w transakcjach w kategorii Inne. Udział tych oszustw wyniósł 47,7%.

Obserwowany wzrost liczby (27,7%) transakcji oszukańczych dokonanych kartami, raportowanych przez banki, wynika głównie ze znacznego wzrostu transakcji dokonanych w kategorii Inne i Sfałszowane.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba transakcji oszukańczych w I półroczu 2017 r., wyniosła 16,2 tys. i była niższa niż w poprzednim półroczu o 1,9% (16,5 tys.), a wartość transakcji oszukańczych w I półroczu 2017 r. wyniosła 13,4 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 10,1% (12,2 mln zł).

Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest nadal stosunkowo niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,003% liczby i 0,004% wartości tego obrotu. Należy dodać iż wg ostatnich porównywalnych danych za 2013 r., Polska, osiągając 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby, tj. odpowiednio 8 razy mniej i 10 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 3-4 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów.<sup>21</sup>

---

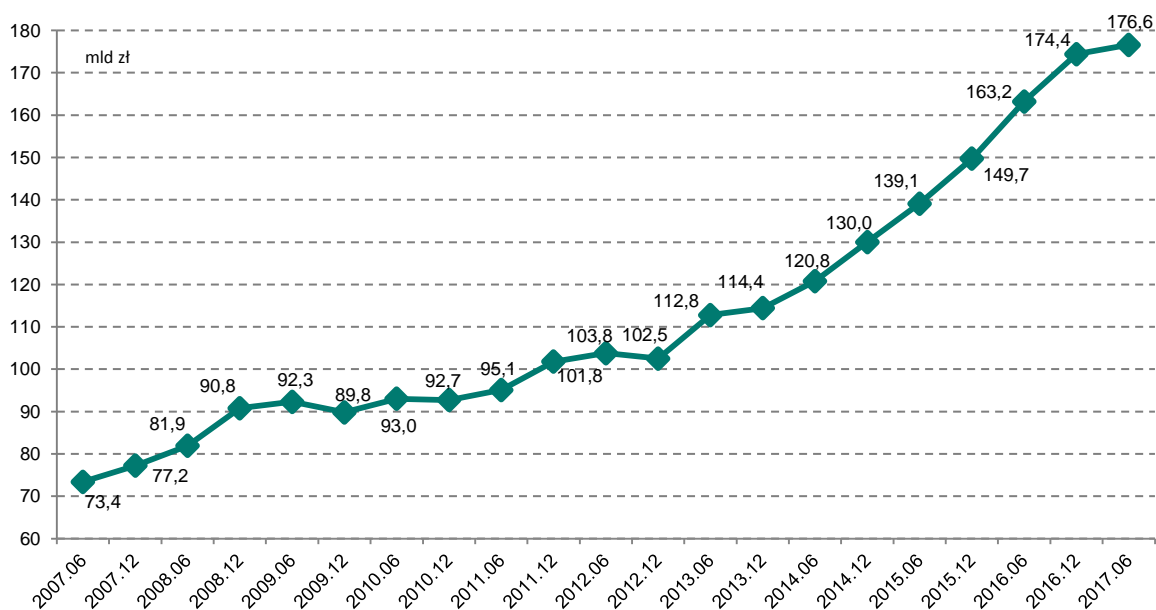
<sup>21</sup> Fourth public report on card fraud, ECB, 2015.

## 6. Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, będący sumą wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych i podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2007 r. do czerwca 2017 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 84.

**Wykres nr 84.** Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2007-2017 (w mld zł)



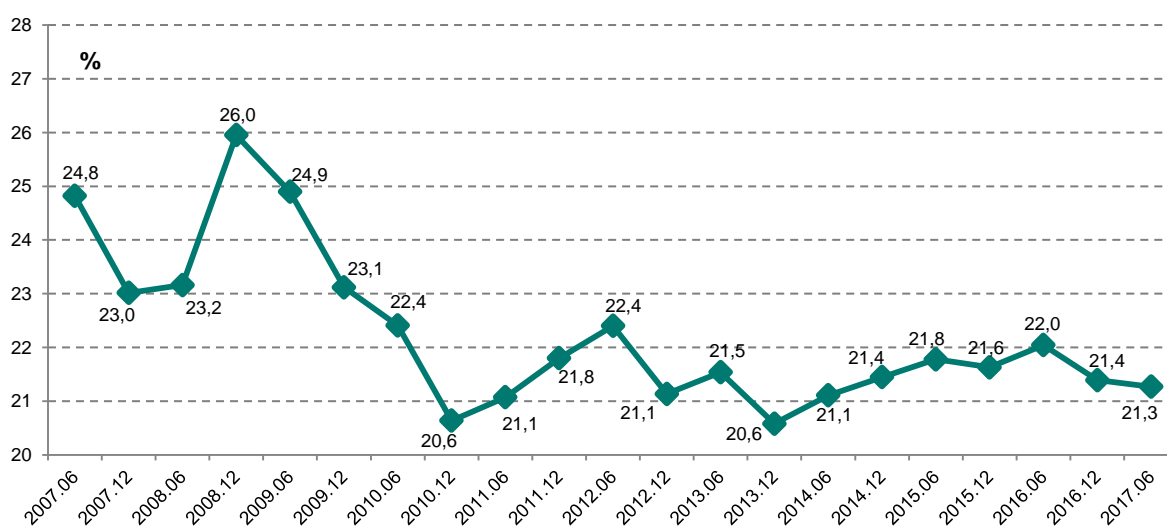
Źródło: Opracowanie własne, DSP

W I połowie 2017 r. odnotowano niewielki przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków. Wyniósł on 2,2 mld zł, tj. pieniądz gotówkowy zwiększył się o 1,3%, do poziomu 176,6 mld zł, w porównaniu do 174,4 mld zł z grudnia 2016 r. Największy przyrost gotówki w analizowanym półroczu odnotowany został w kwietniu, jak się wydaje w związku z zakupami przedsięwzięciami, oraz w czerwcu, z uwagi na rozpoczynający się okres wyjazdów wakacyjnych.

Od grudnia 2012 r. obserwowany jest systematyczny, wyraźny przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu. Przyczyn stałego wzrostu pieniądza gotówkowego należy upatrywać m.in. w niskim oprocentowaniu depozytów bankowych. Tempo zmian pieniądza gotówkowego w obiegu w tym okresie było jednak różne. W czerwcu 2017 r. wzrost gotówki w obiegu w porównaniu z czerwcem 2016 r. wyniósł 8,2% i osiągnął najniższy poziom w ciągu ostatnich 3 lat. Dla porównania, 12-miesięczne tempo wzrostu gotówki w obiegu wyniosło 17,3% w czerwcu 2016 r. i 15,1% w czerwcu 2015 r.

Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu w podaży pieniądza M1, który ilustruje wykres nr 85, niemal nie zmienił się w ostatnim półroczu, osiągając poziom 21,3% w czerwcu 2017 r. w stosunku do 21,4% w grudniu 2016 r. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, iż od ponad 6 lat (od czerwca 2010 r.) udział ten waha się w przedziale +/- 1 pkt proc. od wartości 21,5% (min. 20,6% - max. 22,4%).

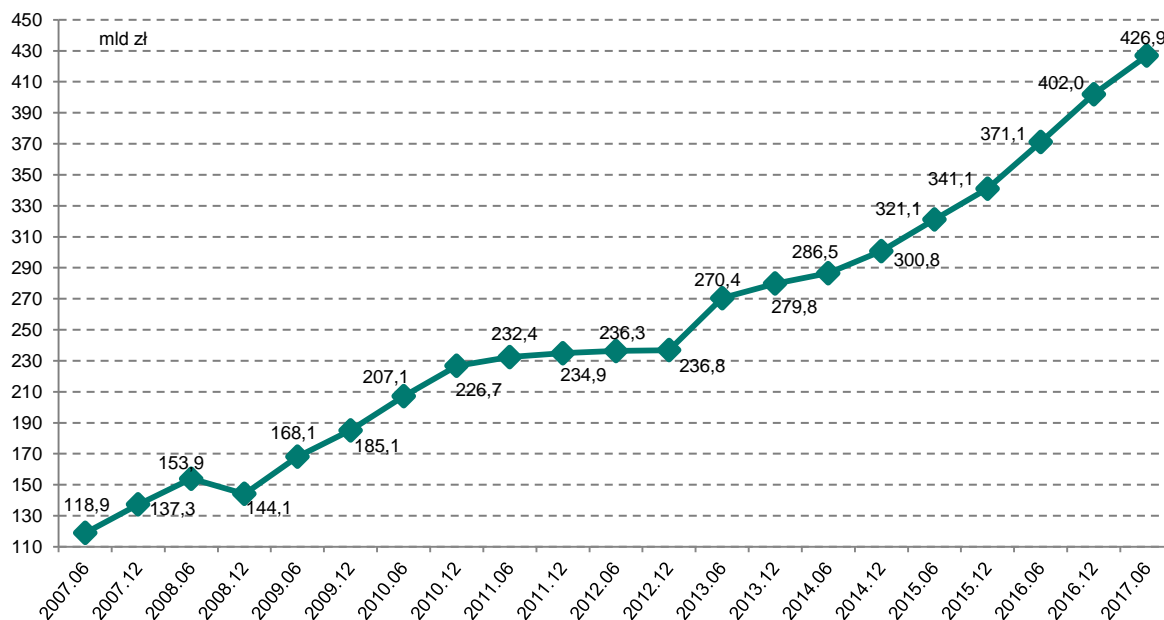
**Wykres nr 85.** Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2007-2017 (w %)



Źródło: Opracowanie własne, NBP

Na tym etapie trudno jest przesądzić, czy spadek udziału gotówki w obiegu w M1 w stosunku do takiego samego okresu w 2016 r. może oznaczać trwały wzrost skali płatności bezgotówkowych. Wielkość tego udziału jest bowiem zbliżona do poziomu z czerwca 2013 i 2014 r.

Wielkość depozytów na żądanie w agregacie podaży pieniądza M1 jest miarą pieniądza bezgotówkowego, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymywane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych płatnych na żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 86.

**Wykres nr 86.** Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2007 - 2017 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

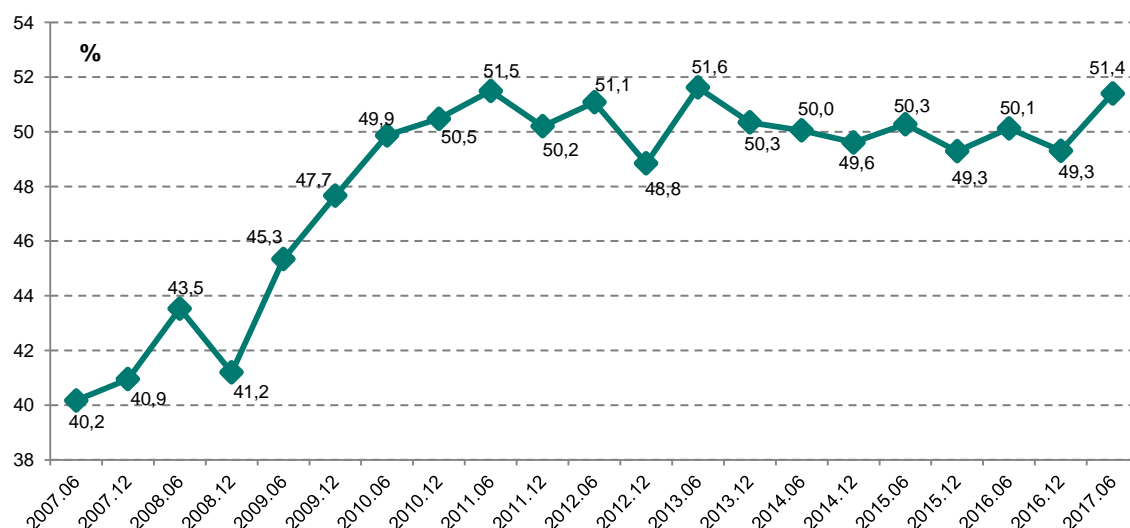
W I połowie 2017 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wzrosła o 24,9 mld zł, tj. o 6,2%, do poziomu niemal 427 mld zł na koniec czerwca 2017 r. w stosunku do 402 mld zł w grudniu 2016 r.

Od grudnia 2012 r. odnotowuje się stały przyrost depozytów na żądanie gospodarstw domowych. Należy przy tym zaznaczyć, że dynamika 12-miesięcznego wzrostu wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych nieznacznie zwiększyła się w ostatnim półroczu w porównaniu z poprzednimi latami, osiągając w czerwcu 2017 r. poziom 15,7%. Dla przykładu, w czerwcu 2016 r. 12-miesięczny wzrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych osiągnął 14,9%, a w czerwcu 2015 r. 11,3%. W przypadku I półrocza 2017 r. warto wskazać, że napływ środków na rachunki bieżące gospodarstw domowych nastąpił w sytuacji niskiego oprocentowania depozytów bankowych oraz wzrostu zainteresowania alternatywnymi wobec depozytów bankowych formami inwestowania wolnych środków na rynku kapitałowym. Istotny wpływ na skalę przyrostu depozytów na żądanie miało także zwiększenie się konsumpcji w sektorze gospodarstw domowych<sup>22</sup>.

<sup>22</sup> Więcej informacji na temat sytuacji finansowej gospodarstw domowych dostępnych jest pod adresem: [http://www.nbp.pl/publikacje/domowe/domowe\\_1\\_2017.pdf](http://www.nbp.pl/publikacje/domowe/domowe_1_2017.pdf)

Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty na żądanie osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie przedstawiał się następująco:

**Wykres nr 87.** Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2007 - 2017 (w %)



Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów na żądanie gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, począwszy od grudnia 2010 r., waha się. Od grudnia 2013 r. zmiany te są niewielkie, na poziomie nieprzekraczającym +/-1,5 pkt proc. i utrzymują się w przedziale od 49,3% do 51,4%. Po spadku zaobserwowanym w grudniu 2016 r. do poziomu 49,3%, w czerwcu 2017 r. odnotowany został wzrost udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie M1 o 2,1 pkt proc., do poziomu 51,4%.

### **Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w I półroczu 2017 r.**

Przedstawione wyżej zmiany dla I półroczu 2017 r. zarówno w zakresie pieniądza gotówkowego, jak i bezgotówkowego, można ocenić jako analogiczne do I półroczu 2016 r. Pieniądz gotówkowy w obiegu stale się zwiększa, ale utrzymał się w analizowanym okresie na niemal niezmiennym poziomie udział gotówki w M1. Na koniec czerwca 2017 r. wielkość pieniądza gotówkowego poza kasami banków wyniosła 176,6 mld zł, a jego udział w agregacie M1 wyniósł 21,3%.

Obserwowany jest praktycznie stały wzrost pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów na żądanie gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, który jedynie w niewielkim stopniu przekłada się na zwiększony udział tej formy pieniądza w agregacie M1. Wyczekiwany zjawiskiem o charakterze długookresowym jest jednoczesny przyrost wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych oraz wzrost udziału tych depozytów w M1. Wtedy takie zjawisko można byłoby ocenić jednoznacznie pozytywnie. Na koniec czerwca 2017 r. wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych wyniosła niespełna 427 mld zł, a ich udział w agregacie M1 wyniósł 51,4%.



## 7. Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

### 7.1. Zagadnienia prawne

#### 7.1.1. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997)

W II półroczu 2016 r. zakończyły się prace nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych, związanej z zapewnieniem egzekwowalności rozporządzenia 2015/751 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę oraz nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych dokonującej wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. dyrektywa PAD).

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw weszła w życie w dniu 8 lutego 2017 r., z zastrzeżeniem określonych wyjątków i przepisów przejściowych.

W zakresie dotyczącym dostosowania przepisów prawa polskiego do przepisów rozporządzenia 2015/751 ustawa powierzyła Prezesowi NBP rolę organu właściwego w rozumieniu tego rozporządzenia w odniesieniu do systemów kart płatniczych, przyznając mu kompetencje służące zapewnieniu egzekwowalności tego rozporządzenia w zakresie, w jakim dotyczy ono sprawowania nadzoru nad systemami kart płatniczych. Należy zaznaczyć, że ustawa powierzyła Prezesowi NBP nadzór nad funkcjonowaniem schematów płatniczych<sup>23</sup>, co oznacza szerszy zakres niż wynika bezpośrednio z przepisów rozporządzenia 2015/751, które odnosi się wyłącznie do systemów kart płatniczych. Rozwiązanie takie zapewni spójność i efektywność sprawowania nadzoru systemowego przez Prezesa NBP nad schematami płatniczymi w świetle rozporządzenia 2015/751.

Przepisy ustawy przewidują, że prowadzenie schematu płatniczego a także wprowadzanie zmian w zasadach jego funkcjonowania wymaga uzyskania zgody Prezesa NBP. Z tego obowiązku zostały wyłączone międzynarodowe schematy płatnicze, które podlegały ocenie innego odpowiedniego organu nadzoru w państwie UE lub innego organu UE (np. EBC) oraz trójstronne schematy płatnicze, w ramach których wyłącznie organizacja płatnicza (podmiot zarządzający schematem płatniczym) świadczy usługi wydawania instrumentów płatniczych i *acquiringu*. Ponadto ustawa przewidziała wyposażenie Prezesa NBP w odpowiednie narzędzia nadzorcze, również wobec schematów międzynarodowych i trójstronnych, których celem jest zapewnienie efektywności sprawowanego nadzoru. Należą do nich: obowiązek przekazywania informacji niezbędnych do oceny funkcjonowania schematu zgodnie z określonymi kryteriami, możliwość wydawania za-

---

<sup>23</sup> Definicja schematu płatniczego zawarta w ustawie określa go jako zbiór zasad przeprowadzania transakcji płatniczych, wydawania i akceptowania przez dostawców usług płatniczych instrumentów płatniczych i przetwarzania transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych oraz system kart płatniczych.

leceń, jak również możliwość, całkowitego lub częściowego, wstrzymania funkcjonowania schematu płatniczego albo cofnięcia zgody w przypadku stwierdzenia istotnych uchybień, określonych szczegółowo w przepisach ustawy.

Dodatkowo ustawa dokonała zmian w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami w zakresie doprecyzowania zakresu nadzoru sprawowanego przez Prezesa NBP nad systemami płatności, m.in. przyznając Prezesowi NBP uprawnienie do wydawania zaleceń w stosunku do podmiotów prowadzących system płatności w celu zapewnienia zgodnego z prawem, sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemu.

W zakresie części dotyczącej implementacji dyrektywy 2014/92/UE, tj. dyrektywy PAD, jednym z głównych celów omawianej ustawy jest zapewnienie konsumentom dostępu do podstawowego rachunku płatniczego oraz podstawowych usług płatniczych powiązanych z tym rachunkiem. Ustawa przewiduje, że podstawowy rachunek płatniczy będzie mógł otworzyć konsument nieposiadający innego rachunku płatniczego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w walucie polskiej. Podstawowy rachunek płatniczy będzie mógł być otwarty w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, a klient w ramach tego rachunku będzie mógł wykonywać wpłaty środków pieniężnych i wypłaty gotówki, polecenia przelewu, polecenia zapłaty, jak również transakcje przy użyciu karty płatniczej. Biorąc pod uwagę przepis art. 18 ust. 1 dyrektywy PAD, zgodnie z którym usługi związane z rachunkiem podstawowym muszą być oferowane nieodpłatnie lub za opłatą w rozsądnej wysokości, w ustawie wprowadzono uregulowanie, że dostawca prowadzi podstawowy rachunek płatniczy w zakresie krajowych transakcji płatniczych nieodpłatnie. Jednocześnie dostawca będzie mógł pobierać opłaty od konsumenta za wykonanie krajowych transakcji płatniczych, tj. usług polecenia przelewu, w tym stałych zleceń, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 takich krajowych transakcji płatniczych zleconych przez konsumenta. Opłaty te nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę w ciągu ostatnich 12 miesięcy w odniesieniu do ww. transakcji powiązanych z jakimkolwiek rachunkiem płatniczym oferowanym przez tego dostawcę. Ponadto dostawca oferujący dostęp do podstawowego rachunku płatniczego będzie mógł pobierać od konsumenta opłatę za wykonywanie transakcji polegających na przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego, przy użyciu bankomatów lub wpłatomatów nienależących do tego dostawcy i znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 takich krajowych transakcji płatniczych na rzecz konsumenta. Opłaty te nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę w ciągu ostatnich 12 miesięcy w odniesieniu do ww. transakcji powiązanych z jakimkolwiek rachunkiem płatniczym oferowanym przez tego dostawcę. Jednocześnie wprowadzony został również przepis gwarantujący, że dostawca nie może pobierać od konsumenta opłat innych niż opisane wyżej opłaty za wykonanie transakcji płatniczych w ramach prowadzenia podstawowego rachunku płatniczego oraz opłaty za wykonanie transgranicznych transakcji płatniczych, które nie będą mogły być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez danego dostawcę przez ostatnie 12 miesięcy w odniesieniu do transakcji tego rodzaju, świadczonych w ramach jakiegokolwiek rachunku płatniczego prowadzonego przez tego dostawcę.

W powyższej ustawie zostały również uregulowane kwestie przenoszenia rachunków płatniczych między dostawcami mającymi siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto w ustawie znajdują się również przepisy regulujące sposób i zasady numerowania rachunków płatniczych prowadzonych przez niebankowych dostawców usług płatniczych uczestniczących w systemach płatności. Przepisy ustawy wraz z aktem wykonawczym zakładają, że ww. dostawcy będą numerować rachunki płatnicze unikatowymi identyfikatorami zgodnymi ze standardem Numeru Rachunku Bankowego oraz Międzynarodowego Numeru Rachunku Bankowego (IBAN), co pozwoli im na bardziej efektywny udział w krajowym i europejskim systemie płatniczym. Umożliwi to też tym dostawcom oferowanie klientom instrumentów płatniczych SEPA. Przepisy te zakładają, że niezbędne do tego celu identyfikatory i numery rozliczeniowe dostawców będą nadawane zdalnie przez NBP przy pomocy systemu informatycznego EWIB 2.0.

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw zawiera również delegację do określenia przez Prezesa NBP sposobu przeprowadzania nie tylko rozrachunków międzybankowych, ale i rozliczeń międzybankowych (vide pkt 7.1.12) oraz do określenia przez Prezesa NBP szczegółowego zakresu oraz sposobu przekazywania informacji związanych z numeracją banków i ich jednostek organizacyjnych (nowa delegacja dotycząca sposobu przekazania informacji w zakresie numeracji).

#### **7.1.2. Rozporządzenia ministra właściwego ds. instytucji finansowych do ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997) w zakresie sprawozdawczości podmiotów infrastruktury systemu płatniczego**

Przepisy ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 1997) delegowały ministra właściwego ds. instytucji finansowych do wydania, po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP, trzech rozporządzeń dotyczących przekazywania do NBP danych przez podmioty rynkowe tworzące infrastrukturę systemu płatniczego, tj. podmioty prowadzące systemy płatności, organizacje płatnicze prowadzące schematy płatnicze, podmioty prowadzące systemy rozrachunku papierów wartościowych, podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych lub system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi a także szczegółowego zakresu dokumentów przekazywanych do Prezesa NBP w związku z postępowaniem o uzyskanie zgody Prezesa NBP na prowadzenie systemu płatności i schematu płatniczego.

W styczniu 2017 r. rozpoczęły się uzgodnienia międzyresortowe i konsultacje publiczne w odniesieniu do trzech wskazanych wyżej rozporządzeń. W efekcie prac legislacyjnych do krajowego porządku prawnego w I półroczu 2017 r. zostały dodane następujące akty wykonawcze:

- 1) rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 8 maja 2017 r. w sprawie danych i informacji przekazywanych przez podmioty prowadzące depozyt papierów wartościowych, system rejestracji instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi oraz system rozrachunku (Dz. U. z 2017 r. poz. 948), które weszło w życie w dniu 31 maja 2017 r.,
- 2) rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 10 maja 2017 r. w sprawie funkcjonowania schematu płatniczego (Dz. U. z 2017 r. poz. 995), które weszło w życie dnia 6 czerwca 2017 r.,

- 3) rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie funkcjonowania systemu płatności (Dz. U. z 2017 r. poz. 1060), które weszło w życie w dniu 15 czerwca 2017 r.

Rozporządzenia nakładają na podmioty obowiązki sprawozdawcze, które odnoszą się do danych przekazywanych cyklicznie (kwartalnie) oraz incydentalnie (na bieżąco). W odniesieniu do danych przekazywanych cyklicznie podmioty zostały zobowiązane do ich przekazywania za każdy kwartał w terminie do ostatniego dnia miesiąca następującego po tym kwartale. Po raz pierwszy podmioty prześlą takie dane za III kwartał 2017 r., co powinno nastąpić nie później niż do końca października 2017 r. Wyjątkiem są dane dotyczące wysokości opłaty interchange, które organizacje płatnicze mają obowiązek przekazać po raz pierwszy za okres od dnia 6 do 30 czerwca 2017 r. (tj. od wejścia w życie rozporządzenia w sprawie funkcjonowania schematu płatniczego do końca II kwartału 2017 r.).

Do powyższych rozporządzeń NBP opracował zestaw wytycznych skierowanych do poszczególnych podmiotów w zakresie sposobu realizacji obowiązków sprawozdawczych z podziałem na przekazywanie danych cyklicznie i incydentalnie. Ponadto opracowane zostały formularze sprawozdawcze przeznaczone do przekazywania poszczególnych kategorii danych oraz wzory raportów dotyczących zaistniałych incydentów. Zostały one zamieszczone na stronie NBP i stanowią narzędzie usprawnienia realizacji przez podmioty ich obowiązków sprawozdawczych.

### **7.1.3. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym**

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie wykazu usług reprezentatywnych powiązanych z rachunkiem płatniczym, stanowi wykonanie art. 14f ust. 1 ustawy o usługach płatniczych wprowadzonego ustawą z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, który wprowadził upoważnienie dla ministra właściwego do spraw instytucji finansowych do określenia, po zasięgnięciu opinii Komisji Nadzoru Finansowego, wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym.

Celem rozporządzenia jest określenie wykazu usług reprezentatywnych, który ma obejmować co najmniej dziesięć, jednak nie więcej niż dwadzieścia usług, powiązanych z rachunkiem płatniczym, najczęściej wykorzystywanych przez konsumentów na krajowym rynku, za korzystanie z których przynajmniej jeden dostawca prowadzący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pobiera opłatę. Sporządzony wykaz powinien uwzględniać usługi, które generują najwyższe koszty dla konsumentów zarówno jednostkowe, jak i łączne. Dostawcy prowadzący rachunki płatnicze są zobowiązani uwzględniać usługi zawarte w wykazie przy realizacji obowiązków informacyjnych w zakresie opracowywania dokumentu dotyczącego opłat.

Zgodnie z art. 14f ust. 3 ustawy o usługach płatniczych, KNF jest zobowiązany, co 4 lata, dokonać oceny aktualności wykazu i w razie potrzeby przekazać do ministra właściwego do spraw instytucji finansowych informacje o potrzebie jego aktualizacji. W przypadku dokonania zmian w wykazie KNF ma obowiązek przekazać do Komisji i do Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA) uaktualniony wykaz usług.

Projekt ww. rozporządzenia w dniu 15 grudnia 2016 r. został skierowany do opinii w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych z prośbą o przedstawianie ewentualnych uwag do tego projektu (ww. projekt został zamieszczony na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji). Kolejna wersja projektu, zmodyfikowana w oparciu o uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji, została przesłana do opinii w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych w dniu 25 stycznia 2017 r. Potrzeba ponownego skierowania projektu rozporządzenia do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych powstała w związku z przyjęciem przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego na początku maja 2017 r. oraz przedłożeniem Komisji Europejskiej ostatecznego projektu wykonawczych standardów technicznych do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. Przedmiotowy projekt rozporządzenia musi być zgodny z tzw. unijnym wykazem podstawowych usług reprezentatywnych przedstawionym w ww. standardach technicznych. Mając powyższe na uwadze, w projekcie rozporządzenia w wersji z dnia 17 maja 2017 r. wykaz usług został uzupełniony o usługę obsługi karty kredytowej i obecnie liczy dwadzieścia usług.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie wykazu usług reprezentatywnych powiązanych z rachunkiem płatniczym z dnia 14 lipca 2017 r. (Dz. z 2017 r. poz. 1437) weszło w życie w dniu 11 sierpnia 2017 r.

W ww. rozporządzeniu zostały wskazane następujące usługi reprezentatywne: kredyt w rachunku płatniczym, polecenie przelewu, polecenie przelewu SEPA, polecenie przelewu wewnętrznego, polecenie przelewu w walucie obcej, polecenie zapłaty, powiadamianie SMS, prowadzenie rachunku płatniczego, sporządzenie zestawienia transakcji płatniczych, transgraniczna transakcja płatnicza przy użyciu karty debetowej do płatności bezgotówkowych, transgraniczna transakcja płatnicza przy użyciu karty debetowej do płatności gotówkowych, wydanie karty płatniczej, obsługa karty debetowej, obsługa karty kredytowej, wydanie zaświadczenia o posiadanym rachunku płatniczym, wypłata gotówki, wpłata gotówki, usługa bankowości telefonicznej, usługa bankowości elektronicznej, zlecenie stałe.

#### **7.1.4. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców (D. U. z 2017 r. poz. 1360)**

W I półroczu 2017 r. trwały prace legislacyjne dotyczące projektu rozporządzenia w sprawie identyfikatorów i numerów rozliczeniowych nadawanych niektórym dostawcom usług płatniczych oraz unikatowych identyfikatorów nadawanych rachunkom płatniczym prowadzonym przez tych dostawców. Rozporządzenie to stanowi wykonanie delegacji zawartej w art. 4a ust. 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, która upoważnia ministra właściwego do spraw instytucji finansowych do określenia, po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP, sposobu nadawania unikatowych identyfikatorów rachunkom płatniczym prowadzonym przez dostawców usług płatniczych niebędących bankami i uczestniczącym w systemach płatności, sposobu nadawania numerów rozliczeniowych tym dostawcom, szczegółowego zakresu oraz sposobu przekazywania przez dostawców informacji do NBP w celu nadania numerów rozliczeniowych, sposobu nadawania dostawcom usług płatniczych identyfikatorów dostawcy oraz szczegółowego zakresu i sposobu przekazywania przez dostawców informacji do NBP w celu nadania identyfikatora dostawcy.

Rozporządzenie określa uprawnienia Narodowego Banku Polskiego do nadawania identyfikatorów i numerów rozliczeniowych dostawcom prowadzącym rachunki płatnicze i uczestniczącym w systemach płatności. Precyzuje składnię identyfikatorów dostawców i numerów rozliczeniowych i cechę, jaką jest ich niepowtarzalność (unikatowość). Reguluje zasady i tryb nadawania identyfikatorów, numerów rozliczeniowych oraz zasady numerowania rachunków płatniczych, a także tryb postępowania w przypadku przekształceń własnościowych. Określa zakres danych i dokumentów wymaganych w procesie nadawania identyfikatorów i numerów rozliczeniowych oraz obowiązki dostawców związane z tym procesem. Reguluje także wykorzystanie elektronicznej formy komunikacji z NBP poprzez system EWIB 2.0.

Przepisy rozporządzenia zapewniają zastosowanie jednolitego sposobu numeracji rachunków płatniczych oraz identyfikację dostawców zgodną z obowiązującymi standardami. Zgodnie z tymi przepisami ww. dostawcy będą numerować rachunki płatnicze unikatowymi identyfikatorami zgodnymi ze standardem Numeru Rachunku Bankowego (NRB) oraz Międzynarodowego Numeru Rachunku Bankowego (IBAN). Pozwoli to na bardziej efektywny udział tych dostawców w krajowym i europejskim systemie płatniczym oraz umożliwi oferowanie klientom instrumentów płatniczych SEPA.

Rozporządzenie weszło w życie w dniu 11 lipca 2017 r.

#### **7.1.5. Prace nad regulacyjnymi standardami technicznymi do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, str. 36) – tzw. PSD2**

W dniu 23 grudnia 2015 r. została przyjęta dyrektywa 2015/2366 w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD2)<sup>24</sup>.

W I półroczu 2017 r. swoje prace kontynuowała grupa robocza działająca w ramach SecuRe Pay pod auspicjami EBA i EBC, której zadaniem było opracowanie regulacyjnych standardów technicznych (RTS) dotyczących silnego uwierzytelniania i komunikacji, o których mowa w art. 98 PSD2. W pracach grupy uczestniczyli przedstawiciele NBP oraz UKNF. Ostatecznie RTS powinny zostać przyjęte przez KE. W dniu 23 lutego 2017 r. EBA zaproponowała finalny projekt RTS będący wynikiem prac grupy oraz uwag zgłoszonych przez podmioty rynkowe, do którego w maju 2017 r. odniosła się KE. W maju 2017 r. KE zaproponowała swoje zmiany do projektu. W dniu 29 czerwca 2017 r. EBA w odpowiedzi przedstawiła stanowisko, odnoszące się do projektu zmian wniesionych przez KE. Aktualnie KE analizuje opinię EBA.

W I półroczu 2017 r. działała także kolejna grupa robocza, działająca w ramach SecuRe Pay, której zadaniem było opracowanie wytycznych w sprawie zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ryzykiem dla bezpieczeństwa, o których mowa w art. 95 PSD2, w której pracach uczestniczyli przedstawiciele NBP oraz UKNF. W maju 2017 r. wstępny projekt wytycznych został przekazany do publicznych konsultacji, które zakończyły się w dniu 7 sierpnia 2017 r. Aktualnie przekazane opinie dotyczące projektu wytycznych poddawane są analizie w ramach grupy roboczej.

---

<sup>24</sup> Szczegółowa informacja o dyrektywie PSD2 i wprowadzonych nią zmianach w stosunku do dyrektywy PSD została przedstawiona w ocenach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2015 r. oraz w I i II półroczu 2016 r.



W I półroczu 2017 r. trwały uzgodnienia międzyresortowe i konsultacje publiczne w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw mającej dokonać implementacji dyrektywy PSD2 (vide pkt 7.1.6.).

#### **7.1.6. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw**

W I półroczu 2017 r. miały miejsce intensywne prace nad projektem nowelizacji ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych usług (Nr w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów: UC81), której głównym celem jest implementacja dyrektywy 2015/2366 (dalej „dyrektywa PSD2”)<sup>25</sup>.

Jak wynika z informacji Ministerstwa Finansów, projekt ma zostać skierowany do parlamentu w IV kwartale 2017 r. Natomiast termin transpozycji PSD2, co do zasady, upływa z dniem 12 stycznia 2018 r., co oznacza, że do dnia 13 stycznia 2018 r. państwa członkowskie mają obowiązek przyjęcia i opublikowania przepisów niezbędnych do wykonania dyrektywy PSD2.

Najważniejsze zmiany, wprowadzane zgodnie z dyrektywą PSD2, to:

- Wprowadzenie nowych rodzajów usług płatniczych, tj. usługi inicjowania transakcji płatniczej oraz usługi dostępu do informacji o rachunku, czyli zagregowanej informacji o jego rachunkach płatniczych (o ile dostępne są one on-line), niezależnie od liczby dostawców prowadzących te rachunki.
- Zmiana zakresu stosowania dotychczasowych przepisów, w tym np. wyłączenie możliwości stosowania opcji kosztowej OUR do tzw. transakcji „two legs” (obaj dostawcy lub jedyny dostawca znajdują się na terenie UE) również w przypadku konwersji waluty. W odniesieniu do tych transakcji przepisy ustawy stosować się będzie niezależnie od waluty.
- Modyfikacja wyłączeń spod obowiązków ustawy, w tym dodano nowe obowiązki niezależnych operatorów sieci bankomatowych (obowiązek podania informacji zarówno przed, jak i po dokonaniu transakcji), ograniczono wyłączenie transakcji płatniczych przeprowadzonych za pośrednictwem agenta do przypadków, w których agent działa jedynie w imieniu odbiorcy, a jeśli działa zarówno w imieniu odbiorcy, jak i płatnika, to agent nie może wchodzić w posiadanie środków transakcji lub ich kontrolować, zawężono również wyłączenia dotyczące tzw. ograniczonej sieci akceptacji, jak też wyłączenia dotyczące transakcji przeprowadzanych przez dostawcę sieci lub usług łączności elektronicznej.
- Projekt zawiera przepisy w zakresie modyfikacji odpowiedzialności za nieautoryzowaną transakcję płatniczą, które polegają m.in. na uściśleniu, że dostawca ma obowiązek niezwłocznego zwrotu nieautoryzowanej transakcji, jak również na wyłączeniu odpowiedzialności użytkownika, jeśli nie mógł zdawać sobie sprawy z utraty, kradzieży, lub sprzeniewierzenia instrumentu płatniczego; zmniejszono także próg odpowiedzialności użytkownika za straty spowodowane nieautoryzowanymi transakcjami płatniczymi ze 150 euro do 50 euro. Warto dodać, że w razie niezastosowania przez

---

<sup>25</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. U. L 337 z 23.12.2015, s. 35–127).

dostawcę silnego uwierzytelnienia transakcji, płatnik nie poniesie odpowiedzialności z tytułu nieautoryzowanej transakcji.

- W przypadku usługi inicjowania płatności, w których dostawca świadczący taką usługę nie prowadzi rachunku płatniczego swojego klienta, płatnik, w razie nieautoryzowanej lub nieprawidłowo wykonanej transakcji, będzie miał prawo zwrócić się z roszczeniem do dostawcy prowadzącego jego rachunek, niezależnie od tego, czy wady transakcji powstały z przyczyn leżących po jego stronie. W dalszej kolejności dostawca prowadzący rachunek może zwrócić się z roszczeniem do dostawcy inicjującego płatność.
- Wprowadza się także tzw. małą instytucję płatniczą, czyli proponuje się wykorzystanie opcji narodowej do stworzenia przepisów umożliwiających świadczenie większości usług płatniczych (za wyjątkiem ww. usług inicjowania płatności oraz usługi informacji o rachunku) małym podmiotom, wyłącznie na terytorium RP, ale za to po uzyskaniu jedynie wpisu do rejestru małych instytucji płatniczych, czyli bez konieczności uzyskiwania pozwolenia na działalność w charakterze instytucji płatniczej. Projektuje się, że dopuszczalna wielkość obrotu osiągniętego przez małą instytucję płatniczą nie będzie mogła przekroczyć kwoty 1 500 000 euro miesięcznie. Organem sprawującym nadzór nad działalnością tych podmiotów będzie Komisja Nadzoru Finansowego.

#### **7.1.7. Prezydencki projekt ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw**

Komplementarne, bo również służące implementacji dyrektywy PSD2, były podejmowane w I półroczu 2017 r. prace dotyczące prezydenckiego projektu nowelizującego ustawę o usługach płatniczych (druk sejmowy nr 1606).

Celem tego projektu jest implementacja postanowień art. 88 dyrektywy PSD2. Dostawca usług płatniczych będzie miał obowiązek przekazania płatnikowi informacji umożliwiających zgłoszenie przez płatnika roszczenia wobec osoby, której rachunek została uznana kwotą transakcji wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikalnego identyfikatora (numeru rachunku bankowego). Obowiązek ten zaktualizuje się w sytuacji, w której odbiorca nie będzie chciał dobrowolnie zwrócić kwoty transakcji. Projekt ustawy wprowadza tzw. „rachunek zwrotu”, stanowiący nieoprocentowany rachunek techniczny dostawcy, który ma służyć realizacji obowiązku podjęcia działań zmierzających do odzyskania kwoty transakcji wykonanej w wyniku użycia nieprawidłowego unikatowego identyfikatora. Ponadto rozszerza się katalog sytuacji, w których przekazanie danych dostawcy, a zatem informacji objętej tajemnicą ustawowo chronioną, nie narusza obowiązku zachowania tej tajemnicy.

Projekt zakłada, że dostawca płatnika, po otrzymaniu od płatnika zgłoszenia o transakcji wykonanej z użyciem nieprawidłowego unikatowego identyfikatora, w terminie 3 dni od zgłoszenia, zobowiązany będzie podjąć określone działania. Jeśli prowadzi również rachunek płatniczy odbiorcy, to zawiadamia odbiorcę o nieprawidłowości transakcji, jak również o możliwości dokonania bez opłat zwrotu na rachunek zwrotu prowadzony przez dostawcę. Dodatkowo, odbiorca zostanie poinformowany o miesięcznym terminie do dokonania zwrotu oraz o skutkach niedochowania tego terminu w postaci przekazania płatnikowi danych od-



biorcy niezbędnych do wniesienia odpowiedniego powództwa cywilnego. W przypadku, gdy dostawca płatnika nie jest jednocześnie dostawcą odbiorcy, zwraca się do dostawcy odbiorcy, który przekazuje odpowiednią informację swojemu klientowi.

#### **7.1.8. Delegowane akty prawne do Rozporządzenia w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR)**

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 zostało przyjęte w dniu 23 lipca 2014 r. i opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. UE L 257, s. 1). Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*).

Rozporządzenie CSDR określa jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW). Główne cele rozporządzenia CSDR to:

- 1) wprowadzenie obowiązku autoryzacji CDPW przez właściwe organy krajowe;
- 2) ustanowienie zasad prowadzenia działalności i świadczenia usług przez CDPW (w tym m.in. wymogów organizacyjnych i ostrożnościowych);
- 3) ustanowienie zasad sprawowania przez właściwe organy krajowe nadzoru nad CDPW;
- 4) ustanowienie wymogów w zakresie dyscypliny rozrachunku;
- 5) określenie zasad dostępu do usług świadczonych przez CDPW;
- 6) ustanowienie swobody emisji w ramach CDPW posiadającego zezwolenie na świadczenie usług na terenie Unii Europejskiej;
- 7) ustanowienie obowiązku rejestracji papierów wartościowych w formie zapisu księgowego;
- 8) harmonizacja cyklu rozrachunkowego oraz ustalenie maksymalnego czasu dokonywania rozrachunku na poziomie dwóch dni po dniu sesyjnym w przypadku papierów wartościowych znajdujących się w obrocie giełdowym lub odbywającym się na innych rynkach regulowanych.

Prace nad stworzeniem delegowanych aktów prawnych zawierających regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wykonawcze standardy techniczne (ITS) uszczegóławiających zasady działalności CDPW w zakresie wskazanym w rozporządzeniu CSDR, rozpoczęły się w 2013 r. Standardy te będą miały formę prawną rozporządzeń Komisji Europejskiej, zaś opracowanie projektu RTS oraz ITS jest zadaniem – odpowiednio (w zależności od standardu) – Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) lub Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Prace nad przygotowaniem projektu RTS oraz ITS były prowadzone w ramach grup roboczych działających pod auspicjami, odpowiednio, ESMA i EBA. W skład tych grup wchodziłi przedstawiciele ESMA, krajowych organów nadzoru nad rynkiem finansowym, EBA, EBC i krajowych banków centralnych.

W dniu 10 marca 2017 r. zostały opublikowane nowe akty wykonawcze Komisji Europejskiej, tj. m.in.:

- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/390 z dnia 11 listopada 2016 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 w odniesieniu do regulacyjnych stan-

dardów technicznych dotyczących pewnych wymogów ostrożnościowych dla centralnych depozytów papierów wartościowych i wyznaczonych instytucji kredytowych oferujących bankowe usługi pomocnicze (Dz. Urz. UE L 65/9 z dnia 10.3.2017),

- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/392 z dnia 11 listopada 2016 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 909/2014 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących wymogów w zakresie udzielania zezwoleń oraz wymogów nadzorczych i operacyjnych dla centralnych depozytów papierów wartościowych (Dz. Urz. UE L 65/48 z dnia 10.3.2017, dalej jako „rozporządzenie 2017/392”).

Powyższe akty prawne zawierają standardy techniczne ESMA dotyczące wymogów dla CDPW oraz standardy techniczne EBA dotyczące wymogów ostrożnościowych dla CDPW i wyznaczonych instytucji kredytowych. Akty te weszły w życie w terminie dwudziestu dni od dnia ich ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym UE, tj. w dniu 30 marca br., za wyjątkiem art. 54 rozporządzenia 2017/392, który wejdzie w życie w późniejszej dacie (razem z nieuchwalonymi jeszcze standardami technicznymi dotyczącymi tzw. dyscypliny rozrachunku, których projekt został przesłany przez ESMA do Komisji Europejskiej w dniu 1 lutego 2016 r.). Wejście w życie wspomnianych standardów technicznych oznacza, że od dnia 30 marca 2017 r. zaczął biec sześciomiesięczny termin dla obecnie funkcjonujących CDPW (z wyjątkiem CDPW prowadzonych przez banki centralne – członków ESBC) na złożenie wniosków o wydanie zezwoleń wymaganych przez rozporządzenie CSDR. Termin ten upłynie w dniu 30 września 2017 r., co oznacza, że maksymalnie do tego momentu powinny rozpocząć się postępowania autoryzacyjne dla ww. CDPW.

Wejście w życie regulacji dotyczących CDPW będzie oznaczać, iż podmioty te zostaną co do zasady poddane ujednoliconemu reżimowi regulacyjnemu w Unii Europejskiej. Co istotne, zezwolenie na działalność w charakterze CDPW, udzielone w jednym z państw członkowskich, będzie uprawniało CDPW do świadczenia usług również w innych państwach członkowskich na zasadzie jednolitego paszportu. Czynniki te powinny sprzyjać ogólnemu wzrostowi konkurencji na rynku usług związanych z rozrachunkiem papierów wartościowych w Unii Europejskiej.

#### **7.1.9. Planowane zmiany w regulacjach unijnych dotyczących kontrahentów centralnych (ang. *central counterparties, CCP*)**

W pierwszym półroczu 2017 r. na poziomie unijnym toczyły się prace związane z nowelizacją rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (tzw. rozporządzenie EMIR – *European Market Infrastructure Regulation*). Prace nad koncepcją zmian w rozporządzeniu EMIR zostały zapoczątkowane w 2015 r. w związku z przeglądem regulacyjnym, którego Komisja Europejska dokonała w oparciu o art. 85 ust. 1 tego rozporządzenia. Raport z przeglądu został opublikowany w listopadzie 2016 r. Na podstawie wniosków z tego raportu, w pierwszej połowie 2017 r. Komisja Europejska przygotowała dwa projekty zmian legislacyjnych dotyczące przepisów rozporządzenia EMIR.

W dniu 4 maja 2017 r. Komisja Europejska opublikowała projekt<sup>26</sup> rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie EMIR w zakresie m.in. przepisów regulujących obowiązki centralnego rozliczania transakcji w izbach rozliczeniowych CCP, technik ograniczania ryzyka dla kontraktów instrumentami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza obrotem zorganizowanym, które nie są rozliczane w CCP, a także przepisów odnoszących się do repozytoriów transakcji. Projektowane zmiany zmierzają do usprawnienia rozliczeń transakcji na rynku instrumentów pochodnych w Unii Europejskiej, w szczególności poprzez zapewnienie większej niż dotychczas proporcjonalności wymogów dotyczących centralnego rozliczania transakcji (w tym m.in. wprowadzenie również dla kontrahentów finansowych wartości progowych, których przekroczenie spowoduje obowiązek rozliczania kontraktów w CCP, możliwość czasowego zawieszenia obowiązku centralnego rozliczania), a także uproszczenie wymogów sprawozdawczych w zakresie instrumentów pochodnych.

Założeniem tych zmian jest dążenie do zmniejszenia obciążeń regulacyjnych dla podmiotów zawierających transakcje instrumentami pochodnymi. Ponadto, w związku z zaproponowaniem rozwiązań mających na celu stworzenie zachęt dla rozwoju pośrednich usług rozliczeniowych (np. ochrona przeciwupadłościowa aktywów klientów, której ma towarzyszyć obniżenie wymogów kapitałowych z tytułu oferowania takich usług), zmiany powinny korzystnie wpłynąć na dostęp mniejszych podmiotów (w tym małych instytucji finansowych) do centralnego rozliczania transakcji, co w efekcie powinno wpływać na wzrost wolumenu transakcji rozliczanych w CCP.

W dniu 13 czerwca 2017 r. Komisja Europejska opublikowała projekt<sup>27</sup> rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady przewidującego zmiany w rozporządzeniu (UE) nr 1095/2010 (tj. rozporządzeniu ustanawiającym ESMA) oraz w rozporządzeniu EMIR. Projekt zakłada istotną zmianę modelu kompetencji instytucjonalnych w zakresie nadzoru nad izbami CCP, w tym m.in. istotne rozszerzenie uprawnień ESMA, stworzenie nowego gremium (*CCP Executive Session*) działającego pod auspicjami Rady Organów Nadzoru ESMA (*Board of Supervisors*), którego członkowie byłiby również z urzędu członkami kolegiów nadzorczych powoływanych dla CCP, wzmocnienie uprawnień banku centralnego emitującego walutę o istotnym znaczeniu dla rozliczeń dokonywanych w danym CCP.

Wprowadzenie zmian w tym kształcie oznaczałoby w praktyce znaczące zawężenie uprawnień decyzyjnych krajowych organów nadzoru finansowego w procesie wydawania rozstrzygnięć nadzorczych w stosunku do CCP, z równoczesnym przyznaniem decydującego wpływu na ostateczny kształt tych rozstrzygnięć gremiom o charakterze unijnym (tj. ESMA i *CCP Executive Session*). Jednocześnie wydaje się, że konsekwencją przyjęcia zaproponowanych przepisów może być wyższy niż dotychczas stopień skomplikowania regulacji nadzorczych w zakresie CCP.

---

<sup>26</sup> Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do obowiązku rozliczania, zawieszania obowiązku rozliczania, wymogów dotyczących zgłaszania, technik ograniczania ryzyka związanego z kontraktami pochodnymi będącymi przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, które nie są rozliczane przez kontrahenta centralnego, rejestracji repozytoriów transakcji i nadzoru nad nimi, a także wymogów dotyczących repozytoriów transakcji, COM(2017) 208 final, 2017/0090 (COD).

<sup>27</sup> Wniosek – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1095/2010 w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych) oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 w odniesieniu do procedur i organów związanych z udzielaniem zezwolenia CCP oraz wymogów dotyczących uznawania CCP z państw trzecich, COM(2017) 331 final, 2017/0136 (COD).

Prace nad oboma ww. projektami rozporządzeń zmieniających rozporządzenie EMIR będą kontynuowane w drugim półroczu 2017 r.

Niezależnie od powyższego pakietu zmian w rozporządzeniu EMIR, w pierwszej połowie 2017 r. Komisja Europejska kontynuowała prace nad przyjęciem ram prawnych dla działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji izb CCP. Punktem wyjścia do prowadzenia dalszych konsultacji międzyinstytucjonalnych był projekt rozporządzenia opublikowany w dniu 28 listopada 2016 r. Efektem było przyjęcie w dniu 28 kwietnia 2017 r. kompromisowego tekstu projektu rozporządzenia w ramach Prezydencji maltańskiej, na bazie którego toczą się dalsze prace legislacyjne. Celem regulacji jest określenie m.in. narzędzi stosowanych w procesie naprawy, restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji CCP, zasad sporządzania planów naprawczych (przez CCP), planów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (przez organy właściwe w tym zakresie), jak również określenie zakresu zadań i uprawnień poszczególnych instytucji zaangażowanych w ten proces. Z uwagi na systemowe znaczenie izb CCP oraz konieczność zapewnienia ciągłości i sprawności procesu centralnego rozliczania transakcji w CCP, szybkie przyjęcie ww. ram prawnych jest istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa systemu płatniczego oraz wspierania stabilności finansowej.

#### **7.1.10. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)**

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 13 kwietnia 2016 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o swobodzie działalności gospodarczej<sup>28</sup>. Ustawa wprowadza m.in. istotną zmianę z punktu widzenia obrotu bezgotówkowego. Zmiana dotyczy art. 22 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej<sup>29</sup>, który określa progi kwotowe dla transakcji gotówkowych dla przedsiębiorców. Zmiana polega na obniżeniu wysokości istniejącego progu z 15.000 euro do 15.000 złotych. Ustawodawca dokonał równocześnie zmian w ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, w których przewidział, że płatności dokonane z pominięciem wskazanego w art. 22 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej wymogu skutkować będą obowiązkiem zmniejszenia kosztów uzyskania przychodów, a w przypadku braku możliwości zmniejszenia kosztów uzyskania przychodów – obowiązkiem zwiększenia przychodów. Tak więc z dniem 1 stycznia 2017 r. dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą powinno następować za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy, gdy stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz wartość transakcji przekracza równowartość 15.000 zł.

Dotychczasowy próg kwotowy realizowania transakcji przez podmioty gospodarcze w drodze bezgotówkowej został ustalony ponad dziesięć lat temu ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej<sup>30</sup>. Na przestrzeni ostatnich lat podejmowane były dyskusje nad zasadnością obniżenia wysokości progu

---

<sup>28</sup> Dz. U. z 2016 r. poz. 780,

<sup>29</sup> Dz. U. z 2016 r. poz. 1829 z późn. zm. Art. 22. 1. Dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą następuje za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy, w każdym przypadku gdy:

1) stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz

2) jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza równowartość 15 000 zł, przy czym transakcje w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji.

<sup>30</sup> Dz. U. z 2004 r., Nr 173, poz. 1807 r. - podstawa prawna wówczas obowiązującej wersji tej ustawy.

15. 000 euro, m.in. w toku prac nad projektem Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2011 – 2013 oraz nad projektem Programu redukcji opłat kartowych w Polsce. Temat ten był także przedmiotem prac Rady ds. Systemu Płatniczego oraz Koalicji na Rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności.

Jak wynika z uzasadnienia do projektu ww. ustawy, oczekuje się, że zmiana ww. progu wraz z określeniem skutków w podatkach dochodowych dla działania niezgodnego z przepisami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej powinny znacząco zwiększyć rejestrowanie transakcji pomiędzy podmiotami gospodarczymi na rachunkach płatniczych, co powinno pozytywnie wpłynąć nie tylko na ograniczanie szarej strefy w gospodarce, ale również na pełne realizowanie obowiązków podatkowych przedsiębiorców.

#### **7.1.11. Zarządzenie nr 7/2017 Prezesa NBP z dnia 20 lutego 2017 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych (Dz. Urz. NBP z 2017 r. poz. 3)**

Zarządzenie nr 7/2017 Prezesa NBP zastąpiło dotychczas obowiązujące zarządzenie nr 15/2010 Prezesa NBP z dnia 15 lipca 2010 r. Reguluje ono kwestie nadawania numerów bankom, numerów ewidencyjnych ich jednostkom organizacyjnym, numerów rozliczeniowych służących do identyfikacji jednostek w rozliczeniach międzybankowych oraz zasady numerowania rachunków bankowych. Nowe przepisy wchodzi w życie etapami. Większość przepisów zarządzenia zaczęła obowiązywać od dnia 22 maja 2017 r. Są to regulacje odnoszące się do określenia:

- zasad i trybu nadawania numerów banków, numerów ewidencyjnych i numerów rozliczeniowych,
- trybu postępowania w przypadku przekształceń własnościowych,
- zasad numerowania rachunków bankowych,
- czynności i obowiązków banków związanych z procesem numeracji,
- zakresu danych i dokumentów wymaganych przepisami zarządzenia.

Pozostałe przepisy, tj. dotyczące prowadzenia wykazu numerów banków i ich jednostek organizacyjnych, w tym aktualizowania i publikowania danych uzyskanych przez DSP, weszły w życie w dniu 1 września 2017 r.

Przepisy zarządzenia regulują także wykorzystanie elektronicznej formy komunikacji z NBP w sprawach związanych z numeracją. Od dnia 22 maja 2017 r. dostępny jest system EWIB 2.0, który umożliwia taką formę komunikacji i ułatwia wypełnianie wymogów zarządzenia poprzez realizację procesów związanych z numeracją bezpośrednio w tym systemie.

#### **7.1.12. Zmiana podstawy prawnej do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych**

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, zmiana uległa znajdująca się w art. 68 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe podstawa prawna do wydania zarządzenia Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, tj. upoważnienie dla Prezesa NBP do wydania zarządzenia

będzie obejmowało również sposób przeprowadzania rozliczeń międzybankowych<sup>31</sup>. Jednocześnie w ww. projekcie został wprowadzony maksymalny termin, w którym nowe zarządzenie Prezesa NBP w sprawie sposobu przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych powinno wejść w życie, tj. powyższy termin nie może przekroczyć 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw<sup>32</sup>.

Projekt przedmiotowego zarządzenia został przygotowany w NBP i uzgodniony wewnętrznie w ramach NBP oraz został przekazany do konsultacji z podmiotami zewnętrznymi. Wymagał on również przeprowadzenia konsultacji z Europejskim Bankiem Centralnym w trybie decyzji Rady 98/415/WE z dnia 10 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji Europejskiego Banku Centralnego udzielanych władzom krajowym w sprawie projektów przepisów prawnych (Dz. U. L 189 z 3.7.1998, str. 42). W dniu 22 czerwca 2017 r. Zarząd NBP wyraził zgodę na przekazanie projektu zarządzenia do konsultacji z EBC. Projekt zarządzenia został przekazany do EBC w dniu 19 lipca 2017 r. EBC przedstawił swoją opinię w dniu 20 września 2017 r.

Zarządzenie nr 30/2017 Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie sposobu przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych (Dz. Urz. NBP poz. 21) zostało podpisane w dniu 26 października 2017 r. Wejdzie ono w życie w dniu 1 lutego 2018 r.

Ww. zarządzenie, w przeciwieństwie do zarządzeń dotyczących sposobu przeprowadzania rozrachunków międzybankowych, wydawanych kolejno od 2000 r., uwzględnia element „rozliczenia międzybankowego”. Potrzeba uwzględnienia w zarządzeniu tej kwestii związana jest przede wszystkim z możliwym ryzykiem pojawienia się na rynku nowych, nienadzorowanych mechanizmów rozliczeń międzybankowych, które nie mają charakteru systemów płatności podlegających nadzorowi Prezesa NBP, a które tworzą pewne ryzyka dla bezpieczeństwa i sprawności rozliczeń międzybankowych w Polsce.

#### **7.1.13. Ustawa z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1027)**

Głównym celem nowelizacji z dnia 11 maja 2017 r. było uproszczenie płatności przekazywanych przez płatników na rzecz ZUS poprzez wprowadzenie jednolitego standardu identyfikacji płatnika składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a także Fundusz Emerytur Pomostowych. Nowelizacja przewiduje wprowadzenie indywidualnych rachunków składkowych dla płatników składek, na które dokonywana będzie jedna wpłata z tytułu wszystkich należności, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zamiast dotychczasowych czterech odrębnych wpłat składek z tytułu poszczególnych należności.

---

<sup>31</sup> Art. 3. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 128, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 68:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) sposób przeprowadzania rozliczeń międzybankowych i rozrachunków międzybankowych, mając na względzie zapewnienie sprawnego i bezpiecznego dokonywania rozliczeń pieniężnych oraz funkcjonowania systemów płatności”.

<sup>32</sup> Art. 9. Dotychczasowe przepisy wydane na podstawie art. 68 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 3 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wydanych na podstawie art. 68 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 3 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.



Nowelizacja ma znaczenie dla NBP, który prowadzi obsługę ZUS w tym zakresie. Umożliwiono m.in. Zakładowi uzyskanie numeru rozliczeniowego w standardzie Numeru Rachunku Bankowego (NRB). Rozwiązanie takie ma na celu pozwienie w przyszłości zapewnienia niezmienności indywidualnego numeru rachunku składkowego (przydzielanego płatnikom), również na wypadek zmiany banku obsługującego rachunek Zakładu i wygenerowanych do niego indywidualnych rachunków składkowych. W tym zakresie zmianie ulegnie także przepis dotyczący możliwości przekazywania transakcji na rzecz ZUS poprzez system elektronicznych rozrachunków międzyoddziałowych Narodowego Banku Polskiego. Przepis przeredagowana w ten sposób, że będzie zawierał bardziej ogólną normę, wskazując iż zlecenie na rzecz Zakładu może zostać przekazane za pośrednictwem systemu elektronicznych rozrachunków wewnątrzbankowych banku obsługującego rachunek bankowy ZUS, w ramach którego są prowadzone rachunki składkowe. Zmiany te wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2018 r.

## 7.2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

### 7.2.1. Realizacja rządowego programu „Od papierowej do cyfrowej Polski”

W I połowie 2017 r. kontynuowane były prace zmierzające do realizacji projektów, które zostały zaplanowane w rządowym programie „Od papierowej do cyfrowej Polski”<sup>33</sup>. Warto odnotować, że w maju 2017 r. podjęta została decyzja o połączeniu dwóch strumieni programu, które dotyczą obrotu bezgotówkowego, tj. strumienia „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego” oraz strumienia „Schemat krajowy”.

Na liście zadań zaplanowanych do realizacji w 2017 i 2018 r. w strumieniu „Zwiększenie Obrotu Bezgotówkowego i Schemat Krajowy” znalazły się:

- kampania edukacyjna (w tym edukacja finansowa),
- wdrożenie płatności bezgotówkowych mandatów,
- wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji,
- wdrożenie płatności bezgotówkowych w biznesie,
- wprowadzenie bezgotówkowej formy wypłaty wynagrodzenia jako formy preferowanej,
- urealnienie kosztów gotówki (dla sektora publicznego, biznesu i konsumentów),
- inne instrumenty promujące obrót bezgotówkowy.

#### 7.2.1.1. Wdrożenie płatności bezgotówkowych mandatów

W maju 2017 r. wpłynął do Sejmu projekt Ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, który przewiduje możliwość uiszczenia grzywny nałożonej mandatem karnym w formie bezgotówkowej, za pomocą karty płatniczej lub innego instrumentu płatniczego, o ile funkcjonariusz ją nakładający dysponuje odpowiednim urządzeniem do autoryzacji rozliczeń. Zgodnie z projektem ustawy, koszty związane z autoryzacją transakcji i przekazem środków na właściwy rachunek bankowy miałby ponosić ukarany. Projekt ustawy został przyjęty przez Sejm w dniu 7 lipca 2017 r. Ustawa została opublikowana w dniu 2 sierpnia 2017 r., a w dniu 2 września 2017 r. weszła w życie.

---

<sup>33</sup> Informacje dotyczące zadań zaplanowanych w programie oraz postępów w ich realizacji dostępne są na stronie Ministerstwa Cyfryzacji pod adresem: <https://mc.gov.pl/projekty/od-papierowej-do-cyfrowej-polski/dokumenty>. Za realizację zadań formalnie odpowiada zespół zadaniowy Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji.

### 7.2.1.2. Wdrożenie płatności bezgotówkowych w administracji

W marcu 2017 r. został zakończony projekt pilotażowy wprowadzenia bezgotówkowych płatności kartowych w sektorze publicznym. Począwszy od dnia 1 kwietnia 2017 r., Ministerstwo Rozwoju (MR) we współpracy z Krajową Izbą Rozliczeniową S.A. rozpoczęło realizację Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej<sup>34</sup>. Program ten obejmuje:

- urzędy wojewódzkie,
- urzędy marszałkowskie,
- urzędy miast i gmin,
- starostwa powiatowe,
- Policję.

W ramach Programu został opracowany model akceptacji w jednostkach administracji publicznej płatności bezgotówkowych z wykorzystaniem terminali POS (dla płatności kartami płatniczymi, w technologii tradycyjnej zbliżeniowej oraz smartfonami), jak również płatności mobilnych (z użyciem smartfona) realizowanych przez WebPOS Paybynet. Zakłada się, że dokonywanie płatności w obu ww. formach będzie bezpłatne zarówno dla urzędu, jak i dla klientów urzędu (płatników).

Liczba bezpłatnych terminali, które zostaną zainstalowane w urzędach w ramach Programu wynosi:

- urzędy wojewódzkie – 2 terminale POS na urząd;
- urzędy marszałkowskie – 1 terminal POS na urząd;
- urzędy miast, urzędy gmin oraz urzędy miast i gmin poniżej 10.000 mieszkańców – 1 terminal POS na urząd;
- urzędy miast, urzędy gmin oraz urzędy miast i gmin od 10.000 mieszkańców – 2 terminale POS na urząd;
- starostwa powiatowe – 1 terminal POS na starostwo.

W przypadku rozwiązania WebPOS Paybynet, uruchamianego w przeglądarce internetowej na komputerze w urzędzie, liczba komputerów, na których może on zostać uruchomiony, nie jest w żaden sposób ograniczona.

Do końca czerwca 2017 r., a więc w ciągu pierwszych 3 miesięcy od uruchomienia Programu, deklarację przystąpienia do niego zgłosiło ok. 600 urzędów, podpisano umowy z 275 placówkami, a terminale uruchomiono już w 176 z nich. W ponad 120 placówkach funkcjonują także WebPOS-y pozwalające przyjmować płatność na komputerach<sup>35</sup>.

---

<sup>34</sup> Na podstawie materiałów na temat Programu upowszechniania płatności bezgotówkowych w jednostkach administracji publicznej, dostępnych na stronie Ministerstwa Rozwoju pod adresem: [https://www.mr.gov.pl/media/36381/Informacja\\_o\\_Programie\\_20170413.pdf](https://www.mr.gov.pl/media/36381/Informacja_o_Programie_20170413.pdf).

<sup>35</sup> *Niezły start programu terminalizacji administracji. Zgłosiło się już ponad 500 urzędów*, cashless.pl, 2017, <https://www.cashless.pl/wiadomosci/karty/2735-niezly-start-programu-terminalizacji-administracji-zglosilo-sie-juz-ponad-500-urzedow>



### 7.2.1.3. Program Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego

W lutym 2017 r. został podpisany list intencyjny, a w dniu 12 czerwca 2017 r. zostało podpisane porozumienie w sprawie współpracy i uruchomienia Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego, a także powołania Fundacji Polska Bezgotówkowa, pomiędzy Ministrem Rozwoju i Finansów, Związkiem Banków Polskich oraz organizacjami Visa i MasterCard.

Celem Programu jest upowszechnienie płatności bezgotówkowych dla obywateli (zrównanie ich dostępności z płatnościami gotówkowymi) poprzez wsparcie rozwoju sieci akceptacji w Polsce. Program, zakładający zwiększenie w ciągu 3 lat liczby terminali płatniczych POS o 600 tys. sztuk, będzie finansowany z dedykowanego funduszu utworzonego przez banki, agentów rozliczeniowych oraz organizacje płatnicze. Zakłada się, że całkowita wielkość środków zgromadzonych w ramach funduszu wyniesie 600 mln zł, z czego organizacje płatnicze wpłacą 49% (łącznie 297 mln zł, zebrane tytułem przekazania 1,5 gr od każdej krajowej transakcji kartą debetową), banki wniosą udział na poziomie 33% (200 mln zł, tj. 1 gr od każdej krajowej transakcji kartą debetową), a agenci rozliczeniowi wpłacą ok. 18% całej puli środków (110 mln zł, tj. 1 bps od każdej krajowej transakcji kartą debetową).

Zgodnie z założeniami, w ramach Programu dokonywana będzie refundacja kosztów instalacji i obsługi terminala płatniczego oraz kosztów prowizji transakcyjnych uczestników programu. Refundacją będą mogli zostać objęci przedsiębiorcy nieakceptujący płatności bezgotówkowych w okresie 12 miesięcy przed przystąpieniem do Programu. Okres refundacji kosztów ponoszonych przez przedsiębiorców w związku z instalacją terminala płatniczego będzie wynosił 1 rok. Po upływie 12 miesięcy od przystąpienia do Programu obowiązywać zaczęły warunki umowne o charakterze rynkowym (dotyczące m.in. kosztu dzierżawy terminala, kosztu jego obsługi, wysokości opłaty MSC itp.). Za realizację Programu będzie odpowiadała Fundacja Polska Bezgotówkowa. W Radzie Fundacji znajdują się przedstawiciele: Ministerstwa Rozwoju, Visa, MasterCard, Rady Wydawców Kart Bankowych, Komitetu Agentów Rozliczeniowych oraz Związku Banków Polskich. W IV kwartale 2017 r. planuje się przeprowadzenie programu pilotażowego. Z kolei operacyjne uruchomienie Programu Wsparcia Obrotu Bezgotówkowego powinno nastąpić w I kwartale 2018 r.

## 7.3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA

### 7.3.1. Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

W I półroczu 2017 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu dostosowywania się polskich dostawców usług płatniczych do uregulowań europejskich dotyczących wymogów technicznych i handlowych w odniesieniu do poleceń przelewu w euro<sup>36</sup> oraz funkcjonowaniu instrumentów SEPA w krajach UE. Od dnia 1 listopada 2016 r. wszystkie polecenia przelewu w euro realizowane przez polskich dostawców są zgodnie ze standardami SEPA.

---

<sup>36</sup> Wynikających z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009.

Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec czerwca 2017 r. było 28 banków na 64 działające (bez banków spółdzielczych).

Na koniec czerwca 2017 r. NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 20 banków, tj. dla takiej samej liczby banków jak na koniec II półrocza 2016 r., które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR S.A. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR S.A. z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec grudnia 2016 r. KIR S.A. wymieniał w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

#### **7.3.2. Działania związane z wprowadzeniem paneuropejskiego polecenia zapłaty – SEPA Direct Debit (SDD)**

W dniu 27 października 2016 r. Zarząd Narodowego Banku Polskiego wyraził warunkową zgodę na przystąpienie przez NBP do prowadzonego przez Europejską Radę ds. Płatności (*European Payments Council*) schematu SEPA Direct Debit, przystąpienie przez NBP do prowadzonego przez EBA Clearing systemu STEP2 w zakresie rozliczania zleceń SDD w wersji Core i w wersji B2B oraz podjęcie się przez NBP roli banku pośredniczącego w dostępie do systemu STEP2 SDD dla banków, uczestników systemu Euro Elixir, w ramach obsługi zleceń SDD. W ślad za tym w dniu 25 stycznia 2017 r. Rada Nadzorcza KIR S.A. zaakceptowała zmiany do Regulaminu systemu Euro Elixir, które obejmowały m.in. zmiany wynikające z planowanego przez Izbę wdrożenia rozliczeń SEPA Direct Debit w tym systemie. Przedmiotowy projekt Regulaminu systemu Euro Elixir, zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2016 r. poz. 1224, z późn. zm.), został przedstawiony Prezesowi NBP w celu wyrażenia przez niego zgody na wprowadzenie zmian w zasadach funkcjonowania prowadzonego przez KIR S.A. systemu płatności Euro Elixir.

W wyniku przekazania przez NBP uwag do przedłożonych dokumentów KIR S.A. przedstawiła zmodyfikowany Regulamin funduszu gwarancyjnego dla rozliczania komunikatów SEPA Direct Debit oraz odpowiednio zmienione specyfikacje techniczne. W ślad za tym w dniu 22 czerwca 2017 r. Prezes NBP wyraził zgodę na wprowadzenie przez KIR S.A. zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności Euro Elixir w zakresie wprowadzenia możliwości rozliczania zleceń polecenia zapłaty SEPA oraz zmiany definicji zewnętrznego systemu rozliczeniowego.

#### **7.4. Działania w zakresie upowszechniania rozwoju systemów płatności natychmiastowych**

W marcu 2017 r. NBP przystąpił do systemu Express Elixir. Uczestnictwo NBP w systemie Express Elixir umożliwiło KIR S.A. wdrożenie w systemie obsługi płatności dokonywanych na rzecz organów podatkowych, celnych i ZUS, których rachunki prowadzone są przez NBP. Funkcjonalność ta zapewniła płatnikom

składek ZUS i podatnikom opłat na rzecz organów celnych dokonanie płatności na rzecz tych podmiotów w trybie natychmiastowym, liczonym w sekundach. Może to mieć znaczenie przede wszystkim dla importerów, którzy w ten sposób otrzymali możliwość skrócenia czasu realizacji opłat celnych, pozwalającą na szybszy odbiór towaru.

Ponadto, udostępnienie przez NBP przelewów w systemie Express Elixir jest udogodnieniem dla regulujących swoje zobowiązania również wobec takich instytucji jak sądy, urzędy wojewódzkie czy KRUS.

## 8. Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

### 8.1. Przyjęcie „Polityki sprawowania przez NBP nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”

W dniu 30 czerwca 2017 r. Zarząd NBP rozpatrzył i przyjął dokument pt. „Polityka sprawowania przez Narodowy Bank Polski nadzoru systemowego w zakresie systemu płatniczego”, który zastąpił podobny dokument przyjęty w 2016 r. Nowy dokument został opracowany przy uwzględnieniu najlepszych międzynarodowych praktyk, odnoszących się do zasad organizacji nadzoru systemowego, związanych przede wszystkim z zapewnieniem transparentności i efektywności stosowanej przez bank centralny polityki w obszarze nadzoru systemowego.

Potrzeba weryfikacji polityki nadzorczej wynikała ze zmienionych w 2017 r. uwarunkowań regulacyjnych w obszarze systemu płatniczego. Wśród najistotniejszych czynników wpływających na konieczność podjęcia działań w tym zakresie należy wymienić przede wszystkim:

- zmiany legislacyjne, które istotnie wpłynęły na zakres podmiotowy i przedmiotowy nadzoru systemowego sprawowanego przez Prezesa NBP;
- potrzebę odzwierciedlenia w polityce nadzorczej aktualnych standardów międzynarodowych dotyczących problematyki cyberbezpieczeństwa jako istotnego zagadnienia, które powinno być ocenione i uwzględniane także w działaniach banków centralnych w obszarze nadzoru systemowego.

W aspekcie podmiotowym, stosownie do zmian przepisów prawa, polityka w zakresie sprawowania nadzoru systemowego została rozszerzona w szczególności o schematy płatnicze, które na mocy ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw zostały objęte nadzorem systemowym Prezesa NBP.

W aspekcie przedmiotowym, dokument ten został uzupełniony o standardy dotyczące kwestii cyberbezpieczeństwa, jak również o krajowe regulacje prawne, które wyznaczają szczegółowe kryteria oceny odnoszące się do systemów płatności oraz schematów płatniczych.

### 8.2. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2016 r., poz. 1572 z późn. zm.), Prezes NBP wydaje zgodę na prowadzenie systemu płatności oraz na dokonanie zmian w zasadach jego funkcjonowania. Ponadto, na podstawie tej samej ustawy, Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania systemów płatności.

W I półroczu 2017 r. Prezes NBP wydał trzy decyzje dotyczące zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności detalicznych.

Dodatkowo na posiedzeniu Zarządu NBP, które miało miejsce w dniu 4 stycznia 2017 r., został rozpatrzony i przyjęty Raport z oceny systemu płatności SORBNET2 pod kątem spełniania zasad zawartych w dokumencie „Principles for financial market infrastructures” (PFMIs), a na stronie internetowej NBP zostało opublikowane podsumowanie wyników raportu.

W I półroczu 2017 r. kontynuowane były prace związane z przeprowadzaniem oceny Krajowego Systemu Rozliczeń, tj. systemu płatności detalicznych prowadzonego przez First Data Polska S.A. pod kątem zgodności z ww. zasadami.

Pozostałe działania nadzorcze w I półroczu 2017 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od operatorów systemów płatności. Podejmowane działania miały u swej podstawy potrzebę zapewnienia przez operatorów systemów płatności zgodnego z prawem oraz sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania systemów płatności, a w konsekwencji – stabilnego funkcjonowania systemu płatniczego.

### **8.3. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych**

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1572 z późn. zm.) Prezes NBP wydaje dla KNF opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 tej ustawy (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na jej świadczenie w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF przekazuje Prezesowi NBP kopię dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę (tj. wniosek o wydanie zezwolenia wraz załącznikami), zgodnie z art. 61a ustawy o usługach płatniczych.

Działania prowadzone przez Prezesa NBP w zakresie opiniowania wniosków podmiotów, ubiegających się o wydanie zezwolenia KNF na świadczenie usługi *acquiringu*, ma na celu ocenę, czy usługa ta będzie świadczona w sposób sprawny i bezpieczny oraz zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.

W I półroczu 2017 r. KNF przekazała do opinii Prezesa NBP jeden wniosek o wydanie zezwolenia na świadczenie, w charakterze krajowej instytucji płatniczej, usługi, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o usługach płatniczych. Jednocześnie w I półroczu 2017 r. zakończono prace nad opinią do innego wniosku złożonego w 2016 r. Skutkiem powyższego Prezes NBP wydał w I półroczu 2017 r. dwie pozytywne opinie dotyczące świadczenia usługi *acquiringu* w charakterze krajowej instytucji płatniczej.

## **8.4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych**

### **8.4.1. Wydawanie opinii**

Podstawą prawną do wydania czterech opinii Prezesa NBP w sprawach zmian w systemach rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych były przepisy art. 50 ust. 2 i art. 48 ust. 16 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2016 r., poz. 1636 z późn. zm.), zgodnie z którymi zmiany w powyższych regulaminach wymagają zasięgnięcia przez KNF opinii Prezesa NBP.

W marcu 2017 r. Prezes NBP wydał dwie pozytywne opinie w sprawie wniosków KDPW S.A. o zatwierdzenie zmian w Regulaminie KDPW, zaś w maju 2017 r. Prezes NBP wydał dwie pozytywne opinie w sprawie wniosków KDPW\_CCP S.A. w sprawie zmian w Regulaminie rozliczeń transakcji (obróć zorganizowany) oraz w Regulaminie rozliczeń transakcji (obróć niezorganizowany).

### **8.4.2. Prace związane z przygotowaniem do oceny systemu rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4 prowadzonego przez NBP**

Zgodnie z art. 69 ust. 5 rozporządzenia CSDR, CDPW prowadzone przez banki centralne – członków ESBC muszą spełnić wymogi tego rozporządzenia nie później niż w terminie jednego roku od daty wejścia w życie regulacyjnych standardów technicznych przyjętych na mocy art. 17, 26, 45, 47, 48 i, w stosownych przypadkach, art. 55 i 59 rozporządzenia CSDR. Biorąc pod uwagę, że wszystkie spośród standardów technicznych wskazanych w art. 69 ust. 5 rozporządzenia CSDR zostały zawarte w ww. rozporządzeniach delegowanych, ustalono, iż termin na dostosowanie SKARBNET4, którego operatorem jest NBP, do wymogów rozporządzenia CSDR upłynie w dniu 30 marca 2018 r.

W związku z powyższym, w kwietniu 2017 r. NBP przygotował ramowy harmonogram prac związanych z oceną SKARBNET4 w zakresie zgodności z wymogami rozporządzenia CSDR. Zakłada on, iż w pierwszym rzędzie zostanie dokonana ocena SKARBNET4 pod kątem tych wymogów, które powinny zostać spełnione do dnia 30 marca 2018 r. (tj. wszystkich wymogów z wyłączeniem problematyki dyscypliny rozrachunku i art. 54 rozporządzenia 2017/392).

## **8.5. Działania w zakresie nadzoru nad schematami płatniczymi**

Na podstawie art. 132zm ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, Prezes NBP wydaje zgodę na prowadzenie schematu płatniczego oraz na dokonanie zmian w zasadach jego funkcjonowania. Ponadto, na podstawie tej samej ustawy, Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania schematów płatniczych.

Działania nadzorcze w I półroczu 2017 r. polegały przede wszystkim na wdrożeniu w życie obowiązków nałożonych na Narodowy Bank Polski i Prezesa NBP znowelizowanymi przepisami ustawy o usługach płatniczych w zakresie zamieszczenia na stronie internetowej NBP informacji o liście schematów płatniczych funkcjonujących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz na przeprowadzeniu oceny zgodności zasad

funkcjonowania schematów płatniczych<sup>37</sup>, ustalonych przez organizacje płatnicze prowadzące te schematy, z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, str. 1).

W ramach bieżących działań nadzorczych, NBP rozpoczął przeprowadzanie analizy zgodności zasad funkcjonowania schematów płatniczych z przepisami rozporządzenia MIF. Jej finalizacja planowana jest na trzeci kwartał 2017 r.

### **Ocena działań nadzorczych w I półroczu 2017 r.**

W zakresie krajowej infrastruktury systemów płatności działania nadzorcze skupiały się na opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów płatności detalicznych. Działania nadzorcze NBP dotyczące rynku schematów płatniczych koncentrowały się na aktywnym uczestnictwie w pracach nad projektem rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie funkcjonowania schematu płatniczego, określającego w szczególności obowiązki sprawozdawcze organizacji płatniczych. W zakresie krajowej infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej rynku kapitałowego działania nadzorcze skupiały się na analizie i opiniowaniu zmian w zasadach funkcjonowania systemów rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych odpowiednio przez KDPW S.A. i KDPW\_CCP S.A., które były związane głównie z wprowadzaniem nowych usług dla uczestników ww. systemów oraz dostosowaniem Regulaminu KDPW do regulacji zawartych w rozporządzeniu CSDR. Działania nadzorcze dotyczyły również przygotowania harmonogramu do planowanej na drugie półrocze 2017 r. oceny prowadzonego przez NBP systemu rozrachunku papierów wartościowych SKARBNET4.

Podobnie jak w poprzednich okresach działania nadzorcze dotyczyły także bieżącego monitorowania funkcjonowania wszystkich ww. systemów.

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie ewentualnych zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półrocza.

Ponadto zakres i intensywność działań nadzorczych nie odbiegały znacząco od działań w okresach poprzednich. Należy je ocenić pozytywnie.

---

<sup>37</sup> Zgodnie z treścią rozporządzenia, zakres przedmiotowy przepisów dotyczy jedynie systemów kart płatniczych.



## 9. Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

### 9.1. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski w pierwszym półroczu 2017 r. kontynuował prace w ramach badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Badanie to jest oparte na badaniu kosztów instrumentów płatniczych, przeprowadzonym w latach 2009-2012 pod kierunkiem Europejskiego Banku Centralnego, w którym wzięło udział 13 państw z Unii Europejskiej. Wyniki tego szeroko zakrojonego projektu EBC zostały przedstawione w opublikowanym na stronie internetowej EBC w 2012 r. opracowaniu pt. „*The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*”<sup>38</sup>. Ważnym punktem odniesienia jest także badanie przeprowadzone w 2007 r. przez Bank Norwegii, którego wyniki zostały opublikowane w 2009 r. w raporcie pt. „*Costs in the Norwegian Payment System*”<sup>39</sup>.

W pierwszym półroczu 2017 r. kontynuowano proces zbierania danych w formie kwestionariuszy wypełnionych przez banki oraz podmioty infrastruktury płatniczej. W ramach tego procesu, DSP przeprowadzał wieloetapową weryfikację otrzymanych danych na temat kosztów i przychodów instrumentów płatniczych, wymagającą licznych konsultacji z przedstawicielami ww. podmiotów. Weryfikacja ta obejmowała sprawdzanie otrzymanych danych m.in. pod kątem ich zakresu i zgodności z danymi NBP na temat liczby i wartości transakcji oraz spełniania założeń badania. Ponadto było realizowane zadanie polegające na ostatecznym uzgadnianiu danych z perspektywy kontrolingowej. Finalizacja weryfikowania danych przewidywana była na wrzesień 2017 r. W drugiej połowie 2017 r. planowane jest zagregowanie otrzymanych danych jednostkowych oraz ich ekstrapolacja na cały sektor bankowy i sektor obejmujący infrastrukturę płatniczą.

Wyniki tego pierwszego w Polsce tak kompleksowego badania powinny przyczynić się do uzyskania ważnych szacunków dla polskiego rynku płatniczego w zakresie kosztów społecznych i prywatnych instrumentów płatniczych, ponoszonych przez poszczególne najważniejsze strony łańcucha płatności. Badanie to będzie miało także znaczenie dla całej polskiej gospodarki, ponieważ finalnie ma umożliwić oszacowanie całkowitych kosztów płatności, a także możliwych do uzyskania oszczędności w efekcie zmiany struktury płatności z gotówkowej na bezgotówkową.

### 9.2. Badanie pt. „Płać kartą i wypłacaj”

W maju 2017 r. MasterCard zaprezentował wyniki badania przeprowadzonego wśród właścicieli i kierowników sklepów na temat funkcjonowania usługi „Płać kartą i wypłacaj”, tj. usługi cash back, w prowadzonych

---

<sup>38</sup> H. Schmiedel, G. Kostova, W. Ruttenberg, *The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*, Occasional Paper Series No 137, [www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf](http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf).

<sup>39</sup> O. Gresvik, H. Haare, Norges Bank, *Costs in the Norwegian payment system*, Staff Memo 4/2009, [http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff\\_Memo/2009/Staff\\_Memo\\_0409.pdf](http://www.norges-bank.no/Upload/Publikasjoner/Staff_Memo/2009/Staff_Memo_0409.pdf).



przez nich placówkach handlowych. Badanie zostało zrealizowane przez MasterCard we współpracy z Mobile Cross Media w marcu 2017 r.<sup>40</sup> Badanie miało charakter jakościowy i zostało zrealizowane w formie wywiadów pogłębionych (IDI) z wykorzystaniem metody CATI. Badanie przeprowadzono na ogólnopolskiej grupie 611 właścicieli i osób decydujących w małych i średnich punktach handlowych i usługowych, w których dostępna jest usługa „Płać kartą i wypłacaj”. Badanie to stanowiło kontynuację badania przeprowadzonego na zlecenie MasterCard o podobnym zakresie i metodologii dwa lata wcześniej, tj. w 2015 r. (wówczas próba liczyła 500 respondentów). Uzyskana ciągłość wyników jest kluczowa dla weryfikacji uzyskanych odpowiedzi i pozwala ocenić trendy w rozwoju usługi cash back w Polsce na przestrzeni lat 2015 – 2017.

Jednym z głównych celów badania było określenie aktualnego poziomu wiedzy na temat usługi cash back. Z badania wynika, że klienci, jeśli chcą skorzystać z usługi, coraz częściej sami pytają o taką możliwość (59%), co może dowodzić, że konsumenci posiadają większą niż dwa lata wcześniej wiedzę na temat funkcjonowania usługi i korzyści, jakie ona niesie. Prawie wszyscy respondenci ocenili, że częstotliwość wypłat utrzymuje się na tym samym poziomie lub wzrosła w porównaniu do poprzedniego roku. Innego zdania, tzn., że liczba wypłat spadła, było zaledwie 3% respondentów. Ponadto wzrosła liczba osób korzystających tygodniowo z usługi w placówkach prowadzonych przez respondentów badania. W I kwartale 2017 r. w połowie placówek korzystało z niej więcej niż 10 osób tygodniowo. W badaniu z 2015 r. wskaźnik ten wynosił 40% placówek.

W 2015 r. badanie jakościowe wykazało, że liczba klientów korzystających z usługi różni się w zależności od lokalizacji oraz rodzaju placówki. Większa liczba wypłat była przeprowadzana w lokalizacjach, gdzie mieszkają osoby młodsze, a mniejsza w sklepach na osiedlach zamieszkałych przez starsze osoby. Obecnie ta granica zaciera się zarówno pod względem wieku, jak i lokalizacji sklepów. Z badania z 2017 r. wynika, że większy wpływ na liczbę wypłat ma obecnie odległość od najbliższego bankomatu.

Według detalistów, w ciągu ostatnich dwóch lat wzrosła liczba klientów wypłacających kwoty poniżej 25 zł. W badaniu przeprowadzonym w 2017 r. wskazało na to 15% respondentów, natomiast w 2015 r. była to grupa 11% respondentów. Podobnie jak przed dwoma laty, najczęściej wypłacane przez klientów kwoty mieściły się w przedziale od 51 do 100 zł. Warto nadmienić, że zdaniem respondentów możliwość wypłacenia dowolnej kwoty odpowiadającej potrzebom klienta jest powodem wzrostu odsetka osób wypłacających małe kwoty.

Na uwagę zasługuje fakt, iż klienci najczęściej sygnalizowali chęć skorzystania z usługi, zwracając się do sprzedawcy: „Chcę wypłacić gotówkę” (69% wskazań detalistów). Znacznie mniej popularne wśród klientów były sformułowania: „cash back” (20% wskazań) oraz nazwa „Płać kartą i wypłacaj” (7% wskazań), która - pomimo dwóch lat obecności na rynku – wciąż jest używana stosunkowo rzadko.

W okresie ostatnich lat wzrosła rola i efektywność pracowników sklepów w informowaniu i zachęcaniu klientów do korzystania z usługi. W badaniu w 2017 r. 46% detalistów potwierdziło, że przekazują klientom informacje o możliwości wypłaty sklepowej (cash back), w badaniu w 2015 r. potwierdziło to nieco mniejsze grono detalistów (42%). Warto podkreślić, iż konsumenci coraz częściej decydują się skorzystać z wypłaty

---

<sup>40</sup> Raport z badań ilościowych i jakościowych zrealizowanych przez MasterCard we współpracy z Mobile Cross Media „Płać kartą i wypłacaj – wiedza na temat usługi i ocena jej funkcjonowania w placówkach handlowych oraz usługowych.”, marzec 2017.

sklepowej po otrzymaniu informacji od kasjera. Taką prawidłowość w badaniu w 2017 r. potwierdziło 17% detalistów, podczas gdy w 2015 r. zaledwie 8%.

Z tegorocznego badania wynika również, że główną motywacją do wdrożenia usługi cash back jest chęć pozyskania nowych klientów (59%). W 2015 r. taki cel wskazywało zaledwie 12% respondentów., co może sugerować znaczny wzrost świadomości korzyści biznesowych z oferowania tej usługi wśród detalistów w ciągu ostatnich dwóch lat. W 2017 r. niemal co trzeci badany (31%) zdążył już zauważyć realny wpływ wprowadzenia usługi na zwiększenie liczby klientów w swojej placówce. Drugim najczęstszym powodem wdrożenia usługi, deklarowanym przez detalistów w badaniu Mastercard, jest chęć zwiększenia zadowolenia dotychczasowych klientów (35%). Wśród korzyści respondenci wskazali także na możliwość uatrakcyjnienia oferty, budowania lojalności konsumentów, zwiększenia sprzedaży oraz zyskania przewagi konkurencyjnej. Wspomniane zalety przekładają się na ogólną satysfakcję detalistów z wdrożenia usługi cash back, gdyż 70% z nich poleciłoby ją innym sprzedawcom.

### 9.3. Badanie pt. „Finansowy Barometr ING: Społeczeństwo Bezgotówkowe”

W lutym 2017 r. IPSOS, na zlecenie Grupy ING, przeprowadził międzynarodowe badanie na temat przywiązania do gotówki społeczeństw 13 państw europejskich, tj. Polski, Austrii, Belgii, Czech, Francji, Hiszpanii, Holandii, Luksemburga, Niemiec, Rumunii, Turcji, Wielkiej Brytanii i Włoch. Badanie „Finansowy Barometr ING: Społeczeństwo Bezgotówkowe” zostało zrealizowane na grupie 12662 respondentów, w tym 1004 z Polski. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI, przy pomocy elektronicznych ankiet responsywnych emitowanych na stronach www<sup>41</sup>.

Z badania wynika, że Polacy, obok Francuzów, należą do społeczeństw najmniej przywiązanych do gotówki. Co trzeci mieszkaniec Polski deklaruje, że nigdy nie ma lub rzadko ma ze sobą banknoty i monety. Dla porównania, w Niemczech aż 90% osób deklaruje, że zawsze lub często ma przy sobie gotówkę. Przeciętnie Polacy posiadają przy sobie ok. 110 zł, ale w chwili badania aż co czwarty respondent miał w portfelu nie więcej niż 42 zł. Polacy, obok Holendrów, Francuzów i Belgów, korzystają z gotówki rzadziej niż przedstawiciele pozostałych narodowości. W ciągu 24 godzin przed przeprowadzeniem badania gotówki używało tylko 45% Polaków. Dla porównania w Hiszpanii czy Rumunii było to 70% respondentów.

68% Polaków przyznało, że używa gotówki rzadziej niż przed rokiem. Tylko w czterech spośród badanych państw opinie kształtowały się podobnie jak w Polsce, tj. w Turcji, Rumunii, we Włoszech i w Hiszpanii. Mimo zmniejszania się popularności gotówki, we wszystkich krajach objętych badaniem większość respondentów zadeklarowała, że gdyby to od nich zależało, nie zrezygnowałyby z fizycznego pieniądza. W Polsce taką gotowość zadeklarowało 40% Polaków, co jest trzecim najwyższym wynikiem w badaniu, po Turcji i Włoszech.

---

<sup>41</sup> Wyniki badania zostały zaprezentowane w raporcie Finansowy Barometr ING „Społeczeństwo bezgotówkowe”, opublikowanym w dniu 13 czerwca 2017 r. na stronie ING Banku Śląskiego S.A. pod adresem: <https://media.ingbank.pl/informacje-prasowe/926/pr/358498/polacy-coraz-mniej-przywiazani-do-gotowki-wynika-z-badania-ing>

Polacy używają gotówki przede wszystkim do opłacania mniejszych wydatków, w czasie tzw. wyjść na miasto np. na lunch (56%), przejazdy taksówką (85%) oraz do udzielania pożyczek bliskim (72%) i dawania kieszonkowego (85%). Za większe zakupy czy opłaty (powyżej 40 zł) Polacy chętniej płacą kartą lub przelewem, np. za media i czynsz (85%), zakupy spożywcze (75%) oraz prezenty okolicznościowe (71%).

Z badania ING wynika ponadto, że płatności bezgotówkowe uznaje za bezpieczne 65%, a gotówkowe 55% Polaków. Wśród badanych państw, tylko Hiszpanie wyrazili wyższy poziom zaufania do transakcji bezgotówkowych.

W większości badanych społeczeństw państw europejskich gotówka wydaje się zapewniać większe poczucie prywatności. W przypadku płatności gotówkowych poczucie prywatności jest przeciętnie o 30% wyższe niż w przypadku płatności bezgotówkowych. Wyjątkami od tej reguły są trzy państwa - Rumunia, Turcja oraz Polska. Ich mieszkańcy deklarują zbliżone poczucie prywatności niezależnie od sposobu płacenia. W Polsce jako wysokie określa je w przypadku płatności gotówkowych 56% respondentów (przeciętnie w Europie: 65%); przy płatnościach bezgotówkowych odsetek ten wynosi aż 51% (przeciętnie w Europie: 36%).

#### **9.4. Badanie pt. „Portfel Polaka”**

W czerwcu 2017 r. Mobile Institute, na zlecenie Izby Gospodarki Elektronicznej, przeprowadził badanie dotyczące wydatków, budżetowania, oszczędzania i inwestycji dokonywanych przez polskich internautów. Badanie „Portfel Polaka” zostało zrealizowane na grupie 1238 internautów, w wieku 15 lat i więcej. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI, przy pomocy elektronicznych ankiet responsywnych emitowanych na stronach www oraz przesyłanych za pośrednictwem poczty elektronicznej<sup>42</sup>.

Z badania wynika, że 80% polskich internautów posiada konto bankowe w co najmniej jednym banku. Otwarcie dodatkowych kont podyktowane było najczęściej ich specyficzną funkcjonalnością (40%). Dla części respondentów (37% internautów mających więcej niż jedno konto) założenie konta osobistego było warunkiem udzielenia kredytu, zwłaszcza hipotecznego, przez bank.

Polscy internauci korzystają z usług oferowanych w ramach konta bankowego za pośrednictwem serwisu internetowego banku (36% ankietowanych), strony mobilnej (36%) lub aplikacji mobilnej banku (20%). Jedynie co trzeci internauta posiadający konto bankowe deklaruje korzystanie z usług bankowych w oddziale banku. Dotyczy to w większości dwóch grup wiekowych, tj. 45-54 lata oraz 55 lat i więcej. Korzystając z bankowości elektronicznej, internauci najczęściej realizują przelewy przez Internet (61%), zarządzają swoimi wydatkami (33%) oraz zakładają lokaty (23%).

Polscy internauci najczęściej korzystają z dwóch produktów finansowych i transakcyjnych, tj. z karty debetowej (19%) oraz szybkich przelewów oferowanych przez integratorów płatności np. PayU, Przelewy24, czy Dotpay (19%). Przelewy tradycyjne najchętniej wybierają osoby w wieku 55 lat i więcej (27%). Z kolei najmłodsi respondenci, w wieku 15-18 lat, preferują płatności SMS-em (23%). Wśród metod dokonywania

---

<sup>42</sup> Wyniki badania zostały zaprezentowane w raporcie „Portfel Polaka”, opublikowanym w dniu 18 lipca 2017 r. na stronie Izby Gospodarki Elektronicznej pod adresem: [http://www.ecommercepolska.pl/files/4015/0044/8523/PortfelPolaka\\_1.pdf](http://www.ecommercepolska.pl/files/4015/0044/8523/PortfelPolaka_1.pdf)

płatności najczęściej wybieranych przez internautów dominują płatności kartą (28%, najwięcej w grupie 45-54 lata) oraz płatności gotówką (27%, najwięcej w grupie 25-34 lata).

W portfelu polskiego internauty znajduje się zazwyczaj kilkadziesiąt złotych (36% respondentów). Banknoty i monety, częściej niż inni, noszą osoby w wieku 25-34 lata. Niemal 1/4 ankietowanych nie nosi przy sobie w ogóle gotówki.

Budżetem domowym zarządza w cyklu miesięcznym 36% badanych, głównie korzystając z notesu (38%), a rzadziej z dedykowanych narzędzi w ramach bankowości elektronicznej (25%) i arkusza kalkulacyjnego (24%). Pieniądże oszczędza 38% polskich internautów (niemal połowę z nich stanowią osoby w wieku 25-34 lata). Najczęściej oszczędności gromadzone są w formie lokaty (30%) lub okresowego odkładania konkretnej kwoty na koncie oszczędnościowym (27%). Aż 22% badanych zadeklarowało, że trzyma oszczędności w domu. 46% polskich internautów, którym udało się zaoszczędzić jakieś środki, inwestuje swoje pieniądze. Są to częściej mężczyźni (49%), osoby w wieku 45-54 lat (58%) oraz mieszkańcy największych miast (63%). Inwestycje dokonywane są we własną firmę (22%), w fundusze inwestycyjne (21%) oraz dzieła sztuki i przedmioty kolekcjonerskie (19%). Inwestycje w kryptowaluty zadeklarowało 13% internautów, którzy posiadają oszczędności.

## 9.5. Badanie pt. „Masterindex – ogólnoeuropejskie trendy w handlu elektronicznym i nowych metodach płatności”

MasterCard opublikował w marcu 2017 r. wyniki pierwszej edycji badania pt. „Masterindex – ogólnoeuropejskie trendy w handlu elektronicznym i nowych metodach płatności”. Większość danych zawartych w raporcie pochodzi z badania *Global Consumer Tracker (GCT)*, przeprowadzonego w Polsce oraz 22 innych europejskich krajach, tj. w Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, na Litwie, Łotwie, w Niemczech, Norwegii, Rumunii, Szwecji, na Węgrzech, w Wielkiej Brytanii i we Włoszech. Badanie MasterCard zostało zrealizowane w 2016 r. na grupie 42881 respondentów, internautów w wieku pomiędzy 18 a 64 rokiem życia, którzy posiadają kartę płatniczą lub rachunek płatniczy. Wielkość badanej grupy różniła się w poszczególnych krajach i wynosiła od 855 do 3439 uczestników. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI, przy pomocy elektronicznych ankiet responsywnych emitowanych na stronach www<sup>43</sup>. Badanie Masterindex 2017 zostało wzbogacone danymi pochodzącymi z badania *Google Consumer Barometer Survey*, prezentującymi tendencje obserwowane w latach 2015-2016 w zakresie handlu elektronicznego w 23 analizowanych krajach.

Z raportu MasterCard wynika, że polskie społeczeństwo należy do europejskiej czołówki, jeżeli chodzi o dokonywanie zakupów przez Internet, korzystanie z płatności zbliżeniowych oraz o dystans do płatności gotówkowych.

Aż 9% badanych z Polski deklaruje, że korzysta z usług sklepów internetowych codziennie lub prawie codziennie. To najwyższy wynik w Europie (na równi z Litwinami), wyraźnie powyżej europejskiej średniej,

---

<sup>43</sup> Wyniki badania zostały zaprezentowane w raporcie „*Masterindex 2017: Pan-European e-commerce and new payment trends*”, opublikowanym w dniu 28 marca 2017 r. na stronie MasterCard pod adresem: <https://newsroom.mastercard.com/documents/european-masterindex-2017/>

która kształtuje się na poziomie 6%. Najwięcej ankietowanych kupuje przez Internet raz w miesiącu (25% badanych Polaków). Polacy najczęściej kupują online książki (35%), elektronikę (33%), kosmetyki (30%) oraz sprzęt AGD i wyposażenie wnętrz (29%). Mimo że handel elektroniczny staje się dla polskich konsumentów codziennością, bardzo rzadko korzystają oni z oferty zagranicznych e-sklepów. Takiego zakupu dokonało 39% polskich internautów, a tylko 20% zrobiło to w ciągu ostatniego roku, co plasuje Polaków na ostatnim miejscu wśród społeczeństw krajów objętych badaniem.

Płacąc za zakupy online, Polacy najchętniej korzystają z przelewów bankowych (68% wskazań płacących za pomocą komputera oraz 48% płacących z wykorzystaniem smartfona). Korzystając z komputera osobistego, Polacy chętnie płacą też bezpośrednio na stronie internetowej detalisty (29%) oraz kartą płatniczą (19%). Z kolei w czasie zakupów online z pomocą smartfona chętnie używają aplikacji bankowości mobilnej (21%), kart płatniczych (15%), a także mobilnych portfeli cyfrowych (9%). Wybierając metodę płatności online, polscy konsumenci zwracają uwagę przede wszystkim na jej szybkość (35%) i wygodę (34%). W przeciwieństwie do kupujących z innych krajów, rzadziej wskazują oni na kwestie bezpieczeństwa (19%, w porównaniu z europejską średnią 30%).

Polska jest europejskim liderem pod względem popularności płatności zbliżeniowych dokonywanych za zakupy w sklepach stacjonarnych. Niemal co czwarty polski konsument (23%) dokonuje ich codziennie lub prawie codziennie. Jest to wynik ponad 3-krotnie wyższy niż średnia europejska. Kolejne 40% ankietowanych płaci zbliżeniowo co najmniej raz w tygodniu (ponad 2-krotnie więcej niż w Europie).

Z badań MasterCard wynika, że Polacy najczęściej posiadają jedną kartę płatniczą (58% odpowiedzi), rzadziej dwie (28%), bądź trzy lub więcej (15%). Jeśli chodzi o ich rodzaje, to polscy konsumenci najchętniej korzystają z kart debetowych (78%). Polacy częściej niż inni Europejczycy zwracają uwagę na szybkość płacenia kartą (53%), niechęć do wypłat z bankomatu (49%) i wady płacenia gotówką oraz otrzymywania reszty (42%). Polscy respondenci korzystają z kart kredytowych stosunkowo rzadko (30% w Polsce w porównaniu z 39% w Europie). Karta kredytowa jest postrzegana przez Polaków raczej jako „opcja awaryjna”.

Polacy wydają się mniej „uzależnieni” od gotówki niż pozostali Europejczycy. 39% badanych deklaruje, że woli płacić gotówką, a 31%, że zawsze ma gotówkę w portfelu – oba wskazania są widocznie niższe niż europejska średnia (odpowiednio 47% i 37%).

## Wykaz stosowanych skrótów

**BFG** – Bankowy Fundusz Gwarancyjny

**CCP** – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

**CDPW** – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

**CIT** - *Cash-in-transit* - firmy transportujące i obsługujące gotówkę

**CSDR** - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywę 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

**DCA** – *Dedicated Cash Accounts* – Dedykowane Rachunki Pieniężne

**DSP** – Departament Systemu Płatniczego NBP

**EACHA** – *European Automated Clearing House Association* (Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych)

**EBA** – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

**EBC** – Europejski Bank Centralny

**EMIR** – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

**EMV** – *Europay, MasterCard, VISA* – standard określający specyfikację techniczną dla obrotu kartowego, z wykorzystaniem kart elektronicznych z mikroprocesorem

**ESMA** - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

**HCE** - *Host Card Emulation* – technologia umożliwiająca dokonanie płatności zbliżeniowo telefonem

**IRGiT S.A.** – Izba Rozliczeniowa Giełd Towarowych S.A.

**IRGiT SRF** – system rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez IRGiT S.A.

**ITS** - *Implementing Technical Standards* - regulacyjne standardy wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

**KDPW S.A.** – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

**KDPW\_CCP S.A.** – izba rozliczeniowa prowadząca działalność w zakresie rozliczania transakcji zawieranych na krajowym rynku finansowym, posiadająca status kontrahenta centralnego (CCP), który z chwilą przyjęcia transakcji do rozliczenia wstępuje w prawa i obowiązki pierwotnych stron transakcji, stając się kupującym dla każdego sprzedającego i sprzedającym dla każdego kupującego

**KE** – Komisja Europejska

**KGU SORBNET2** – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2

**KIR S.A.** – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

**KNF** – Komisja Nadzoru Finansowego

**MF** – Ministerstwo Finansów

**MR** – Ministerstwo Rozwoju

**NBP** – Narodowy Bank Polski

**NFC** - *Near Field Communication* – krótkozasięgowy, wysokoczęstotliwościowy, radiowy standard komunikacji pozwalający na bezprzewodową wymianę danych



- PAD** - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego
- PFMIs** – *Principles for financial market infrastructures* – Zasady dotyczące infrastruktur rynku finansowego
- PLN** – złoty
- POS** – *point of sale* – punkt handlowo-usługowy
- PSD2** - Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE
- P2P** – *person to person* – płatność (transakcja) dokonywana pomiędzy osobami fizycznymi
- RPW** – Rejestr Papierów Wartościowych funkcjonujący do dnia 12 kwietnia 2015 r.
- RSP** – Rada ds. Systemu Płatniczego
- RTGS** – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym
- RTS** – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA
- SCT** – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)
- SEPA** – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro
- SIM** - *Subscriber Identity Module* - plastikowa karta chipowa z wbudowaną pamięcią i mikroprocesorem
- SKARBNET4** – system rozrachunku papierów wartościowych prowadzony przez NBP funkcjonujący od dnia 13 kwietnia 2015 r.
- SKOK** – Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa
- SORBNET** – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.
- SORBNET2** – nowa generacja systemu SORBNET, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.
- SORBNET-EURO** – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.
- SSP** – *Single Shared Platform* - wspólna platforma technologiczna systemu TARGET2
- SWIFT** – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej
- T2S** – **TARGET2-Securities** – paneuropejska platforma rozrachunku papierów wartościowych
- TARGET2** - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym
- UE** – Unia Europejska
- TARGET2-NBP** – polski komponent systemu TARGET2
- ZBP** - Związek Banków Polskich
- ZUS** – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

# Spis schematów

<b>Schemat nr 1.</b> Podział uczestników systemu płatniczego .....	12
<b>Schemat nr 2.</b> Rola NBP w systemie płatniczym .....	12



# Spis wykresów

<b>Wykres nr 1.</b> Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w tys. sztuk).....	17
<b>Wykres nr 2.</b> Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w bln zł).....	18
<b>Wykres nr 3.</b> Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 .....	18
<b>Wykres nr 4.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2017 (w mln zł) .....	19
<b>Wykres nr 5.</b> Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk) .....	23
<b>Wykres nr 6.</b> Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) .....	24
<b>Wykres nr 7.</b> Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro) .....	24
<b>Wykres nr 8.</b> Średnia wartość jednego zlecenia w euro w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2017 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) .....	25
<b>Wykres nr 9.</b> Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. (w mln sztuk) .....	28
<b>Wykres nr 10.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2004 r. (w zł).....	28
<b>Wykres nr 11.</b> Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w tys. sztuk) .....	30
<b>Wykres nr 12.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. (w euro).....	31
<b>Wykres nr 13.</b> Liczba transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w szt.) w systemie Euro Elixir .....	33
<b>Wykres nr 14.</b> Wartość transakcji SCT wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir.....	33
<b>Wykres nr 15.</b> Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. ....	35
<b>Wykres nr 16.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r. (w zł).....	35
<b>Wykres nr 17.</b> Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od 2015 r. ....	36
<b>Wykres nr 18.</b> Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w kolejnych trzech półroczach od I półrocza 2016 r. ....	37
<b>Wykres nr 19.</b> Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r. ....	39

<b>Wykres nr 20.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia zrealizowanego w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.....	39
<b>Wykres nr 21.</b> Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w kolejnych okresach półrocznych od II półrocza 2015 r.....	40
<b>Wykres nr 22.</b> Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w kolejnych trzech półroczach od 2016 r.....	41
<b>Wykres nr 23.</b> Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.) .....	44
<b>Wykres nr 24.</b> Średnia wartość pojedynczego zlecenia w systemie BLIK w kolejnych okresach półrocznych od 2015 r. (system funkcjonuje od 9 lutego 2015 r.).....	44
<b>Wykres nr 25.</b> Liczba zleceń w systemie BLIK w poszczególnych dniach tygodnia w okresie trzech kolejnych półroczy od I półrocza 2016 r.....	45
<b>Wykres nr 26.</b> Udział poszczególnych typów transakcji przeprowadzonych w systemie BLIK w I półroczu 2017 r.....	46
<b>Wykres nr 27.</b> Liczba urządzeń akceptujących w systemie BLIK na koniec ostatnich trzech półroczy .....	47
<b>Wykres nr 28.</b> Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w I półroczu 2017 r.....	49
<b>Wykres nr 29.</b> Średnia wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I półroczu 2017 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).....	50
<b>Wykres nr 30.</b> Liczba transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2017 .....	53
<b>Wykres nr 31.</b> Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2017 .....	53
<b>Wykres nr 32.</b> Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2011 – 2017 .....	55
<b>Wykres nr 33.</b> Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2011 – 2017 .....	56
<b>Wykres nr 34.</b> Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2011 – 2017 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.).....	57
<b>Wykres nr 35.</b> Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w latach 2011 – 2017 w systemie RPW (do dnia 12 kwietnia 2015 r.) i w systemie SKARBNET4 (od dnia 13 kwietnia 2015 r.) .....	58
<b>Wykres nr 36.</b> Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2017 .....	63
<b>Wykres nr 37.</b> Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005-2017 .....	63
<b>Wykres nr 38.</b> Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2017 .....	64
<b>Wykres nr 39.</b> Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2017 .....	66
<b>Wykres nr 40.</b> Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2017 (w mln zł).....	66
<b>Wykres nr 41.</b> Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r. ....	67

<b>Wykres nr 42.</b> Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln).....	68
<b>Wykres nr 43.</b> Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz udział wypłat gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł).....	69
<b>Wykres nr 44.</b> Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach oraz średnia wartość wypłaty gotówki w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł).....	70
<b>Wykres nr 45.</b> Średnia dzienna liczba wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2017.....	71
<b>Wykres nr 46.</b> Średnia dzienna wartość wypłat gotówkowych w bankomatach w poszczególnych półroczach w latach 2008-2017 (w zł).....	71
<b>Wykres nr 47.</b> Liczba akceptantów działających w Polsce na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.....	73
<b>Wykres nr 48.</b> Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r. ....	74
<b>Wykres nr 49.</b> Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r. ....	75
<b>Wykres nr 50.</b> Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r. ....	75
<b>Wykres nr 51.</b> Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r. ....	76
<b>Wykres nr 52.</b> Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. ....	77
<b>Wykres nr 53.</b> Liczba transakcji sprzedaży w internecie z wykorzystaniem karty płatniczej na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. ....	77
<b>Wykres nr 54.</b> Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.....	78
<b>Wykres nr 55.</b> Liczba (w tys.) punktów handlowo-usługowych udostępniających wypłaty sklepowe - <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2010 r.....	79
<b>Wykres nr 56.</b> Liczba (w mln szt.) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i> ) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	80
<b>Wykres nr 57.</b> Wartość (w mln zł) wypłat sklepowych (ang. <i>cash back</i> ) w kolejnych półroczach od 2008 r. ..	80
<b>Wykres nr 58.</b> Średnia wartość (w zł) transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r. ....	81
<b>Wykres nr 59.</b> Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) o okresie czerwiec 2005 r. – czerwiec 2017 r.....	82
<b>Wykres nr 60.</b> Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 – czerwiec 2017.....	83
<b>Wykres nr 61.</b> Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2006 r.....	85
<b>Wykres nr 62.</b> Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2006 r. ....	86
<b>Wykres nr 63.</b> Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. ....	87
<b>Wykres nr 64.</b> Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.....	87
<b>Wykres nr 65.</b> Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec pierwszego półrocza w 2010 r. oraz w 2017 r.....	88
<b>Wykres nr 66.</b> Liczba wyemitowanych kart zbliżeniowych oraz udział kart zbliżeniowych w liczbie wszystkich kart płatniczych na koniec kolejnych półroczy od II półrocza 2010 r. ....	89
<b>Wykres nr 67.</b> Udział transakcji zbliżeniowych w liczbie transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami w kolejnych okresach półrocznych.....	90

<b>Wykres nr 68.</b> Udział transakcji zbliżeniowych w wartości transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych kartami w kolejnych okresach półrocznych .....	90
<b>Wykres nr 69.</b> Liczba terminali POS przystosowanych do akceptacji kart zbliżeniowych na koniec kolejnych półroczy od I półrocza 2011 r. ....	91
<b>Wykres nr 70.</b> Średnia dzienna liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych kartami zbliżeniowymi od II półrocza 2015 r. ....	92
<b>Wykres nr 71.</b> Średnia wartość pojedynczej transakcji zbliżeniowej w kolejnych półroczach od II półrocza 2015 r. (w zł) .....	92
<b>Wykres nr 72.</b> Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r. ....	93
<b>Wykres nr 73.</b> Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r. ....	94
<b>Wykres nr 74.</b> Liczba transakcji bezgotówkowych oraz ich udział procentowy w stosunku do wszystkich transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r. ....	95
<b>Wykres nr 75.</b> Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r. ....	96
<b>Wykres nr 76.</b> Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r. ....	97
<b>Wykres nr 77.</b> Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2009 – 2017 .....	100
<b>Wykres nr 78.</b> Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków .....	101
<b>Wykres nr 79.</b> Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. – dane od banków .....	102
<b>Wykres nr 80.</b> Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków ..	103
<b>Wykres nr 81.</b> Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. – dane od banków .....	103
<b>Wykres nr 82.</b> Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 – dane od agentów rozliczeniowych .....	104
<b>Wykres nr 83.</b> Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2009 – 2017 – dane od agentów rozliczeniowych .....	105
<b>Wykres nr 84.</b> Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2007-2017 (w mld zł).....	107
<b>Wykres nr 85.</b> Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2007-2017 (w %).....	108
<b>Wykres nr 86.</b> Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2007 - 2017 (w mld zł)	109
<b>Wykres nr 87.</b> Udział depozytów na żądanie gospodarstw domowych w M1 w latach 2007 - 2017 (w %) .	110

# Spis tabel

<b>Tabela nr 1.</b> Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2017 r. i II półroczu 2016 r. ....	19
<b>Tabela nr 2.</b> Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I półroczu 2017 r. i II półroczu 2016 r. ....	20
<b>Tabela nr 3.</b> Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. ....	25
<b>Tabela nr 4.</b> Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2016 r. i I półroczu 2017 r. ....	26
<b>Tabela nr 5.</b> Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r. ....	29
<b>Tabela nr 6.</b> Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r. ....	32
<b>Tabela nr 7.</b> Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I półroczu 2017 r. oraz w II półroczu 2016 r. ....	37
<b>Tabela nr 8.</b> Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r. ....	42
<b>Tabela nr 9.</b> Wartość i liczba zleceń w systemie BLIK w II półroczu 2016 r. oraz w I półroczu 2017 r. ....	48
<b>Tabela nr 10.</b> Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r. ....	51
<b>Tabela nr 11.</b> Porównanie średniej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2016 r. i w I półroczu 2017 r. ....	51
<b>Tabela nr 12.</b> Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec grudnia 2016 r. i czerwca 2017 r. ....	61
<b>Tabela nr 13.</b> Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2017. ....	62
<b>Tabela nr 14.</b> Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2017. ....	65
<b>Tabela nr 15.</b> Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2006-2017. ....	84



---

[www.nbp.pl](http://www.nbp.pl)

